

VII. FÜZET

II. KIADÁS

AZ 1896-IKI EZREDÉVES
ORSZÁGOS KIÁLLITÁS
ÁLTALÁNOS KATALOGUSA

SZERKESZTETTÉK

MUDRONY SOMA

AZ ORSZ. IPAREGYESÜLET IGAZGATÓJA

RÁTH KÁROLY

A MAGYAR KERESK. MUZEUM IGAZGATÓJA

MICSEH ENDRE

MINISTERI S. TITKÁR

VII. CSOPORT

ERDÉSZET ÉS VADÁSZAT

EGYEDÜLI HIVATALOS KIADÁS.

BUDAPEST

«KOSMOS» MŰINTÉZET KIADÁSA ÉS NYOMÁSA

1896.

BERLINI

JPAR=
KIÁLLITÁS

MÁJUS • 1896 • OKTÓBER
1-TÖL. 15-ÉIG

H. S. Hermann, Berlin

L. Sütterlin

VII. CSOPORT

ERDÉSZET ÉS VADÁSZAT

A 84. sz. csarnokban.

Erdőművelés és erdővédelem. Erdőhasználat és erdészeti ipar
Erdőrendezés és erdészeti statisztika. Erdészeti építkezések.
Erdészeti szakoktatás és irodalom. Vadászat.

Országos Erdészeti Egyesület Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár	
~~Könyv~~ szám:	1578 / 2021.
Csoport szám:	IV
Raktári jelzet:	S. III. VI

BUDAPEST

«KOSZMOS» MŰINTÉZET NYOMÁSA

1806.

OEE Könyvtár
All. El. 2021

VII. CSOPORT

ERDÉSZET ÉS VADÁSZAT

1951
1968/1
MAY 1968

BUDAPEST
KÖZMŰVELÉSI ÉS TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

VII. CSOPORT.

I. Erdészet.

Az erdők és az erdőgazdaság multja hazánkban még nincs annyira felderítve, hogy megbízható adatok alapján világos képet lehetne nyújtani arról a fokozatos átalakulásról, mely az erdők térfoglalásában, geográfiai elhelyezkedésében és egyidejűleg az erdők állapotában végbe ment a letűnt századok alatt s az erdőgazdasági kulturát lassanként azok közé a keretek közé szorította, a melyek között jelenleg helyet foglal. És még kevésbé van felderítve az a szerep, melyet erdeink a mult századokban a magyar állam gazdasági életében betöltöttek.

Az erdőgazdasági elvek és ismeretek szakszerű mívelése csak e század elején vette kezdetét, midőn a selmeczi bányászati akadémián az erdészetnek is külön tanszéket állítottak; a magyar erdészeti irodalom első kísérletei pedig csak e század közepéig nyulnak vissza. Ezen idő óta a tudomány és irodalom művelői ép úgy, mint a gyakorlati életben működő szakemberek sokkal inkább el voltak foglalva a gazdasági élet napról-napra sokasodó szükségleteinek kielégítésével, hogysen az elmult idők erdőgazdasági viszonyainak buvárlatára elég időt szentelhetek volna. Csak a legutóbbi időben jutott az Országos erdészeti egyesület végre abba a helyzetbe, hogy a magyar erdészet történeti adatainak felkutatásához hozzá kezdhessen és az összegyűjtött hiteles okmányok és emlékek közrebocsátásával a magyar erdészet-történet megírásának alapját megvesse.

Ez az okmánygyűjtemény a magyar nemzet ezredéves ünnepélye alkalmából három nagy kötetben még ez év

folyamán megjelenik s kétségkívül sok érdekes felvilágosítással fog szolgálni a magyar erdők és erdőgazdaság multjáról addig is, a míg bő anyagát hivatott kezek rendszeresen feldolgozhatják.

Annai azonban már előre is bizonyosnak vehető, hogy rendszeres erdőgazdaságról, az erdők fentartására, okszerű kezelésére és hasznosítására vonatkozó általános és országos törekvésekről sem ezek az okmányok, sem a későbbi kutatások nem fognak hirt adhatni a lefolyt századokból. Mert a jelenlegi állapotokból visszafelé következtetve, egész bizonyossággal állitható, hogy a magyar állam a megelőző századokban sokkal bővebben el volt látva erdőkkel, hogy sem azoknak gondozására, mértékletes és célirányos használatára rá lett volna utalva. Ha helyenként, például a bányai par vállalatok körül vagy egyes népesebb városok és vidékek közelében, be is állott annak a szüksége, hogy az erdők kihasználásában némi rendet tartsanak s az erdők oktalan pusztítását korlátozzák, ez legfeljebb csak részleges intézkedésekre szolgáltatott okot, de a rendszeres erdőkezelés meghonosulását országszerte nem vonhatta maga után.

Országos szempontokból még e század első feleiben sem foglalkoztak az erdészeti érdekeivel sem a törvényhozás, sem a hatóságok s még kevésbé maguk a birtokosok.

Az 1807. évi XX. törvényzikk például a futóhomok által okozható károk meggátlására egészen üdvös intézkedéseket tartalmazott, de a helyett, hogy a futóhomok megköttetését általános kötelességgé tette volna, inkább csak arra nyújtott segédkezet, hogy az előrelátóbb birtokosok kitűzött céljukat birtokos társaik vonakodásával szemben, hatósági segélyvel is megvalósíthassák.

Ép így az erdők fentartásáról alkotott 1807. évi XXI. törvényzikk is csak az erdők közös birtoklásában érdekelt telek panaszára kötelezi a hatóságot a közbelépésre.

Sőt még a jóval későbbi, 1844. évi X. törvényzikk is, mely az 1707. évi XX. törvényzikk módosítását és kibővítését képezi, csak félig helyezkedik az általános közérdekek állás-

pontjára, a mennyiben csak felhatalmazza, de nem kötelezi föltétlenül a törvényhatóságokat arra, hogy a nagyobb károkat okozó futóhomok elfojtása iránt az érdekeltek kérelme nélkül is intézkedjenek.

Mindezek arra mutatnak, hogy e század első felében is bővében voltak eleink az erdőnek, annyira, hogy a lakotabb vidékektől távolabb eső részek a közlekedés nehézsége és az aránylag csekély szükséglet folytán többnyire még mindig érintetlenül állottak s legfeljebb a legeltetés által vétettek igénybe.

A tűzifa és aránylag véve csekély mennyiségű épületfa szolgáltatása mellett a legeltetés és makkoltatás volt különben egyik legfőbb haszonvétele ebben az időben a közel fekvő erdőknek is, nemcsak azért, mert a nyáj közelebb találta őket, de mert a használat alatt álló, kiritkított s helyenkint kiirtott erdők talaján jobb táplálékot talált a marha, mint a távol fekvő sűrű erdőkben.

A rendszertelen gazdálkodásnak azonban a század közepéig még csak elszórva, helyenként mutatkoztak a káros következményei. A marhaállomány még nem volt olyan nagy, hogy az erdők fenmaradását nagyobb területeken veszélyeztethette volna, szándékosan pedig ebben az időben többnyire csak olyan erdőrészeket irtottak, melyek mezőgazdasági művelésre is alkalmasak voltak.

Az ötvenes éveken innen azonban már gyorsan megváltoztak a viszonyok. Az úrbériség megszüntetésével a birtokos osztályra nehéz idők következtek be, melyek arra készítették őket, hogy megcsappant jövedelmeiket a mezőgazdasági művelés alatt álló területek határainak kiterjesztésével, az állattenyésztés fokozásával és — a hol a viszonyok csak némi módot is nyújtottak rá, — az erdei termékek eladásával pótolják.

Maga a nagyobb mérvű erdőkihasználás még nem lett volna káros és hibáztatható ebben az időben, még ott sem, a hol az erdőbirtokos a vágások felujtására nem gondolt, mert egyfelől az erdőgazdasághoz szükséges törzsfakészlet kezdetben csak ritkán támadtatott meg s mert másfelől az

erdőtalan is, a legtöbb vidéken, oly erőteljes volt még, hogy a visszahagyott fák természetes magvetéséből emberi kéz segítsége nélkül is teljesen felujultak volna a vágások, ha a fejsze nyomába nem jött volna mindjárt a legelőmarha, mely aztán a meredekebb lejtők azelőtt erőteljes jó erdőtalaját hosszabb-rövidebb idő alatt legalább is erősen megviselte.

A máramarosi és liptói kincstári erdőkben és más nagyobb uradalmakban, a hol a vágásokat a korábbi időkben sem legeltették, tényleg igen sok szép sűrű és szálas növésű középkorú és fiatal fenyves található, mely a század első felében és közepe táján minden emberi segítség nélkül keletkezett.

De a közép és kisebb birtokosok népesebb vidékeken fekvő erdeiben s legfőképpen a volt urbérések erdőilletőségein a letarolt és kiritkított területek többnyire már elkopárosodásnak indultak, mert az erdő felujulását a többé-kevésbé korlátlan legeltetés megakadályozta. Szomorú sorsnak néztek elébe különösen a volt urbérések tulajdonába átment erdők, mert a jogosultak, kik azelőtt a faizást és legeltetést a volt földesurak aránylag nagy terjedelmű erdeiben felváltva gyakorolhatták, az urbéri birtokviszonyok rendezése után, mindkét féle haszonvételükkel aránylag kis terjedelmű legelő- és erdőilletőségükre voltak kénytelenek összeszorulni.

1858-tól kezdve ugyan Magyarországon is az 1852. évi osztrák erdőtörvény alkalmazása rendeltetett el az 1887. évi június 24-én kelt nyílt parancscsal, és ez már az erdőfentartására nézve szigorú és üdvös rendelkezéseket tartalmazott, de kellőképpen ez a törvény soha sem volt végrehajtva és az alkotmányos korszak kezdetén a magyarországi részekre nézve hatályon kívül is helyeztetett.

A helytelen gazdálkodás és sok helyen az oktalanság erdőpusztítás tehát nemcsak az ötvenes és hatvanas években, de — az 1879. évi XXXI. t.-cikk megalkotásáig — a hetvenes években is mondhatni ellenőrzés nélkül folyt, még pedig folytonosan fokozódó mértékben, mert a mint a közlekedési eszközök s a fafogyasztó ipar-vállalatok lassankint szaporodtak, ezzel karöltve az erdei termékek értékesítése is nagyobb

mennyiségekben és szélesebb körökben lehetővé vált s a megszorult birtokosokat a legoktalanabb erdőeladásokra csábította; az erdőművelés ellenben csak a nagy uradalmakban vert gyökeret, a közép- és kisbirtokok nagyrésznél jóformán még mindig ismeretlen maradt.

Ilyen körülmények között jött létre 1879-ben s lépett életbe 1880 július elsején a jelenleg érvényben levő erdő-törvény (1879. XXXI. t.-cikk.), mely az erdőgazdaság történetében késő századok múlva is korszakot alkotó jelentőséggel fog birni, mert a tulajdonjog lehető kiméltése mellett teljes szigorral és következetességgel minden irányban az állami érdekek szempontját, tehát azokat a szempontokat juttatja érvényre, a melyeket egy államnak az erdőgazdasági politika terén komoly érdekeinek veszélyeztetése nélkül soha sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Általános intézkedéseivel, melyek minden birtokost egyaránt köteleznek, feltétlenül biztosítja a másnemű gazdasági művelésre nem alkalmas talajon álló erdők fentartását és ezek közül a szomszédos termékeny területek, közlekedési eszközök stb. védelmére szolgáló ugynevezett védterületekben egyszersmind a czélnak leginkább megfelelő, hatóságilag megállapított okszerű kezelést is. Korlátok közé szorítja az erdei legeltetést és az alomszedést, gondoskodik a tűzveszélyek és rovarkárok elhárításáról, szabályozza az erdei kihágási bíráskodást, elrendeli a szomszédos területekre veszélyes kihatású kopár és vízmosásos területek befásítását, szabályozza az erdei termékek szállítását, ugyszinté az usztatást és tutajozást, és az erdőrendészeti hatóságok és az erdei kihágási bíróságok szervezése által teljes mértékben biztosítja egyszersmind ezen rendelkezéseinek pontos végrehajtását is.

Kivételes intézkedéseivel pedig (17—24. §.) az államot, a törvényhatóságokat, községeket, az egyházi testületeket és személyeket, a köz- és magán-alapítványokat, hitbizományokat, közbirtokosságokat és a volt urbéreseket s végül a bányaipar és más iparvállalatok czéljaira alakult részvénytársulatokat arra kötelezi, hogy erdeiket rendszeres gazdasági üzemterv

szerint tartamosan kezeljék, ezen terveket az erdőrendészeti hatóság jóváhagyása alá bocsássák s az erdőkezelésnél törvényesen megállapított minősítéssel bíró szakképzett erdőtisztet és erdőőröket alkalmazzanak.

A törvény tehát nemcsak az erdő fentartásról és az erdőgazdaságban szükséges jogrendről gondoskodik, hanem utóbb említett kivételes intézkedésével az erdőbirtokok egy igen jelentékeny részében az okszerű kezelést és használatot is biztosítja, még pedig mindezt, anélkül, hogy a tulajdonosok egyéni szabadságát a közérdekek által feltétlenül megkövetelt mértéken túl korlátozná.

Ez a törvény 1880 július 1-én lépett életbe s azóta minden ízében következetesen végrehajtva, a szó szoros értelmében élő törvénynyé vált, melynek jó hatása az erdőgazdasági élet minden viszonyaiban érezhető, úgy hogy ma már bátran el lehet mondani, hogy az erdészet terén megkívántató törvényes rend tekintetében Magyarország bármelyik nyugati országgal kiállja a versenyt.

A törvény végrehajtásának első ténye az erdészeti közigazgatás szervezése volt, melyet azután az erdők számbavétele, nevezetesen a törvény különböző rendelkezéseinek hatálya alá eső erdők részletes összeírása, törzskönyvezése és nyilvántartásának berendezése követt.

A jelenleg érvényben levő szervezet szerint az elsőfokú erdőrendészeti hatóságot első fokban a törvényhatóságok közigazgatási bizottságai gyakorolják, egy-egy e végből alakított háromtagú erdészeti albizottság által; a törvény végrehajtására kiterjedő közvetlen felügyeletet pedig 20 királyi erdőfelügyelőség teljesíti, melyek a közigazgatási erdészeti bizottságok mellett koordinált hatáskörrel vannak ellátva s tagjaik a bizottsági üléseken mint szaktanácsadók, az erdőrendészeti eljárásnál és ítélethozatalnál pedig mint indítványtevők működnek közre, olyan hatáskörrel mint a törvényszékek mellett az ügyészek.

Általános erdészeti közigazgatási ügyekben a kir. erdőfelügyelőségek egyszersmind a földmivelésügyi miniszternek

is külső szakközegei s szolgálati és fegyelmi ügyekben közvetlenül neki vannak alárendelve.

A második és legfelsőbb fokú erdőrendészeti hatóságot a földmivelésügyi miniszterium gyakorolja, mely egyszersmind a magyar királyi és a horvát-szlavon királyi kincstári erdők kezelése és az állami kezelésbe átvett községi erdők kezelése felett is a főhatóságot gyakorolja.

A magyar kincstári erdők kezelését künn az uradalmakban meghatározott hatáskörrel 4 erdőigazgatóság (besztercebányai, máramaros-szigeti, kolozsvári és lugosi erdőigazgatóságok) és ezeknek némely ügyekben alárendelt 4 erdőhivatal (zsarnóczai, bustyaházai, szászsebesi és orsovai erdőhivatalok), továbbá 4 főerdőhivatal (liptóújvári, ungvári, nagybányai és lippai) és 3 önálló erdőhivatal (gödöllői, sóvári, és apatini erdőhivatal) intézi megfelelő számú korlátolt hatáskörrel bíró magyar királyi erdőgondnokság közreműködésével. A horvát-szlavon kincstári erdők kezelési ügyeit pedig a zágrábi királyi erdőigazgatóság, némely ügyekben ennek alárendelt hatáskörrel az otocsácsi erdőhivatal és végül a vinkovcei királyi főerdőhivatal intézik, szintén megfelelő számú alárendelt erdőgondnokság segítségével.

Ezek az erdőigazgatóságok, főerdőhivatalok és erdőhivatalok közvetlenül a földmivelésügyi miniszternek vannak alárendelve.

Az állami kezelésbe vett községi erdők kezelési ügyeit egy magyar királyi erdőigazgatóság (Beszterczen), 4 magyar királyi erdőhivatal (Csik-Szeredán, Szepsi-Szent-Györgyön, Székely-Udvarhelyen és Zala-Egerszegen), 17 vezető erdőgondnokság (Aradon, Alsó-Kubinban, Aranyos-Maróthon, Rima-Szombatban, Görgény-Szent-Imrén, Balassa-Gyarmaton, Vácson, Épejesen, Kaposváron, Csepregben, Lőcsén, Zilahon, Deésen, Tordán, Trencsénben, Ungváron, Sátoralja-Ujhelyen) és végül 11 önálló erdőgondnokság (Apatinban, Miskolcson, Hosszúfaluban, Egerben, Pozsonyban, Szegszárdon, Nagy-Becskeken, Nagy-Szőllösön, Szegeden, Ujvidéken és Fehértemplomban) intézik.

A beszterczei erdőigazgatóságnak 11 kezelő erdőgondnokság van alárendelve, működési köre a volt naszódvidéki erdőkre, hatásköre pedig a kezelés szakszerű teendőin kívül a vagyonkezelésre is kiterjed.

A többi felsorolt hivatalok közül a zalaegerszegi erdőhivatal működési köre Zala és Vas vármegyékre, az alsókubini vezető erdőgondnokságé Árva és Turóc vármegyékre, a balassa-gyarmatié Nograd és Hont vármegyékre, a szegedi önálló erdőgondnokságé Szeged és Szabadka város erdeire, az ujvidéki-é Ujvidék és Pancsova város erdeire és a fehértemplomié Versecz szab. kir. város és a volt 14. számú szerb bánati határőr-ezred községeiből alakult vagyonközség erdeire terjed ki. A többi erdőhivatalok és gondnokságok azokban a vármegyékben működnek, melyek területén székhelyük van.

Hatásköre úgy az erdőhivataloknak, mint a vezető és önálló erdőgondnokságoknak a szerződések alapján évi kezelési átalány fizetése mellett állami kezelésbe átadott községi, volt urbéres közbirtokossági, egyházi s más kisebb, üzemterv készítésre és erdőtiszt tartásra kötelezett erdőbirtokok szakszerű kezelési teendőinek teljesítéséből áll, a termelés, értékesítés, anyag- és pénzkezeléssel összekötött teendők és munkálatok kivételével, mikről a birtokosok maguk gondoskodnak.

Csak a szegedi, ujvidéki és fehértemplomi erdőgondnokságok hatásköre tér el ettől annyiban, hogy az első a szegedi és szabadkai erdőkben, a második pedig az ujvidéki erdőkben az erdősítési munkálatokat is maga végezteti állami költségen, a fehértemplomi erdőgondnokság pedig a vagyonközség számlájára az összes vagyonkezelési teendőket is maga végzi.

Ez az utóbbi erdőgondnokság, kivételesen a lugosi kincstári erdőidazgató vezetése alatt áll, a többi, községi erdőt kezelő erdőhivatal, vezető és önálló erdőgondnokság ellenben közvetlenül a földművelésügyi miniszteriumnak van alárendelve.

A földművelésügyi miniszteriumban az erdészeti ügyek az országos főerdőmester vezetése alatt négy külön ügyosztályban tárgyalatnak, melyek közül az egyik a magyar és horvát-szlavon kincstári erdők kezelési ügyeit, a második a kincstári

erdők és az üzemterv szerint kezelt többi erdők erdőrendezési ügyeit, a harmadik az állami kezelésbe átvett erdők ügyeit és a negyedik az erdőfelügyelet és erdőrendészet ügyeit intézi.

Ez a szervezet lényeges részében a törvénnyel egyidejűleg lépett életbe, csak a községi erdők kezelésének intézménye alakult meg később s terjesztetett ki lassankint több és több törvényhatóságra. A községi erdők állami kezelését ugyanis nem a törvény rendeli el, hanem az élet szükségletének kényszere folytán honosult meg ott, a hol a birtokosok maguk szakképzett erdőtiszteket nem voltak képesek alkalmazni.

Az erdők összeírása és törzskönyvezése az 1881—1885-ik években történt meg s nem csupán az erdők területére vonatkozó statisztikai adatok összegyűjtésére terjedt ki, hanem az erdőket egyidejűleg azokba a kategóriákba is részletenként besorozta, melyeket az erdőtörvény egyfelől a talaj minősége s másfelől a birtokosok jogi minősége szerint felállított, sőt közgazdasági szempontokból felvételtek a törzskönyvekbe a főbb fajok elterjedésére vonatkozó adatok is.

Ezek a törzskönyvek, melyek törvényhatóságoként állítottak össze és a közigazgatási bizottságok által őriztetnek, az első összeírás óta állandóan nyilvántartatnak s az időközben beálló változások feljegyzése folytán mindenkor teljesen megbízható és a célnak kitűnően megfelelő adatokat szolgáltatnak.

Horvát-Szlavónországban, melyre az 1879. évi XXXI-ik törvényzikk, vagyis az előbb ismertetett magyar erdőtörvény hatálya nem terjed ki, ilyen módon nem állítottak össze törzskönyvek sem, de a megfelelő adatok itt is összegyűjtettek, úgy, hogy az erdőstatisztika lényegesebb részeiben az egész magyar államra nézve össze van állítva.

Ezen hiteles adatok szerint a magyar államban az erdők területe jelenleg 15,767.369 kat. hold, miből Magyarországra 13,108.043 hold, Horvát-Szlavónországra pedig 2,659.326 kat. hold esik.

Az összes földterületből az erdők az egész magyar államban 27,94%-ot, külön Magyarországon 26,74%-ot és Horvát-Szlavónországban 35,99%-ot foglalnak el.

Külön Magyarországot tekintve. az összes erdőterületből a talaj minősége szerint véderdőt képez 767,963 hold, feltétlen erdőtalajon áll 10,448.735 hold és nem feltétlen erdőtalajt foglal el 1,695.673 hold.

Birtokczim szerint pedig következőképen oszlanak meg az erdők: állami erdő van 2,010.655 kat. hold; törvényhatósági és községi erdő 2,632.526 kat. hold; egyházi testületek és személyek birtokában lévő erdő 849.586 kat. hold; közalapítványi erdő 117.215 kat. hold; magánalapítványi erdő 11.355 kat. hold; hitbizományi erdő 957.613 kat. hold; közbirtokossági erdő 1,681.559 kat. hold; részvénytársulati erdő 254.384 kat. hold s végül magánbirtokosok tulajdonát képező erdő 4,593.150 kat. hold.

Ezek közül az utóbb említett 4,593.150 kat. hold magánerdőre az erdőtörvénynek csak általános intézkedései mérvadóak, a többiek ellenben — melyek együttvéve 8,514.893 kat. holdat, tehát az összes erdőknek kerekszámában kétharmadát képviselik — mind azok közé az erdők közé tartoznak, a melyek a törvény kivételes intézkedései szerint (17—21. §§-ok) rendszeres üzemterv szerint, tartamosan és szakértő erdőtisztek által kezelendők.

Ebből tehát látható, hogy a magyar erdőtörvény az erdők fentartásán kívül a helyes és okszerű erdőkezelést is mily kiterjedt körben biztosítja.

Horvát-Szlavónországban a 2,659.326 kat. hold összes erdőterületből 674.780 kat. hold magántulajdont képez, a többi pedig az állam és a fentebb felsorolt többi birtokczimekre esik.

Az állami erdőkből, leszámítva a hadügyi kormány, állami vasutak stb. kezelése alatt álló erdőket, Magyarországon 1,959.612 kat. hold, Horvát-Szlavónországban pedig 509.019 kat. hold erdő képezi a földmivelésügyi miniszterium tárczája alá eső tulajdonképeni kincstári erdőket.

A községi, volt urbéres közbirtokossági, egyházi stb. erdők közül pedig 36 vármegye és 6 városi törvényhatóság területén összesen 2,089.000 kat. hold erdő áll ez idő szerint állami kezelés alatt.

Az erdőtörvény életbe lépése előtt a kincstári erdőkön kívül mindössze csak néhány nagyobb uradalom kezelte erdeit rendes gazdasági terv szerint. A törvénynek előbb idézett kivételes intézkedése tehát, melylyel a 17. §. alá tartozó erdők rendszeres gazdasági terv szerint való kezelését rendelte el s továbbá az az általános intézkedése a törvénynek, melylyel a véderdőkről is rendszeres használati tervek készítését követte meg, valóban óriási feladatot ruházott a birtokosokra és szakemberekre.

A véderdőkkel együtt kerek számban 9,000.000 holdat meghaladó erdőterületről kellett előzetes felmérés és becslés alapján ilyen tervet készíteni és a földmivelésügyi minisztériumnak jóváhagyás végett betérjeszteni.

A munka még nincs teljesen befejezve ugyan, de oly erővel folyik, hogy immár semmiféle kétség sem férhet hozzá, hogy rövid idő alatt a törvénynek ez a messze kiható, fontos rendelkezése is teljesen végrehajtva lesz.

Az 1895. év végeig összesen mintegy 4,200.830 kat. hold erdő üzemterve nyert végleges jóváhagyást; igen soknak a terve, teljesen elkészítve, felülvizsgálat alatt állott és még többé munkába volt véve, úgy, hogy az egész 9 millió holdból aránylag csak csekély rész az, a melyről az üzemtervek elkészítésére még az előkészületek sincsenek megtéve. De azok az erdők is, a melyekről a rendszeres gazdasági üzemtervek véglegesen el nem készültek és jóváhagyást még nem nyertek, majdnem mind olyan ideiglenes gazdasági tervek szerint kezeltetnek, melyek szintén a földmivelésügyi minisztérium által állapítottak meg.

Olyan 17. §. alá tartozó erdő és törvényesen kijelölt véderdő, melynek sem rendszeres, sem ideiglenes gazdasági terve nem lett volna, aránylag igen kevés volt az 1895. év végén és ez is olyan birtokokból állott, melyek vagy tel-

jesen használaton kívül állanak, vagy a birtokviszonyok rendezetlensége miatt nem voltak szabályozás alá vonhatók.

Igy bár az erdőtörvény szóban forgó rendelkezéseinek még nincs teljesen elég téve, az ország összes erdeinek közel kétharmadrésze már most is szakszerűen megállapított gazdasági terv szerint kezeltetik és mint ilyen, a helyes gazdasági elvekre is kiterjedő állandó gondos felügyelet alatt áll.

Az üzemtervek megállapításánál a főszempontok: az erdők fentartása és jókarba hozása, a használatok tartamossága és az okszerű jövedelmezés. — Ezek figyelembe vételével állapítatnak meg a fanemek, melyek tenyésztetni fognak, továbbá az üzem mód, a vágatási idő, a felújítás és erdőápolás módjai, az állandó gazdasági beosztás és ennek keretében a használatok és erdősítések idő és terület szerinti rendje.

A magyar állam ezen erdőségeiben általában azok a fanemek és cserjék tenyésznek, melyek Közép-Európa e nemű flórájához tartoznak. A tölgy, bükk, ákác, részben a gertyán, továbbá a ligeti erdőkben a nyár, a hegységekben pedig a lucz-, jegenye- és erdei- s helyenkint igen alárendelt mértékben a vörösfenyő elegenden erdőket képeznek, míg a többi fanemek egymás között és az előbbiekkal különböző arányban elegyülve vegyesen tenyésznek.

Főfanemek szerint, az összes erdőkből Magyarországon 3,654.987 kat. hold tölgyerdő, 6.487.267 kat. hold bükk és más lombfanemű erdő és 2.965.788 kat. hold fenyő erdő. Horvát-Szlavónországban pedig tölgyesnek számítható 584.595 kat. hold, bükk és más lombfa erdőnek 1,772.097 kat. hold és fenyőerdőnek 302.634 kat. hold.

Ezen adatok szerint a magyar állam összes erdőterületéből a tiszta tölgyesek és a nagyobbára tölgy által elfoglalt erdők 26·89⁰/₀-ot, a bükk és más lombfa erdők 52·38⁰/₀-ot és a fenyőerdők 20·73⁰/₀-ot foglalnak el.

Mint ezen adatokból látható, az arány nem valami kedvező, mert az aránylag csekély értékű bükkösök dominálják

erdeinket. Ezért újabb időben egyik legfőbb gazdasági szempont az üzemtervek elkészítésénél az, hogy a felújításoknál a kevés értékkel bíró bükkösök területéből az alkalmas részek a tölgy és fenyő részére hódíttassanak meg.

Erdeink állapota nem mondható ugyan első noritónak, de kielégítőnek sem. — Vannak ugyan még nagy terjedelmű erdeink, melyeknek fatermékei méretek és minőség tekintetében Közép-Európa bármelyik államának hasonló termékeivel kiállják a versenyt, sőt felül is mulják azokat. E mellett az erdőtörvény életbelépése óta az elpusztított és megrongált az erdők regenerációjának munkája is szakadatlanul folyik; oktalan erdőpusztításnak pedig országszerte gát van vetve.

Ámde az értékes fakészletek jobbára csak a nagyobb uradalmakban s legfeljebb még az olyan közép és kisebb birtokokon található nagyobb mennyiségben, melyek a megelőző időben a közlekedési eszközöktől távol estek s részben még most sincsenek feltárva.

És a mi a régi hibák helyrehozását illeti is, az a 15 év, mely az erdőtörvény életbelépése óta eltelt, rövidebb idő, hogysen erőfeszítéseinek gyümölcsei érezhetők lehetnének.

A mult hibáinak orvoslására és arra, hogy az erdőgazdaság az egész országban normális állapotok közé jusson, talán még egy egész század szükséges, sőt kérdés, ekkor is el lesz-e érve teljesen az a cél, melyre törekszünk, mert nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Magyarország mai mezőgazdasági és állattenyésztési viszonyai között még mindig teljes lehetetlenség az erdőgazdaságra oly hátrányos erdei legeltetést egészen kizárni erdeinkből, ez a körülmény pedig nem csak elodázza a normális állapotok bekövetkezését, de sok helyen egyelőre lehetetlenné is teszi.

Jelenlegi állapotainknak két legfőbb baja az, hogy a termőtalaj és a fatőke nincsenek normális állapotban, már pedig úgy az egyik mint a másik olyan természetű tényezője az erdőgazdaságnak, amelyet észszerű gazdálkodás és kezelés mellett is csak hosszú idők lefolyása alatt lehet rendbe hozni.

Erdeink termő talaja általában véve jó és erőteljes, sőt tekintélyes részében kitűnő volt eredetileg és ahol a kiméletlen legeltetéstől megóva maradt, ilyen az még most is. Az ezredéves kiállítás erdészeti csoportjában látható hatalmas tölgytörzsek és feltűnő szép növésű fenyő-szálfák kézzelfoghatón bizonyíthatják, hogy például a szlavóniai tölgyerdők talaja, melyhez a Duna mentén, a bánságban és a Tisza mellékfolyóinak mentén még sok más erőteljes tölgyerdő talaja sorakozik, valóban a legkitűnőbbek közé tartozik, ép úgy mint a zólyomi, gömöri, liptói, árvai, máramarosi, besztercze-naszódi, csiki és háromszéki fenyveseké, melyeknek fatermelése mennyiség és minőség tekintetében nem csak eléri a nagy gondal nevelt legjobb minőségű nyugat-európai fenyvesekét, de az elsőrendű termőhelyeken jelentékenyen felül is mulja. A máramarosi fenyvesek első termőhelyi osztálya például majdnem egy egész fokkal felette áll a szász- és bajorországi fenyvesek első termőhelyi osztályának.

És bükköseink nagy részének termőtalaja is még őserében van különösen a félreesőbb helyeken, ahol a legelőmarha nagyobb károkat nem okozhatott benne.

Ámde ezekkel szemben állanak az előhegységek és dombvidékek sok ezer birtokos tulajdonában levő kisebb-nagyobb erdei, melyeknek nemcsak fakészlete hiányos és többé-kevésbé elkorcsosult, hanem talaja is annyira meg van rongálva, hogy termőképességét csak a mostani hézagos faállomány teljes kihasználása és a terület gondos és költséges újraerdősítése után nyerheti hosszú évtizedek lefolyása alatt legalább részben ismét vissza. És ami ennél is rosszabb, ott van a sok ezer holdra menő kopár és vizmosásos terület, melynek egy részét még keservesebb és költségesebb munkával kell újból haszonhajtóvá tenni.

Ami pedig a fatermeléshez szükséges fatőkét illeti, van ugyan sok értékes öreg erdők s jó növésű középkorú és fiatal erdőknek sem vagyunk teljesen hiányában, ámde sok az olyan erdő is, melynek fatőkéje megrongált, kiritkult és kevés életképességgel bír.

Egészben véve erdeink jelenlegi fakészlete körülbelül egy harmadrésszel kisebb, mint a mekkorának normális állapotban lennie kellene. És ez még nem volna olyan nagy baj, mert helyes beosztással és takarékossgal a hiányt lassankint helyre lehetne ütni. Nagy és lényeges baj azonban hogy igen sok, mondhatni a legtöbb erdőgazdaság fakészletében nem találjuk meg az egymásután következő korfokozatoknak azt a szabályosan sorakozó rendjét, amely az állandó és egyenletes fatermeléshez szükséges. Vagy hiányosak az idősebb korfokozatok s akkor kényszerüségből egészen fiatal erdőket kell kihasználni, vagy tulnyomó az öreg, sokáig fen nem tartható erdő és ekkor megint többet kell egy ideig letarolni, mint a mennyit a normális fatőke és szabályos vágásrend fentartására való tekintettel észszerűen kihasználni lehetne.

És ugyan ez a kényszerüség áll fenn ott is, ahol a fakészlet, bár nem nagyon idős, megrongált és életképtelen. Ezért a viszonyok ismerője előtt nem is lehet feltűnő az a körülmény, hogy Magyarország fatermelése a fatőke hiányossága dacára sem csökkent a hetvenes évek termeléséhez képest, hanem ellenkezőleg növekedett, jól lehet időközben az erdőtörvény életbeléptetése által nemcsak az erdőpusztításnak vettett gát, de a törvény 17. §-a alá tartozó erdőkben a meg nem engedhető túlhasználatok is lehetetlenné tétettek. Az észszerű takarékossgot sem lehet azonban egy bizonyos határon túl kár nélkül erőszakolni s ennél fogva igen sok esetben ott is nagyobb mérvű használatokat kell a hatóságnak engedélyezni, ahol különben — ha csak a fakészlet mennyisége vétetnék tekintetbe — a termelést egy ideig beszüntetni, vagy legalább is mérsékelni kellene.

Az üzemmódot tekintve, fenyveseink haszonfa-termelésre berendezett szálerdő üzemmódban kezeltetnek és pedig a lucz-fenyvesekben nagyobbára tarvágással és mesterséges felujtással összekötve, a jegenye fenyvesekben és a jegenyefenyővel vegyes erdőkben pedig fokozatos kihasználással, melynek tartama alatt a kihasznált terület, természetes mag-

hullásból ujul fel s csak a hiányok pótolandók mester-séges uton.

A véderdőkben, a horvátországi karston és egyes más helyeken a felujulás még teljesebb biztosítása szempontjából s egyszersmind a talaj termőképességének megóvása végett a szállaló üzemmód alkalmaztatik.

Szálerdő - üzemben kezeltenek a nagyobb terjedelmű tölgyesek és bükkösök is, míg a kisebb terjedelmű lombfa-erdőkben a tarvágásos sarjerdőüzem divik. Cserzőkéreg ter-melés céljából azonban egyes nagyobb erdőbirtokosok is jelen-tékeny kiterjedésű tölgyeseket kezelnek sarjerdő-üzemben.

A szigetek és folyómenti vizenyős területek füz- és nyárfaerdeiben és az Alföldön telepített akáczosokban szintén a sarjerdő-üzem van alkalmazásban.

Kisebb terjedelmű tölgyesekben és tölgygyel elegyes gyertyánosokban és bükkösökben nem ismeretlen ugyan az ugynevezett középerdő-üzem sem, mely a szálerdő és sarj-erdő előnyeit egyesíteni törekszik, de jelentőséggel ez az üzemmód nem bír hazánkban.

Egészben véve Magyarországon a szálerdő üzemű erdők 9,517.792 kat. holdat, a sarjüzemben kezeltek pedig 3.528.667 holdat foglalnak el, a középerdő üzemre tehát csak 61,583 hold marad.

Horvát-Szlavonországban a szálerdők 2,088.215 holdra a sarjerdők pedig 400.354 holdra, míg, a középerdők csak 98.271 holdra terjednek.

A forda vagyis az az időszak, mely alatt a használatok egyszer az egész erdőn végig haladnak, a szálerdőüzemnél 80—120 év között váltakozik ; kisebb terjedelmű fenyvesek-ben azonban előfordul ritkán a 60—70 éves forda is. A leg-gyakoribb azonban a 100 éves vágásidő, az átlagos vágásidő pedig 90—95 évre tehető.

A 120 éves forda leginkább csak az ez idő szerint csekély részben értékesíthető félreeső bükkösökben és a Karstvidék szállalva kezelt erdeiben alkalmaztatik.

A sarjerdők fordája a 10—60 év között mozog; leggyakoribb azonban cserkéregtermelésre berendezett tölgy-sarjerdőkben a 15—20 éves forda, a tűzifagazdaságra berendezett többi sarjerdőkben pedig a 30—40 éves forda. 10 éves fordában leginkább az erdélyi részekben található, vesszőtermelésre berendezett kis erdők kezeltetnek igen nagy előnnyel. Ilyen gazdaság üzéséhez azonban feltétlenül szükséges, hogy a talaj erőteljes legyen.

Az erdők felujulása a nyolczvanas évek előtti időben még a nagyobb rendezettebb uradalmakban is nagyobbára a természetre volt bízva s ha a legeltetés közbe nem lépett, a természet többnyire meg is tette kötelességét. Mert a korábbi időkben többnyire ős-jellegű erdők kerültek kihasználás alá, melyek bőven teremtek magot, úgy hogy az ős erőben levő talaj az álló erdő alatt is mondhatni mindig be volt vetve s csak az öreg erdőt kellett eltávolítani róla, hogy ennek azonnal nyomába lépjen az új fiatalos. Ma azonban már csak helyenként, például a nagyobb uradalmak legeltetéstől megkímélt ős bükköseiben, az erdélyi részek hátrafekvő fenyveseiben, a dunántuli erdei fenyvesekben és itt-ott a gondos kiméletben részesített, erőteljes talaju öreg tölgyesekben található még meg a természetes felujulásnak ezen kedvező előfeltételei. Ez azonban inkább csak kivételszámba megy s általánosságban azt lehet mondani, hogy a mesterséges erdő-sítésnek még azokban a gazdaságokban is nagy és fontos szerepe van, melyekben a vágások felujítása — mint fentebb az üzemmódoknál említettetett — a természetes magvetésre vagy a sarjadzásra van alapítva. Mert erdeink tulnyomó részében a talaj a legeltetés folytán nem oly üde és erőteljes már s a mag felvételére sincs úgy előkészítve, hogy jó magtermés esetén is teljesen felujuljanak a vágások; sarjerdeink pedig többnyire kiritkultak s a meglevő tuskók sem képesek mind kihajtani. Jelentékeny mérvű és ismételt pótlásokra van tehát szükség ezekben az erdőkben is, hogy teljes záródású fiatalosokat nyerhessünk. A tarra vágott területeken, továbbá a tisztásokon és kopárokon pedig csak szorgalmas és kitartó

munkával, mesterséges vetés vagy ültetéssel lehet új erdőt teremteni.

Kezdetben nehezen ment ugyan a mesterséges erdősisítés meghonosítása, de ma már azt lehet mondani, mindenütt megbarátkoztak vele a birtokosok.

Nem lehet ugyan állítani, hogy mulasztások nem volnának ezen a téren, de a hátramaradást inkább a kedvezőtlen körülményeknek mint a jóakarát hiányának kell betudni. A törvény erre vonatkozó rendelete, melynek szigorú büntetésekkel lehet tiszteletet szerezni, komolyan végrehajtatik az egész országban s a birtokosok jól tudják, hogy a vonatkozással csak bajt és költséget szerezhetnek maguknak.

Sok nehézséget okozott azonban különösen a törvény életbelépése utáni első években a vetőmag- és csemetehiány. Ezek miatt tényleg még most is van elég hátralék az erdősisítések terén, de ezek nyilvántartatnak és lassankint pótoltatni fognak.

Az erdősisítésekre legnagyobb részt csemete-kertekben nevelt csemetéket használnak, de nem ritka az az eset sem, hogy különösen a jegenyefenyőknél bükkösökben való megtelepítésénél, a vetést alkalmazzák. A tölgyesek felujtítása is nagyobb részt vetés útján, makkal történik. Sajnos azonban, jó makktermő évek csak ritkán, 5—8 évben egyszer köszöntenek be s a közbeeső években egész vármegyékbe távol eső vidékekről kell szállítani a vető-makkot, sőt kocsánytalan tölgyet egyáltalában nem is lehet minden évben beszerezni, úgy hogy e miatt nagy területeken visszamaradnak az erdősisítések.

Csemetekertekben ezelőtt még 10—15 évvel igen nagy szükségét szenvedett az ország, ma azonban már nemcsak a nagyobb rendezett uradalmak vannak kellően ellátva saját termesztésű ültető-anyaggal, de nagyon sok vármegyében a községek, volt úrbéres közbirtokosságok s más kisebb erdőbirtokosok is maguk nevelik a szükséges csemetéket, sőt a fölös készletből a jobban gazdálkodók még el is adnak.

1889-ben, midőn a községi erdők állami kezelése már széles körben meghonosult, 10 vármegye területén maga az állam is nagy terjedelmű csemetekerteket rendezett be és tart fenn azóta állami költségen s ezekből évenként átlag 9 millió különböző fajú csemetét oszt ki egészen ingyen szegényebb községek, urbéresék, egyházak és iskolák között.

Igen hathatósan támogatja ezenkívül az állam már másfél évtized óta a kopárterületek beerdősítését is.

A kincstári uradalmak mindjárt a törvény életbelépése után, azt a ma is érvényben levő utasítást kapták, hogy csemetekertjeiket bővítsék ki és ezekben állandóan kétannyi csemetét neveljenek, mint a mennyi saját erdősítéseikhez szükséges. Ezen fölös készletekből és az erdőőri szakiskolák mellett felállított nagy csemete-telepekről évenként szintén sok millió csemete osztatik ki a kopárok erdősítéséhez. Így az 1885-től 1894-ig terjedő 10 év alatt közel 108.000,000 különböző fajtájú csemete adatott ki ilyen célra ingyen.

Sőt az ingyen csemeték adományozásán kívül, a veszélyes kopárokon eszközölt, nagyobb költséggel és fáradsággal járó erdősítéseket pénzsegélyekkel is támogatja a földmivelési kormány az országos erdei alapból, mely a törvény alapján az erdőrendészeti áthágások és erdei kihágások után befolyó pénzbüntetésekéből létesített. Ennek jövedelméből tartatnak fenn az erdőőri szakiskolák mellett telepített csemete-telepek is, sőt ebből tartattak fenn eddig maguk a szakiskolák is, melyek természetesen a jövedelem nagy részét igénybe vették. Jövőre azonban az iskolák összes költségeit az állam fogja viselni s így az országos erdei-alap mintegy 100,000 forintot tevő évi bevételeinek nagy része az erdősítések előmozdítására lesz fordítható.

A kopárok erdősítésének megkedveltetését célozzák az évenként pályázatra kitűzött erdősítési jutalmak is, melyek, szintén az országos erdei alapból, 1886-ban alapították s első ízben 1890-ben kerültek kiosztás alá. Kezdetben 3 nagy és 3 elismerő jutalom tüzetett ki, és pedig egy 1000, egy 800 és egy 500 arany frankos nagy jutalom, olyan kopár erdősi-

tésekre, melyek egy tagban legalább 25 holdnyi terjedelemben foganatosítottak és egy 400, egy 200 és egy 100 arany frankos elismerő jutalom, legalább 10 holdra terjedő kopár erdősitések számára. Ma azonban már minden fajta jutalomból kettő tüzetik ki, még pedig frank helyett korona értékben.

Mindezek igen üdvös hatással voltak az erdősitések megindulására és ma már valóban dicséretes és termékeny munkásság észlelhető e téren az egész országban. Csak azokon a szomszédterületekre még veszélyessé nem vált kopárokon és vizmosásokon nem indult még meg úgy a munka, a mint az közgazdasági tekintetben kívánatos volna, a melyekre az erdő-törvény hatálya nem terjed ki s a melyek befásítására ennél fogva hatósági kényszert nem lehet gyakorolni.

Remélhető azonban, hogy a hatóságok folytonos ösztönzése, a szakkörök buzgólkodása és a birtokosok jobb belátása ezen a téren is rövid idő alatt nagy arányokban megindítja az annyira kívánatos és üdvös tevékenységet.

Munkáskézben sem az erdősitéseknél, sem a fatermelésnél, szállításnál is másféle munkák végzésénél nincs hiány. Az erdősitési munkákhoz ugyan azokon a vidékeken, hol a mesterséges vetés és ültetés csak újabb keletű, még nincs teljesen hozzászokva a nép s ezért nem is végez valami jó munkát, de évről-évre jobban belegyakorolja magát s több kedvet is kap hozzá, mert bár a napszámber többnyire mérsékel, még is szép keresethez jut mellette, különösen az aszszony és a fiatal nép.

A többi erdei munkákba, nevezetesen a fadöntésbe tűzifa készítésbe, az usztatási és tutajozási munkákba stb. már jól be van gyakorolva az illető vidékek népe s ezért munkáskézben csak ritkán van hiány. Még ott is, a hol az erdők belterjesebb kihasználása csak az újabb időben kezdődött meg, hamar hozzászokik a helybeli lakosság az erdei munkához s csak ritkán kell idegen vidékről szerezni munkást. Az erdei félgyártmányok előállításánál azonban, nevezetesen a donga és vasuti talpfa készítésnél sok helyen még most is krajnai és olasz munkások alkalmaztatnak.

Az erdei munkák végzésének technikája is tökéletesebb már s nincs olyan nagy fapazarlással összekötve, mint a megelőző időkben. Míg az előbbi időkben a döntésnél kizárólag a fejsze szerepelt, ma már majdnem minden nagyobb uradalomban a fűrészelt vagy a fűrészelt és fejszét együttesen alkalmazzák az ilyen munkánál s ezzel igen sok értékes anyagot takarítanak meg.

A döntés iránya azonban fenyveseinkben még mindig a régi, a törzseket t. i. most is a völgy irányában ejtik le s mint szakemberek állítják, nincs is kilátás arra, hogy a munkás népet egyhamar hozzá lehessen szoktatni a felfelé való döntéshez. Pedig hogy a lefelé ejtés igen sok kárral van összekötve, azt a laikus is könnyen beláthatja, ha elképzeli, mekkora erővel kell a földre zuhanni az olyan 40—50 méter hosszú sudar fenyő törzsnek, a milyen az ezredéves kiállításon több példány látható, ha a levágáskor a meredek hegyoldalakról lefele a völgybe ejtetik le. Nemcsak a vékony csucsnak kell pozdorjává törni, de a törzs erősebb és értékesebb felső része sem kerülheti ki a megsérülést.

A faanyagok kiszállítása a vágásokból a fogyasztás helyére, vagy a nagyobb közlekedési eszközökig az alsóbb vidékeken és az előhegységekben többnyire tengelyen, a vidék fuvarerejével történik. Fuvarerőben rendszeren nincs hiány, mert a földmivelő nép szívesen foglalkoztatja fuvarát az erdei munkában, jó keresetre tévén szert mellette. A nagyobb uradalmakban azonban főleg, a hol nagy mennyiségben termelnek tűzifát és vasuti talpfát, újabb időben gyakran található czélszerűen berendezett kis iparvasutakat, melyek az anyagot olcsóbban képesek az erdőből kiszállítani, mintha erre fuvarerő alkalmaztatik, különösen ha ez utóbbi esetben új utakat is kell építeni.

A magas hegységekben a fenyvesek vágásainak fatermése szálfá és fűrésztrónk alakjában csusztatva jut le a mellék völgyekbe, innen pedig mesterséges csusztatókon, vagy a téli magas hó idejében fuvarerővel, vontatva továbbítatik a nagyobb völgyekbe, honnan aztán rendszeren tutajba kötve vizen jut le

a fűrészekhez vagy a raktárakba. Sőt egy jelentékeny része a fenyő szálának az ország belsejébe is tutaj alakjában érkezik le az Árva, Vág, Garam, Tisza, Szamos és Maros vizén stb. melyek mind igen alkalmasak a tutajozásra.

Az ilyen nagyobb folyóvizek alsóbb szakaszain, melyeken mesterséges építményekre szükség nincsen, a tutajozás szabadon gyakorolható, a hol azonban a vizerő csak mesterséges építményekkel tehető szállításra képessé, a tutajozásra és usztatásra csak az jogosult, a ki erre a földművelésügyi miniszteriumtól engedélyt nyert.

Az engedélyezés feltételeit az erdőtörvény a legrészletesebben szabályozza, úgy hogy e tekintetben ma már teljesen rendezett viszonyok uralkodnak hazánkban.

Olyan patakokban és kisebb folyóvizekben, melyek mesterséges építményekkel usztatásra és tutajozásra alkalmasakká tehetők, Magyarország magas hegységi erdei szintén bőven elvannak látva és ezek nagyrésze már megfelelően be is van rendezve.

A berendezések ugyan nagy befektetésekkel járnak, mert az usztatás és tutajozás lehetővé tételére nemcsak a medret kell kitisztítani és a partokat szabályozni, hanem a víz szállító képességének emelésére többnyire nagy vízfogókat is kell építeni, melyeknek szerkezete, mint az ezredéves kiállítás erdészeti csoportjában nagyszámban és sokféle változatban bemutatott mintákon látható, elég komplikált és költséges. Liptóban, Zólyomban, Mármarosban stb. vannak ilyen vízfogók, melyek egymagukban 60 sőt 100,000 forintnál nagyobb költséggel épültek; az ungvári kincstári fa-felfogó gereb és ezzel kombinálva létesített nagy usztató-csatorna pedig több százezer forintot emésztett fel.

Mindamellet a viziszállítás most sem multa idejét még, midőn a vasutak fő- és mellékvonalai a távol fekvő nagy erdőkomplexumokat is napról-napra jobban megközelítik. Mert bár a befektetések jelentékenyek, maga a vizen való szállítás mégis jóval olcsóbb, mint a vasuton való szállítás; e mellett a népnek jó keresetet nyújt s megvan az a közgazdasági

előnye is, hogy ezen szállítási mód mellett a magas hegységi erdők fenyőfakészletét gömbölyű állapotban lehet lejuttatni a Duna, Tisza és Marosmenti fogyasztó helyekre, hol aztán a nyers anyag feldolgozásánál nyert hulladékot is jól lehet értékesíteni, holott a vasut használata esetében a gömbölyű fát fenn a termelés helyén kell fűrészárura feldolgozni, mert a nyers anyag az aránylag nagy szállítási költségeket nem bírja meg. Fenn az erdős vidékeken azonban a hulladékot vagy egyáltalában nem, vagy csak kis részben és kevés haszonnal lehet értékesíteni.

Ezért a vízi szállítás fentartása és fejlesztése Magyarországon még sok ideig indokolt marad.

Erdeink jelenlegi fatermését, vagyis azt a famennyiséget, melyet belőlök a tőke megtámadása nélkül évenként kihasználni lehet, a kataszteri munkálatok és más felvételek alapján holdankint 1.75 m^3 -re, egészben véve pedig, a horvát-szlávón erdők termését is beszámítva, $27.563,132 \text{ m}^3$ -re lehet tenni

Ha tekintetbe vesszük, hogy egy hold jó karban lévő fenyő, tölgy vagy bükk szálerdő a rendes vágási időben t. i. a 100 éves korban még a közepes termőhelyen is legalább 3 m^3 évi átlagos növekvéssel bír s hogy a közepes termőképességű sarjerdők is legalább 2 m^3 átlagos fatermést adhatnak a 30—40-ik évben, ha teljesen záródottak és normális állapotban vannak, akkor az előbb említett 1.75 m^3 átlagos fatermést valóban csekélynek kell találnunk s azért ez az egy adat magában véve is eléggé mutatja, hogy erdeink csakugyan távol állanak még attól az állapottól, hogy rendes normális termést és jövedelmet szolgáltatassanak.

Ha erdeink idők múltán legalább nagyjában jó állapotba jutnak, mindenesetre legalább 2 m^3 év- és holdankénti fatermést kell, hogy adjanak.

Ma azonban még az előbb kimutatott 1.75 m^3 -re vagyunk utalva, sőt tulajdonképen ennél is kevesebbel kell beérnünk mert a fatermésnek mintegy 20%-át a termelés és szállítás közben veszendőbe menő apadéokra kell számítani.

Egyébiránt ma még ezt a mérsékelt fatermést sem használja fel teljesen az ország, mert legalább a bükkösökben, a termésnek egy része még mindig nem értékesíthető.

A tényleg kihasznált fatermésnek azt a részét, mely a községek, volt urbéresek, egyházak, iskolák és a kisebb közbirtokosságok erdeire esik, javarészből maguk a birtokosok használják fel s a közép és nagy birtokok fatermésének is csak egy része jut kereskedelmi forgalomba; a többit a vidék lakossága fogyasztja el.

Az eladásra szánt fatermés értékesítési módjai között legáltalánosabb a tövön való eladás. Az alsóbb vidékeken, hol kevesebb az erdő s a termést a helyi lakosság fogyasztja el, a nép sok helyen lábán veszi meg a háztartásához szükséges fát és ez a birtokosra nézve rendszeren a legelőnyösebb értékesítési mód, mert mondhatni minden egyes fájáért annyit vesz be, a mennyit az a helyi viszonyok között ér. A nagyobb vágások fatermését ellenben vállalkozók veszik meg s ők végzik többnyire a termelést és kiszállítást is, sőt igen sok esetben nekik kell a beruházásokat is megtenni.

Közgazdasági szempontból mindenesetre meg van ennek az az előnye, hogy a vállalkozó fakereskedő intenzívebben használja ki a vágásokat; minden kis részét felhasználni igyekszik a fatermésnek s termékeit összeköttetéseinél fogva jobban értékesíti, mintha a termelést maga a birtokos végzi, ki a távol vidékek fogyasztási szükségleteit és szokásait nem ismeri.

A beruházások szolidsága, az erdészeti technika fejlesztése és az erdei munkások érdekeinek állandó kielégítése szempontjából azonban már nem lehet ezt mondani az értékesítés ezen módjáról. Ebből a szempontokból mindenesetre előnyösebb, ha a termelést a birtokos végzi és csak kész áruit bocsátja áruba.

Mindamellettt újabb időben még azok a nagyobb uradalmak is, melyek eddig kész állapotban adták el fatermésüket, a tövön való eladás felé hajlanak. Viszont azonban attól az eddig gyakran alkalmazott eljárástól, hogy erdőbirtokuk ter-

mését egészben egy vállalkozónak 10—15 évre eladták, manapság már eltérni igyekeznek az uradalmak és lassankint arra törekednek, hogy fatermésüket lehetőségig több részletben rövidebb időre szóló szerződéssel bocsássák áruba.

Teljesen kifejlett közgazdasági viszonyok között minden tekintetben a legmegfelelőbb értékesítési mód azonban az volna, ha a birtokosok fatermésüket az ipar és fogyasztóközönség szükségleteinek megfelelő választékokban kisebb részletekben évről-évre adnák el árverésen, ámde erre épen az erdőben gazdag vidékeken ma még távolról sem érettek a viszonyok.

A különböző értékesítési módok mellett elért faárakról és az erdőgazdaság jövedelmezőségéről rendkívül nehéz, majdnem lehetetlen ebben a szűk keretben világos képet nyújtani.

A termelési és szállítási költségek, továbbá a kereslet és kínálat aránya vidékek szerint annyira változó, hogy ezen tényezők hatása alatt az elért tőárak, vagyis a tővön álló fára számítható tiszta faárak, rendkívül nagy eltéréseket mutatnak.

Az erdőben szegény vidékeknek aránylag magasak a faárai, úgy, hogy különösen az olyan helyeken, a hol a fogyasztók első kézből, a birtokosoktól szerzik be szükségleteiket, az erdőgazdaság még a mezőgazdasági művelésre alkalmas talajon is kifizeti magát. Viszont más helyeken, például a nagy kiterjedésű bükkösökben a fatermés köbmétereért alig néhány krajczár tőár érhető el s még ezen alacsony faárak mellett is sok helytt csak a szine-java értékesíthető a termésnek.

Átlagos adatokat szolgáltatni tehát a különféle faválasztékok áráiról az egész országra nézve lehetetlen. De tájékozóképpen mégis némi felvilágosítást nyújthatnak árviszonyaink felől azok az adatok, melyek a nagy kincstári uradalmakban szereztettek, s a melyek a földművelésügyi minisztérium jelentése szerint például az 1892. évben a következők voltak:

A fenyő épületfa tőára köbméterenként átlag a besztercebányai kerületben 2 frt 12 krt, a zsarnóczai kerületben 2 frt 30 krt, a m.-szigetiben 2 frt 35 krt, a bustyaházaiban 2 frt 46 krt, a kolozsváriban 2 frt 21 krt, a szász-sebesiben 2 frt 19 krt, és a líptó-ujváriban 3 frt 16 krt tett.

A kincstári uradalmakban tehát, hol a termés java része nagyban és több évre szóló szerződésekkel adatik el, a fenyő épületfa tőára meglehetősen egyenletes és átlagban 2 frt 10—3 frt 20 kr. között mozog. De itt sem szabad feledni, hogy ezek az uradalmak már teljesen be vannak rendezve úgy a nagyban való termelésre, mint a szállításra, és így a vevők még a tövön való vásárlás esetében sem köteleztetnek nagyobb beruházásokra.

Ahol ez az utóbbi feltétel nincs meg, ott az árak is alacsonyabbak. Így például a besztercei erdőigazgatóság által kezelt beszterce-naszódi erdőkben egy kat. hold fenyves átlag 200 frtért adatik el, miből egy köbméter fenyőfára átlag csak 1 frt 25 kr. tőár esik.

A tölgy épületfa tőára már nagyobb eltéréseket mutat, mert míg ugyancsak 1892-ben a lugosi kerületben átlag 2 frt 58 kr., az orsovaiban 3 frt 96 kr., a nagybányaiban 4 frt 15 kr., a gödöllőiben 6 frt 58 kr. éretett el köbméterenként, addig a zágrábi kerületben már a tőár 8 frt 55 kr.-ra, a vinkovceiben pedig 11 frt 55 kr.-ra emelkedett.

De legnagyobb eltéréseket mutatnak a tűzhasábfa tőárai, melyek 1892-ben a következők voltak: a besztercebányai kerületben 32 kr., a zsarnóczaiban 40 kr., a m.-maroszigetiben 6 kr., a bustyaházaiban 48 kr., a kolozsváriban 61 kr., a szász-sebesiben 46 kr., a líptó-ujváriban 38 kr., a lugosiban 85 kr., az orsovaiban 13 kr., a gödöllőiben 1 frt 86 kr., a zágrábiban 43 kr. és a vinkovceiben 62 kr.

Ezen változó faárakhoz képest igen természetesen az erdők tiszta jövedelme is nagy eltéréseket mutat. Az 1892. évben például a holdankinti tiszta jövedelem a 18 kincstári uradalombar így alakult: a besztercebányai kerületben éretett holdankint 1 frt 04 kr., a zsarnóczaiban 35 kr., a

m.-maros-szigetiben 0.74 kr., a bustyaházaiban 83 kr., a kolozsváriiban 22 kr., a szász-sebesiben 39 kr., a lugosiban 1 frt 78 kr., az orsovaiban 21 kr., a liptó-ujváriban 2 frt 13 kr., az ungváriiban 23 kr., a nagybányaiban 71 kr., a lippaiban 82 kr., a soóváriban 72 kr., az apatiniban 3 frt 85 kr., a gödöllőiben 1 frt 12 kr., a zágrábiban 94 kr., az ottocsácziban 42 kr. és a vinkovceiben 11 frt 50 kr. Az összes kincstári erdők holdankinti tiszta jövedelme átlag 1 frt volt.

Ezek az adatok, mint említettük, nem tekinthetők országos átlagoknak, de arról, hogy a nagy erdőbirtokok mily jövedelmet hajtanak ez idő szerint hazánkban, mégis tájékozást nyújthatnak.

A faiparnak egyes ágai, melyek az erdészettel szoros kapcsolatban állanak, történeti adatok tanuskodása szerint már az Árpádház első királyai alatt meg voltak honosulva. Szent István király több rendbeli monostor-alapítási leveleiben nagy számban vannak faiparosok felsorolva, akiket a monostoroknak odaajándékoz s hasonlóan a Kálmán királytól alapított dömsödi kolostor adományleveléből is tudjuk, hogy a környező falvak kötelezettségét képezte a kolostornak évenként vagy 2 házat vagy ennek helyébe 1000 drb. deszkát adni. A későbbi korból is számos érdekes adatot említhetnénk fel arra nézve, hogy a faipar az ország különböző részeiben milyen állapotban volt. Ezt azonban e helyütt mellőzve, csakis a legújabb korban észlelt haladását vázoljuk röviden a faiparnak.

Miként Magyarország ipara általában, úgy a faipar is az alkotmányos élet beálltaig sokféle mostoha körülmények nyomasztó befolyása alatt állott. E század első felében, az akkori közlekedési viszonyoknak megfelelően, csak egyes nagyobb folyók, a Vág, Tisza és Maros mentén találunk nagyobb méretű fűrész-telepeket. Ezek között különösen híres volt a negyvenes években a liptó-megyei kincstári hradeki fűrésztelep, mely a lehotaival és a kokovaival együtt évenként 35—40 ezer darab szálfat vágott föl 300,000 drb. deszkává és gerendává. Természetes, hogy ezek a fűrészek még mind

vizimunkára voltak szerkesztve. Később az alkotmány visszaállítása után a kincstári erdők faanyagának jobb értékesítése céljából a kormány az ország különböző helyein nagyobb gőzmunkára berendezett s legjobb fajta újabb fűrészelő gépekkel ellátott fűrésztelepeket állított föl és ezeket vállalkozóknak adta bérbe. A 60-as évek végétől kezdve, a magyar közgazdasági élet magasabb mértékű föllendülésével kapcsolatban, már számos magánvállalkozó, sőt részvénytársaság is alakult a magyar erdőkben rejlő kincsek kiaknázására.

A 80-as évektől kezdve pedig már a fejlődés valóban nagy arányokat kezdett öltetni és az értékesebb erdei termékek mellett az addig visszamaradt választékok és fahulladékok feldolgozására is kiterjeszkedett.

A fűrész-ipar nagyarányu fejlődését mutatja például, hogy míg 1880-ban 196 fűrészmalom és gőzfűrész dolgozott az országban, 1894-ben már az iparstatisztika adatai szerint 316 ilyen telepünk volt s ezeknek segédszer-élyzete 1100-ról 4900-ra szaporodott.

Ezenkívül nagyobb számú fapépgyár és több tekintélyes czellulozegyár, gyufaszálgagyár, furniergyár, fagyapot-, faforgács- és dugógyár, sétabot- és esernyőnyélgyár, faszeggyár stb. keletkezett, melyeknek száma szintén szaporodik s üzemük is tökéletesbedik.

A furnier-gyártásnál például, hol azelőtt a körfűrész használták, ma már a hasítógépet alkalmazzák s ezzel 30—40-szeresét állítják elő a körfűrész egy napi gyártmányainak.

A m. kir. államvasutak nagyobb mérvű bükkfalpfa beszerzése óta fejlődésben van a fatelítés ipara is s ezenkívül a bükkfa nagyobb mértékű értékesítésére számos butorlécgyár létesült, melyek gyártmányaikat főképen Ausztriába és Németországba viszik ki.

Legújabban meghonosult és rohamosan szaporodik a bükkfa gőzölésére berendezett gyárak száma és fejlődésben van a házifaipar sok mindenféle ága: a zsendelygyártás, gazdasági eszközök készítése, faedénykészítés, faabroncskészítés,

szitakéreggyártás, faczipó, fanyereg, iga, fapipa s más fatárgyak gyártása.

Meg van honosulva az erdészettel kapcsolatos vegyipar is és ezek között különösen nagy jelentőségre tettek szert a cserzőanyag kivonatgyárak, melyeknek évi kivitele 1894-ben már 5.000,000 frt értéken felül emelkedett.

Erdeink fatermésének értékesítésénél a fa-kereskedelemnek igen fontos szerepe van, mert különösen fenyő- és tölgyfa-készleteinknek az a része, mely eladásra kerül, csak közvetítés útján juthat el a fogyasztókig.

Értékes fenyveseink az ország északi, keleti és délkeleti határszélén kevésbé népes és kevés fogyasztási képességgel bíró vidékeken terülvén el, fatermésüknek nagy része csak az ország belsejében és részben a külföldön találhat piacot, oda pedig csak a kereskedelem közvetítésével juthat el s tölgyeseinknek, különösen a híres szlavóniai tölgyeseknek értékes fakészlete is java részében csak a külföldön talál vevőre.

Addig, a míg mostani vasuti hálózatunk nem volt kifejlődve, a szakszerűen üzött fakereskedés is csak a nagyobb tutajozható folyók mentén volt kifejlődve, más vidékeken az erdei termékek távoli forgalmáról szó sem lehetett, a helyi és környékbeli adás-vételt pedig többnyire alkalmi vállalkozók és igen sok helyen maga a lakosság közvetítette, megelégedve gyakran azzal is, ha e vállalkozásnál fuvarát kellőképen értékesíthette.

Ma azonban már Magyarországnak kiterjedt fakereskedelme van, mely az eddig elhanyagolt vidékek erdőségeit is szívesen felkeresi, hogy termékeit forgalomba hozza. Fejlődésében azonban még nem érte el azt a pontot, a hol további haladását csak az üzlet tökéletesítésében keresheti. Fakereskedelmünk még most is inkább a terjeszkedésre, az új területek megszerzésére törekszik s ebben a törekvésében is azt a sajátságos jelenséget mutatja, hogy nem annyira a vállalatok szaporodnak, mint inkább a meglévők nagyobbodnak. Nagy vállalatok foglalják le egész vidékeken a tért s

ennek folytán a nagy fakereskedelem tulajdonképen még mindig csak kevés számú vállalat kezében van.

Ez a jelenség nagy részben annak a fentebb említett körülménynek a kifolyása, hogy a fatermés eladásánál maguk a nagybirtokosok is oly módot követtek eddig, a mely a kisebb tőkével rendelkező fakereskedők versenyét többé-kevésbé kizárta.

Fatermésünknek az a része, mely ez idő szerint külföldön értékesítettik, elég jelentékeny, átlagban mintegy 28 millió frt értéket képvisel, de ezzel szemben behozatalunk sem jelentéktelen, mert az utolsó 10 év átlaga szerint ez is meghaladja a 7.000.000 frtot. És e mellett behozatalunk évről-évre határozott emelkedést mutat, holott kivitelünkben igen csekély, sőt mondhatni semmiféle emelkedés sem észlelhető, a mi csak abban lelheti magyarázatát, hogy fogyasztásunk nagyobb arányban növekszik, mint termelésünk.

Képzett szakemberekben az erdőtörvény életbe lépése előtt meglehetősen szükségét szenvedett még az ország, ma azonban már a hiány e tekintetben is pótolva van.

Az 1894-ik évi összeállítás szerint Magyarországon összesen 1674 törvényesen felesketett erdőtiszt volt alkalmazásban s ezek közül 888 teljesen birtokában volt annak a minősítésnek, melyet az erdőtörvény a 17. §. alá tartozó erdők kezelésénél alkalmazott erdőtiszttektől megkövetel.

Ez a követelmény az erdészeti akadémiai képzettség megszerzéséből és az államvizsga letételéből áll.

Az államvizsgához azonban csak olyanok bocsáttatnak, akik az akadémiára érettségi bizonyítvánnyal vétettek fel, az akadémiai tanulmányok sikeres végzése után pedig legalább két évet gyakorlati erdészeti szolgálatban töltöttek.

Az oklevéllel bíró szakképzett erdőtiszteknek ugy régebbi törzskara, mint fiatalabb tagjai, kevés kivétellel, a selmeczi erdőakadémián végezték kiképeztetésüket. Külföldi tanintézetekre, főleg ujabb időben, kevés erdészeti pályára készülő ifju megy, mert a törvényes minősítést csak akkor szerezheti meg, ha az államvizsgát magyar nyelven belföldön teszi le,

erre pedig könnyebben előkészülhet, ha akadémiai tanulmányait is magyar nyelvű tanintézetben végezi.

A selmeczi erdőakadémia, mely Magyarországon az egyetlen erdészeti főiskola, tulajdonképpen nem önálló intézet, hanem szoros összefüggésben van a bányászati akadémiával, amelylyel közös igazgatás alatt áll s hallgatói is a tárgyak egy részét (mennyiségtant, természettant, mértant, erőműtant, ásványtant, földmérést, építészettant, nemzetgazdaság és pénzügytant) a bányászati akadémia hallgatóival együtt, közös előadásokon hallgatják.

Ezen közösség miatt és mert a tulajdonképeni erdészeti tudományok előadására is csak 4 tanszék van felállítva, mai szervezetében a selmeczi akadémia semmi esetre sem felel meg a követelményeknek és csak a tanárok valóban rendkívüli buzgalmának és hivatottságának lehet köszönni, hogy az igényeknek az utóbbi időben is, midőn feladatai nagy árnyokban növekedtek, kitelhetőleg megfelelni tudott.

A selmeczi közös akadémia még a múlt században alapított, de az erdészeti szakoktatást csak e század elején vette fel programjába. Ebbeli hivatását hosszú időközön át egy-két erdészeti szakember öltötte be, kiknek az összes erdészeti tudományokat elő kellett adni. Tanterve többféle változáson ment át, csak nyelve maradt állandóan német az új alkotmányos korszak beálltáig. 1872-ben, midőn már teljesen megmagyarosodott, szervezete ismét megváltozott, amennyiben az erdészet részére két szakiskola állított fel, egy általános erdészeti szakiskola 3 éves tanfolyammal és egy erdőmérnöki szakiskola 4 éves tanfolyammal; ez utóbbi azonban csak abban különbözött és különbözik ma is az előbbitől, hogy hallgatóinak az általános erdészeti tanfolyam befejezése után egy negyedik éven át a technikai ismeretek bővebb megszerzésére is módot nyújt.

A selmeczi akadémián végzési bizonyítványt nyert hallgatók két évi gyakorlati szolgálat után nyernek jogosultságot arra, hogy erdészeti államvizsgát tessenek. Ilyen erdészeti államvizsga 1888-ig évenként egyszer, októberben tartatott Budapesten,

ezóta pedig minden évben kétszer, április és október hónapokban. Vizsgára 1881-től 1894-ig összesen 1240 egyén jelentkezett, engedélyt azonban a vizsga letételére csak 1183 nyert s tényleg a vizsgát csak 1047 kísértette meg. Ezek közül összesen 809-en kaptak oklevelet.

Horvát-Szlavonországra a magyar erdőtörvény hatálya nem terjedvén ki, ott csak a kincstári szolgálatba ujonan belépettektől követeltetik meg a magyar erdészeti államvizsga letétele.

Horvát-Szlavonországnak különben egy külön erdészeti tanintézete van, Körösön, melyben az erdészeti ismeretek oly mértékben, amint azt a felvételi feltételül megszabott algimnáziumi és alreáliskolai előképzettség és a 15 éves korban belépő hallgatók általános szellemi fejlettsége megengedik, 3 éven át adatnak elő.

Az erdőőrzést és az erdészeti műszaki segéd-szolgálatot teljesítő erdőőrök, mint a megelőző időkben, most is nagyobbara gyakorlatilag, szolgálatközben képeztetnek ki, akik azonban alaposabb képzettségre óhajtanak szert tenni, az ugynevezett erdőőri szakiskolákba vétethetik fel magukat.

Ilyen szakiskola jelenleg négy van Magyarországon u. m. Liptóújvártt, Görgény-Szt.-Imrén, Királyhalmán (Szeged határában) és Vadászerdőn (Temesvár mellett.) A tanfolyam mind a négy intézeten 2 évig tart s a tanítás súlypontja, a szükséges elméleti ismeretek megadása mellett, főleg az erdészeti műszaki szolgálat terén előforduló teendőikben való teljes gyakorlati kiképzésre van fektetve.

Ezen iskolák növendékei ép úgy, mint azok, akik csak gyakorlati kiképzésben részesültek, az erdőtörvény értelmében csak akkor nyerhetnek a 17. §. alá tartozó erdőkben erdőőri alkalmazást, ha az erdőőri szakvizsgát leteszik.

Ilyen vizsga, melyre a szakiskolák végzett növendékei egy évi, mások pedig 3 évi gyakorlati erdészeti szolgálat igazolása után jelentkezhettek, az ország 15 nagyobb városában (Budapesten, Pozsonyban, Besztercebányán, Miskolczon, Kassán, M.-Szigeten, Debreczenben, Kolozsvárott, Szé-

kely-Udvarhelyen, Brassóban, Nagy-Szebenben, Temesvártt, Zomborban, Pécselt és Szombathelyen tartatnak, évenként egyszer, október havában.

Az erdőtörvény életbelépése után ilyen képesített erdőőrökben még nagy hiány volt érezhető, azóta azonban sokan tették le a vizsgát.

Az 1894-ik év végén összesen 24014 felesketett erdőőr volt az országban s ezek közül 3437 birt törvényes minősítéssel.

Társadalmi téren az országos erdészeti egyesület fáradozik Magyarországon az erdőgazdasági érdekek előbbre vitelén.

Mig a mezőgazdaság terén a vezérszerepet vivő országos magyar gazdasági egyesület mellett egész sora áll fenn a vidéki gazdasági egyesületeknek, addig az erdészeti érdekek ápolására az országos erdészeti egyesület egymaga egyesíti magában a magyar szakemberek egész társadalmát. És ez az erdészeti érdekeknek határozottan előnyére van, mert megóvjá a szakot az erők szétforgácsolásától s nemcsak az egyesület gyors fejlődését és megerősödését tette és teszi lehetővé, hanem tevékenységének is egységes jellegét és ez által nagyobb sulyt kölcsönöz.

Mert az erdészeti ügyek iránt érdeklődők száma, bár napról-napra növekszik, ma még nem akkora hazánkban, hogy az erők széttagolása az ügynek hasznára válhatnék.

A szakembereknek első tömörülése tulajdonképen még az ötvenes évek elején történt. Ekkor alakult meg «Ungarischer Forstverein» név alatt az első erdészeti egyesület, mely léttrejöttét legfőbbképen az abszolút kormány idejében Magyarországra bevándorolt szakembereknek köszönhetette. Ez az egyesület, melyhez kevés számú magyar erdőbirtokos is csatlakozott, sok jóakarattal fogott hozzá az erdészeti érdekek ápolásához, de mert nyelve német volt s szellemében sem volt képes hozzásimulni a közfelfogáshoz, kevés sikert tudott elmutatni, s később, különösen 1862-től kezdve, midőn néhány nagyérdemű magyar erdész a ma is fennálló Erdé-

zeti Lapokat megalapította s a magyar erdészeti irodalom ezen legelső komoly kísérletével az erdészetnek magyar nemzeti szellemben való művelését czélul tűzte ki, lassanként egészen elvesztette lábai alól a szilárd talajt s néhány év múlva, 1866 végén, fel is oszlott, hogy helyet adjon a mostani országos erdészeti egyesületnek, mely az átvett örökséget azután hazafias magyar szellemben fejlesztette tovább.

Legelső feladatának az országos erdészeti egyesület az erdészeti irodalom fejlesztését és ezen az uton és a vidéken tartott tanácskozásaival, melyekbe a birtokos-osztályt is bevonni törekedett, az erdészeti érdekek iránti még szunnyadó érdekeltségnek felköltését tekintette.

Évéből megszerezte az Erdészeti Lapok tulajdonjogát és erejéből telhetőleg előmozdította néhány szükséges erdészeti szakkönyv létrejövetelét.

Erőtéljes mozgalmat indított meg emellett az ország zilált erdészeti viszonyainak rendezése érdekében és kitartó buzgólkodással oda vitte a dolgot, hogy hosszas tárgyalások után 1879-ben végre létrejött a mostani erdőtörvény.

A törvény életbelépése után pedig, melynek létrejöttében őt illeti meg az oroszánrészt, minden erejét arra fordította, hogy annak a nagy átalakulásnak, melyet a törvény czélul tűzött ki, minden irányban gyorsan és nehézségek nélkül megvetessenek az alapjai.

Tagjainak száma évről-évre emelkedett s ezek az egyesület anyagi támogatása tekintetében oly áldozatkészsége tanúsítottak, ami valóban páratlanul áll hazánkban s az egyesületet oly anyagi erőhöz juttatták, hogy fennállása most már minden képzelhető eshetőséggel szemben biztosítva van. Tagjai között 866 olyan alapítót számlál, kik közül a legszerényebb is legalább 100 forinttal járult hozzá az egyesület törzsvagyonához, mely jelenleg meghaladja a 350.000 frt. értéket. Pedig e tagoknak nagy része a szerény sorsu erdőtisztai karból került ki.

Viszont azonban az egyesület is bölcsen és kizárólag közös érdekében hasznosítja tekintélyes jövedelmét. Teljes

erővel és teljes áldozatkészséggel támogatja az erdészeti irodalmat, mely már is tekintélyes színvonalra emelkedett s nem csak tagjait és a művelt erdőbirtokosokat igyekszik ellátni olcsó és jó szakmunkákkal, hanem a nép körében is széles körben és sikeresen terjeszti a hasznos erdészeti ismereteket és a helyes, józan felfogást az erdőgazdaság követelményei iránt.

Emellett az erdészet szolgálatában állókat erkölcsileg és anyagilag kitelhető támogatásban részesíti s törzsvagyonának közel egy negyedrészt kizárólag arra használja, hogy kamataiból a szorult helyzetbe jutott erdőtiszteket, azok özvegyeit és árváitg segítse.

Csak egy tekintetben nem érte el még teljesen kitűzött célját, abban, hogy a szakemberek közös, önzetlen törekvéseit az érdekelt erdőbirtokos-osztály is egész erejével ámogassa, nemcsak anyagi eszközökkel — melyekkel eddig sem fukarkodott, hanem szellemi közreműködésével és erkölcsi súlyával is.

De az a nagy átalakulás, melyen az erdőgazdaság hazánkban a lefolyt ezredév utolsó évtizedeiben átment, s az erdészet egészséges fejlődését és az erdőgazdaság jövedelmezőségének emelkedését immár biztosította, arra is teljes biztosítékot nyújt, hogy a magyar erdőbirtokososztály a második ezredévnek kezdetén mindenesetre maga is teljes erejével csatlakozni fog azoknak az érdekeknek az ápolásához, melyek tulajdonképen egyedül az ő érdekeit képezik.

---

2. Vadászat.

A történeti és gazdasági fejlődés, mely országos kiállításunknak minden részletében kifejezésre jut, hazai vadászati viszonyainkban is óriási változást és fényes eredményeket mutat. Egy rövid történeti visszapillantást vetve annak multjára, az itt-ott található feljegyzésekből és a hagyományokból sejteni lehet, hogy a hazai arisztokrácia körében több száz év-

vel ezelőtt már szépen kifejlett sportélet volt, és hogy ebben a vadászat is, az akkori idők lovagias felfogása szerint ugyan. de egészen helyesen kultiváltatott.

Mátyás király vadászatairól, a palotai vadászkastélyról, Visegrád és környékének vadászati multjáról, Lajos király világhírű sólymairól, az erdélyi fejedelmek vadászatairól stb. igen érdekes feljegyzéseket találunk a régi történetírók műveiben és hátrahagyott emlékeiben. Így Anonymusnak, Oláh, Bombardus és Thuróczynak összegezett feljegyzései egész kis ismertetést nyújtanak hazánk azon időbeli vadászati viszonyairól és egyes helyeket vagy vidéket pláne teljes részletességgel világítanak meg.

Ámde ez az érdekes mult mégis csak egyes nagybirtokosok jól gondozott vadászterületeire és azokra a mértföldeket elborító őserdőkre vonatkozik, a melyekben ember alig járt megfelelő közlekedési eszközök hiányában és az erdőgazdaság sem fejlődhetett ki. Ezekben az őserdőkben a nagy vadak az őstermészet nyújtotta védelem alatt háborítlanul felszaporodhattak.

Az előtörő kultúra és a technikai tudományok fejlődése azonban idők multával utat nyitottak a vadonok belsejébe és mialatt ennek következtében az erdőségek helyes kihasználásával az okszerű erdőgazdaság mai magaslatára emelkedett, addig másrészt mind szűkebb térre szorult a vad, a melynek fentartásáról a természetes táplálék apadásával mesterséges uton kellett gondoskodni. Így fejlődött ki fokozatosan a vadállomány szükségzerű gondozása, mely a vadászat közgazdasági és közéletmezési fontosságának felismerésével mind általánosabbá vált és czélszerű törvényes intézkedések hozzájárulásával mai állapotában már a mező- és erdőgazdasági érdekekkel is kellő összhangba jutott.

A vadászat közgazdasági és közéletmezési fontosságának felismerésével csakhamar előtérbe lépett a piaczi vadak fokozottabb termelése, a melynek biztosítékai a mai modern vadászati törvényekben nem hiányoztak. Így nálunk is a kisebb birtokok vadászati jogának kötelező bérbeadása tette lehetővé

a vadtenyésztés általános kifejlődését és ennek folytán azt a kedvező változást, hogy a szabad-vadászat idejében, még vad-talan községi határokbán is, ma már általában szakszerűen kezelt és gondozott és helyenként dús vadállományu területeket birunk, a melyek normális idő-viszonyok mellett évről-évre jelentékenyebb lelövést és ennélfogva fokozódó gazdasági jövedelmet biztosítanak.

Évi vadlelövésünkről és annak értékéről, szakfolyóirataink idevonatkozó közlésein kívül, a földmivelésügyi m. kir. miniszterium által évenként gyűjtött vadlelövési adatok, továbbá az orsz. statisztikai hivatalnak a vadkivitelt és vadbehozatalt feltüntető közleményei megközelítő fogalmat nyújtanak.

Ezekkel azonban e helyen nem foglalkozhatunk bővebben és azért egyszerűen csak megemlítjük, hogy Magyarország évi vadlelövése (a Horvátországra vonatkozó adatok nélkül) körülbelül 1,100.000 drbra tehető, a melyből évenként körülbelül 600.000 frt értékű vad kerül a külföldi piacokra, a többi itthon fogyasztatik el.

Ami az egyes vadakat illeti, mint állandó vadak fordulnak elő nálunk — a főbbeket említve:

a) a hasznos vadakból:

a szarvas, dāmivad, őz, zerge, moufflon, vaddisznó, mezei és üregi nyúl, siket- és nyírfajd, császármadár, vadpulyka, fácán, fogoly, fűrj, haris, vadlud, vadkacsa, tuzok, daru, erdei szalonka, mocsári szalonka, rigók stb.

b) Kártékony vadakból:

a medve, hiuz, farkas, vadmacska, róka, borz, vidra, nyest, görény, mennyét és a különféle szárnyasok és ezek között a már általában kivesző félben levő szakálas keselyű is.

Vadjaink között különösen feltűnik a szarvas, melynél sem testi fejlettségre, sem agancsait tekintve, hatalmasabb példányok nem fordulnak elő sehol egész Európában. S e nemes vadnak nemcsak minősége, de az állománya is nagyszerű, különösen Mármaros-, Ung- és Bereg-vármegyék bérzes erdőségeiben, továbbá a Pilis-hegységben, a Vértesben

és a Bakonyban, ugyszintén a gödöllői udvari, a bellyei, készhelyi és csurgó-berzenczei vadászterületeken.

Magyarországnak körülbelül 40 vármegyéjében lehet szarvasra vadászni, úgy, hogy a körülbelül 3000 drbra becsülhető evenkénti lelövést a nagy állományhoz viszonyítva, nagyon is mérsékeltnek lehet mondani. Ezen évi lelővések több mint $\frac{1}{3}$ -da bika, ennek körülbelül a fele pedig csupa kapitális agancsár, 12 ágastól felfelé egész 22 ágasig. Mint a mai időkben már unikumot lehet megemlíteni a Tolnamegyében pár évvel ezelőtt parasztok által lőtt kapitális 22 ágas szarvast, melynek $13\frac{1}{2}$ -kilós agancsa Montenuovo Alfréd herczeg szíveségéből kiállításunkban látható.

A dāmivad legtöbbnyire csak zárt vadasokban tenyésztetik és szabad területen csak néhány vármegyében fordul elő. Az évi lelövést 800—900 drbra lehet tenni, melynek $\frac{8}{10}$ -ed része a dunántúli és dunáninneni vármegyékre esik.

Az őzivad Magyarországnak minden vármegyéjében előfordul; agancsra nézve általánosságban legjobbak a Békés- és Arad megyékből, sulyra nézve a brassómegyei határszéli erdőkből valók. Az évi lelövést körülbelül 900 drbra lehet becsülni.

Zergére 8 vármegyében vadászhatunk. Számra nézve legnagyobb a zergeállomány Szepesmegyében; testi fejlettségre és a kampók erősségét tekintve azonban a krassószörényi és az erdélyi havasok zergéit illeti meg az első hely; különösen a Retyezát, Királyhegy, Fogaras és Bucses hegy-ségek zergéi e tekintetben szinte páratlanok egész Európában. Az évi lelövést a kampós vadnál körülbelül 100—120 drbra lehet becsülni.

A moufflon, melyet 1868-ban a frankfurti és brüsseli állatkertekből beszerzett példányokkal Forgách Károly gróf honosított meg Ghymesen és 1882 óta már szabadon tenyészt ugyanott, ezen idő óta állandó vad hazánkban, melyből meghonosítása óta mai napig több száz darab került terítékre nemcsak eredeti tenyészhelyén, de azon túl is, minthogy ezen

érdekes vad, az éghajlati viszonyokat megszokva, a ghymes-i uradalom egész környékén elszaporodott.

A vaddisznó egy-két vármegye kivételével az ország minden nagyobb erdőségeiben előfordul. Évi lelövését körülbelül 3500 drbra lehet tenni, melynek csaknem a felét a dunáninneni vármegyék szolgáltatják.

Nyulat körülbelül 400.000 drbot lőnek évenként Magyarországon; ebből legtöbb esik: Pest, Somogy, Pozsony, Nyitra, Moson és Békés vármegyére.

Fogolyban leggazdagabbak a dunántúli vármegyék: Vas, Sopron, Somogy és Moson, aztán Pest, Pozsony és Nyitra vármegyék. Az évi lelövés darabszáma körülbelül 45.000 drb.

Ezeken kívül — csak az érdekesebb hasznos vadakról szólva — 19 vármegyében vadászhatunk siketfajdra, 13 vármegyében nyirfajdra és majd mindenütt vízi vadakra is és pedig a legváltozatosabb madárfajokra.

A dűvadak és a nagyobb ragadozók a fegyverek tökéletesbülésével és az előretörő kultúra folytán, mely az őserengetegek egy részét idők folytán letarolta, másutt pedig az okszerű erdőgazdaság céljaira azokat hozzáférhetőbbé tette. mindenesetre kisebb számban vannak ma, mint régen, de ezt megkövetelte a vadas-területek szakszerű kezelése is, mint-hogy a hasznos vadállomány felszaporítása első sorban is a kártékony vadak pusztításában bírja legfőbb biztosítékát. Mindemellett ugy dűvadakra, mint a többi kártékony vadra, hazánk bérczes erdőségei, a vadászati sport szempontjából, elég érdekes és sikeres vadászatokat nyújtanak. Így medvére és hiuzra 20, farkasra is közel ennyi vármegyében vadászhatunk.

Az évi lelövés — csak a főbb dű és kártékony vadakat említve meg — a következő: Medve körülbelül 200 darab, hiuz 30—40 drb, farkas 400—500 drb, vadmacska 1000—1300 drb, róka 18—20.000 drb és ugyanennyi nyest, görény és mennyét kerül évenként terítékre, azonkívül nagyszámu egyéb szörmés ragadozó és kártékony madár.

Erdészeti és vadászati csoport.

(Külön csarnok)

Egyes tárgyak a Mezőgazdasági Csarnok gyűjteményes kiállításában Frigyes főherceg és József főherceg Ő cs. és kir. Fenségeik pavillonjaiban, Fülöp Szász Coburg Gothai kir. herceg Ő Fensége, gróf Batthyány József Heves vm., Lord és Társa, Munk H. és fiai Az osztrák-magyar államvasutársaság és a Rimamurány-salgótarjáni vasmű részvénytársaság pavillonjaiban.

Az Erdészeti csarnok tárgyai, néhány gyűjteményes kiállítót leszámítva, hat alcsoportba vannak beosztva.

1. *Alcsoport: Erdőmivelés.* Felöleli az erdőtenyésztést és az erdővédelmet. Az erdőtenyésztési részben képet nyújt a különböző erdő alakokról, az erdők felújításáról, az ültetési módokról, csemetekertek berendezéséről, a futóhomok alkotásáról és megkötésének módjáról, a kopárterületek és vizmosások beerdősítéséről; a vetőmag gyűjtéséről és eltartásáról. Bemutatja az erdőmivelési eszközöket, a csemete csomagolás és beföldelés módjait a különféle talajnemeket, rügy-, mag- és virág-gyűjteményeket, a különféle ültetés mód mellett nevelt csemeték gyökérképződését stb.

Az erdő védelem köréből pedig bemutatja a hasznos és káros rovarok, a kártékony emlősök és madarak biológiai csoportjait, ezek károsításait valamint a szervesetlen természetből és növényvilágból származó erdei károsításokat.

(A főépület «Erdőmivelés» feliratu fülkéjében és a középső kupolateremhez csatlakozó részében, csemete kertje a szabad terület nyugati oldalán.)

Alcsoport: Erdőhasználat. Felöleli az erdészeti nyers termelést és az erdészeti ipart. Bemutatja kiváló méretekben és minőségben a magyar állam erdőségeinek nyers terményeit és erdei félgyártmányait, az erdőben előállított fűrészárú és hasított áruk készítményi módját, a fűrésztelepek berendezését és a fűrészipar termékeit, a házi faipar czikkeket és készítményi módjukat, a szenítés, gőzölés, telítés és szárítás módjait, eszközeit és a kész termékeket, az erdei mellékhasználatok termékeit és az ezekből készített ipartermékeket; a fatermelés eszközeit, szállítási berendezéseket stb.

(A főépület «Erdőhasználat» feliratu földszinti fülkéiben és a csarnok hátsó szárny épületében, a nyers anyagok és félgyártmányok a szabad terület keleti és középső részén.)

3 *Alcsoport: Erdőrendezés* Kiterjed az erdőrendezésre, erdőstatisztikára is az erdészet történelmére. Bemutatja az erdőrendezés segédeszközeit, kész erdőrendezési munkákat és ezekhez tartozó térképeket; továbbá az erdészet minden ágára kiterjedő statisztikai munkákat, térképeket és grafikus táblázatokat; az erdészeti szolgálat szervezétére és az erdészettel foglalkozók viszonyaira vonatkozó ismertetéseket, az erdészeti meteorológiai megfigyelések és erdészeti kísérletek eredményeit, az erdészet történetére vonatkozó adatokat stb.

(A főépület «Erdőrendezés» feliratu emeleti fülkéjében.)

4 *Alcsoport: Erdészeti építkezés*. Mintákban, tervrajzokban és fényképeken bemutatja a faszállítás céljaira Magyarországon létesített berendezéseket és építményeket, a nyers termékek feldolgozóüzemek és melléktermékek feldolgozására szolgáló és az erdővédelem szempontjából létesített építményeket és végül a kezelési és kegyuri épületeket.

(A főépület középű kupolatermében, az emelet folyosóin és a többi alcsoportok helyiségeiben.)

5. *Alcsoport: Erdészeti szakoktatás*. Tájékoztatót nyújt a selmeczi erdőakadémia, a görgény-szent-imrei, királyalmi, lipótvári és vadászerdei erdőőrök iskolák tanügyi állapotáról és az erdészeti irodalom fejlődéséről.

(A főépület «Szakoktatás» feliratu emeleti fülkéjében.)

6. *Alcsoport: Vadászat*. Felöleli a vadtenyésztés és vadászati sport minden ágát. Bemutatja az ismertebb vadászterületi berendezéseket, vadaskertek és fácskatenyésztők mintáit, vadbefogókat, csapdákat, hálókat, különféle vadcsapdákat, régi vadászfegyvereket és vadászfelszereléseket, a Magyarországon előforduló érdekesebb vadakat praeparátumokban és biológiai csoportozatokban, hazai területekről szerzett különféle vadász-tropheákat u. m. szarvas- és őzágancsokat, moflonszarvakat, zergekampókat, vadkanagarakat, vadböröket, prémeket stb. a vadászati irodalom termékeit.

(A főépület «Vadászat» feliratu földszinti fülkéjében, lépcsőfeljáratában és vadaskertje szabad terület északkeleti szegletében.)

Kiállítók:

I. Az Erdészeti Csarnokban és a hozzátartozó szabad területen.

1. Adamicza Lajos és társa, Zsolna.

Egy 50 cm. vastag nyárfa 2–10 mm. vastag lemezekre felfűrészelve dió-, tölgy- és bükkfa párkányléccek asztalosok számára; különféle mintájú butorfelcsiszítási kockák; vájolt léczek stb.

2. Államerdészet.

Vadon tenyésző fák és cserjék farészleteinek, magjának, lombjának és virágjának gyűjteménye. Az erdőre káros és a vadászat tárgyát képező hazai emlősök, madarak és erdészeti szempontból káros és hasznos rovarok biológiai csoportjai. A fák törzsén, ágain vagy gyökerén a szerves és szervetlen természet befolyása alatt keletkezett károsítások, kinővések eltorzulások, növényi rendetlenségek stb.

Vízi madarak biológiai csoportosításban. Dögön lakmározó keselyűk csoportja. (Dr. Lendl preparatumai.)

3. Államilag segélyezett mechanikai tanműhely, Budapest.

Al. 1884-ben.

Belházy-féle erdészeti egytetemes tájolós-mérő műszer, erdészeti tájolós-mérő műszer és zsebtájoló, Breithaupt-féle tájolós-mérő műszer, tájolós-mérő műszer limbussal, erdészeti műszer szilárd távcsővel, egyszerű szögtűző korong, szögtűző korong tájolóval, 90⁰-nyi szögtűző, 45 és 90⁰-nyi szögtűző, teljesen felszerelt mérőasztal, lebegő rajzmásoló, szelvénykeret, Alder-féle síkmérő, Belházy-féle felrakó-készülék, Arató-féle felrakó-készülék, Schablans-féle felrakó-készülék, vonalas szögátvivő szögátvivő, lejt- és távmérőlécz, kitűzőrudak, mérőszallag, faátlatló vasbó

4. Almássy Dénes gróf, gyulavári-varsándi uradalma, Gyulavár.

Az erdőbirtok összterülete 3791 k. hold, melyből erdőszült 2621 k. hold; 2994 k. hold a Békés megyei Gyulavári község határában fekszik, míg a kisebb rész (797 h.) — gelvácsi erdő elnevezéssel — az aradmegyei Gyula-Varsánd község határában terül el. A gyulavári erdő 80 és 20 éves fordával kezelt két üzemosztályra van felosztva; míg a gelvácsi erdő 40 éves fordában kezelik. Főfajta a tölgy 65%-al, a kőris 20%-al és a szil 15%-al. Évenkénti összes vágásterület 36.20 kat. hold, mintegy 5000 m³ fahozammal. Termelési költség ürkömbm-terenkint 26–35 kr; közelítési és ölelési költség 20–27 kr. A házi szükséglet fedezése után fennmaradó tüzi- és müfa igen kedvező eladási árak mellett értékesítetik. Az erdőbirtok kezelését — az urad. főtiszt vezetése alatt — három erdőtiszt és a kellő számú segédszemélyzet teljesíti,

Tölgy, köris és szil mintakorongok; sétatotok; somfa szerszámnyelek; veresfűz kaszessző; aranyfűz kosárfonó vessző; normál-, viczinális- és gazdaság-iparyasuti talpfák; tölgypadló, körispadló; szilfaoldal; építőlécz; fűrészelt szőlőkaró; hordódonga; hasított szőlőkaró; kerékagy; kerékküllő; keréktalp; szerszámnyél; lőcs; taliga összes alkatrésze; tövisborona; járom; tézsla; hordócska; gereblye; fejsze és kalapácsnyél; tölgy szín- és cserepes kéreg.

50 őzagancs egy közös táblán. Egy kitömött őz. Egy kitömött réti sas. Egy szarvasgancs.

5. Alsó-kubini m. kir. erdőgondnokság.

A turdosini m. kir. erdőgondnoksággal együtt az Árva vármegyében állami kezelésbe átvett 108 községi stb. erdőbirtokot kezeli. Az összes erdő területe 41.798 kat. hold, részben fensíkon, részben közép és magas hegységeken. Uralkodó fánemek: luczfenyő (73⁰/₀), jegenyefenyő (18⁰/₀), bükk (9⁰/₀). Évenként kihasználható 688 kat. hold erdő, mintegy 93.387 m³ fahozammal. Berendezve 89 község. csemetekert, melyekből évenként 500–600 holdnyi terület erdősítettiki. Az erdők kezelését 3 állami erdőtiszt, az őrzést 4 szakvizsgázott erdőőr és 56 vizsgázatlan erdőszołga teljesíti. Az állami kezelésért a birtokosok évenként 3500 frtot, holdankint 8·3 krajczárt fizetnek.

Két községi üzemterv térképekkel.

6. Andrassy Géza gróf, Budapest.

Egy kitömött medve, egy fekete vadmacska és egy középfajd. Szarvas- és őzagancsok.

7. Apatini m. kir. erdőhivatal.

Apatini, bezdáni, doroszlói, palánkai és ujvidéki m. kir. erdőgondnoksági kerületekbe beosztva 44.930 kat. hold erdőt kezel, melyek részben síksági, részben ártérierdők; az előbbiek főfáneme a tölgy (szálerdő üzem mód, 100 éves vágás-forgással), utóbbiaké a fűz és nyár (sarjerdő üzem mód, 25 éves vágás-forgással). A 660 kat. hold évi vágásterület átlag 31.500 m³-nyi fatömeget szolgáltat, melynek 14⁰/₀-a épületfára, 86⁰/₀-a pedig tűzifára alkalmas. Élert tőárak: tölgy épületfa után 6–9 frt, tölgy tűzifa után 1.60–1.80 frt, nyár- és fűz-épületfa után 3 frt 50 kr., nyár- és fűztűzifa után 60–80 kr. Szállítás tengelyen, vagy vizen. Az erdőhivatalnál alkalmazva van 14 erdőtiszt és 51 erdőőr.

Ültetési módok mintái köztes használattal. Mintacsemetekert a kerüles tében előforduló főbb fánemekkel. Csemeteszállítás, illetve csomagolákosarakban és zsupokban. Különböző talajon nevelt csemeték összehasonlítása.

Kései tölgy, kocsános tölgy, nyárfa és fűzfa szálfák 8–22 méter hosszban 20–50 cm. felső átmérővel. Kései tölgyből minta-korongok. Nemesfűz nyers és hántott állapotban, vasuti talpfák kései tölgy- és kocsános tölgyből különböző méretekben; kései tölgy- és kocsános tölgypadlók és deszkák; szántalp, kerékagy, keréktalp, kerékküllő és tölgyfa parquetta. Különböző nagyságu és minőségü fonott vesszőárúk, hántott és hántatlan kosarak. Tölgyfaladik, nyárfateknők, különböző nagyságu fatalak és faczipók. Gubacsgyűjtemény. A bogojevai vállalkozók által használatba vett vaspálya kisebbített mintája. Egy pár 14-es levetett szarvasgancs.

8. Árvai közbirtokossági uradalom, Árva-Váralja.

Csemetekert minta különféle kerítésszerkezettel. A váraljai magpergető mintája. Csemetecsomagolás mintája. Az erdészetileg hasznos és káros rovarok gyűjteménye. Erdei magvak gyűjteménye. A különféle vetési és ültetési módok befolyásának bemutatása. Az ültetési és vetési költségek grafikus kimutatása. Növényabnormitások és károsítások. A különféle ültetési módok bemutatása a csemetekertekben.

A podjebeli erdőgondnokság domborművü térképe, termési táblák grafikus ábrázolással, üzemtervek, erdőgazdasági térképek, szolgálati utasítás, az uradalmi erdőbirtok leírása, gazdasági térképek, fatermési ábrák.

Az árvai uradalom erdei fő- és mellékutak háózatának térképe. A suranyova-völggyi sziklaut mintája és rajza. A flajsovai vízgyűjtő mintája és az erre vonatkozó tervrajzok. A zakamenei vízduzzasztó mintája és tervrajza. Egy kettős tutaj mintája. A zakamenei gőzfűrészt mintája és tervrajza. A vittanovai vízfűrészt és zsindegy gép mintája és tervrajza. A párnizsai uradalmi erdészlak mintája és tervrajza. Az oraviczsai erdői lak mintája és tervrajzai.

9. Baiersdorf és Biach fakereskedő cég Budapest.

Gőzfűrészt telepei vannak: Szászsebesen, Alkenyéren, Tordán, Szászrégenben, Báliczon Szmidán, Topoloveczen, Vaskohon. Kiállított faanyagai a lugosi, kolozsvári m. kir. erdőigazgatóságok, továbbá a szász-sebesi m. kir. erdőhivatal, a nagy köveresi és kolosi m. kir. közalapítványi uradalmak, a nagyváradi róm. kath. püspökség és a nagyváradi gör. kath. püspökség erdőségeiben megvásárolt vágásokból és saját sóosdi (Temes vármegyei) birtokáról származnak.

Táblázat a cég által műszaki célokra feldolgozott hazai fafajokból: *Tölgyfából*: Egy egész rönkö franczia módra felfűrészelve és megirtó összeállítva; rövidebb tönkök különféle módon deszkára és padlóra felfűrészelve és megint összeállítva; furnérok, deszkák és padlók; szá, gely deszkáskák nyersen és gyalulva; hordó dongák, kerítés oszlopok szőlőkarók, vasuti talpfák és vasuti talpa kereszt szelvények, hasáb ék dorongfa, cserzőkéreg, különféle bognárfá. *Bükkfából*: rövid tönkö felfűrészelve és megint összeállítva; furnérok, deszkák és padlók, szegélyfák nyersen és gyalulva, bognárfa hasítványok és megmunkált bognárfák, vasuti talpfák; hordó dongák és hordók; hasábfá. *Köris, szil, juhar és diófából*: törzskorongok felfűrészelve és megint összeállítva, furnérok, deszkák, padlók, köris és juhar bognárfa durván és megmunkálva. *Lucs- és jegenyefenyőből*: törzskorongok felvágva és összeállítva; deszkák, padlók, léczek, zsindegy, gyufa húzal, gömbölyű nyelek, gyalult és idomított deszkák. *Barkócszafából*: két nagyméretű törzskorong.

10. Gödemesterházi báró Bánffy-féle uradalom.

Egy 8,5 m. hosszú, alsó végén 53 cm. vastag, belül korhadtt tisztafatörzs, melynek kora az épen maradt külső réteg évgyűrűi után itélve, mintegy 500 évre tehető.

11. Bedő Albert, Budapest.

Egy medvebőr, két rókabőr, két hiúzbor, egy szarvasagancs, négy őz agancs, egy tarka vaddisznó-fej.

12. Békés vármegye.

58 drb. különféle kitömött madár.

13. Besztercezi m. kir. erdőigazgatóság.

Kiterjedése 281.947 kat. hold, ebből 60.087 kat. hold az 1890. évi XIX. t.-cz. 1. §-a szerint a volt naszódvidéki községek saját használatára kihalított erdők-, 205.534 kat. hold az idézett t.-cz. 2. §-a alapján a volt naszódvidéki községek egyesítve kezelendő erdei. Az állami kezelés alatt álló összes erdők 11 m. kir. erdőgondnokságba vannak beosztva s főfajmük a luczfenyő, jegenyefenyő és a bükk. Erdőgazdaságilag legfontosabbak a volt naszódvidéki községek egyesítve kezelendő erdei, melyek 3.739 kat. holdnyi évi hozamterületen 350.000 tm³ fűrészáru, épületi és műfát adnak. A Szamos, Dorna és Aranyos-Besztercze tutajozásra, a Besztercze pedig usztatásra van berendezve; a vízen való szállítás elősegítésére szolgálnak a vízi csuszatók, 9 vízfogó és 1 gereb. Deésen 7 keretes-. Borgó-Beszterczen pedig 6 keretes gőzfűrész működik. Az erdőigazgatóság kötelékében áll: 30 erdőtiszt, 44 erdőőr és 117 erdőszolga.

Egy drb. 42 m. hosszú luczfenyőszálfa, egy drb. jegenyefenyő szálfa szakaszokra vágva, egy drb. havasifenyő szálfa, két-két drb. lucz és jegenyefenyő rönkö, fűrészelt és meggyalult lucz- és jegenyefenyő deszkák; hasított hangfenékfa, zsendely és szitakáva.

Átnézeti térkép a besztercezi m. kir. erdőigazgatóság kezelése alá tartozó erdőkről az uralkodó faemek kitüntetésével, kísérletek a fotogrammetriának az erdészetterén való alkalmazásáról, Fototeodolitt és néhány felvételi lemez, az erdőigazgatóság kerületében lévő erdészetiileg fontos helyek fényképei.

14. Besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság.

Erdőtürelte 160.740 k. hold. 15 erdőgondnoksági kerületre beosztva Fanemek: tölgy 4⁰/₀, bükk 23⁰/₀, fenyő 73⁰/₀, üzemmód: szálerdő. 120 éves vágásforgással. Az évi vágásterület kiterjedése 1.046 kat. hold, melyen mintegy 341.589 m³ faanyag és mintegy 157.046 kl. faszén termeltek. Az évi fahozamból 49⁰/₀ az épületi fára, 1⁰/₀ a szerszámfára és 50⁰/₀ a tüzfára esik. Az erdőigazgatóság szállítási berendezései: 264 kl. hosszú erdei főút, 687 kl. hosszú erdei mellékút, 94 kl. hosszú tutajozásra szolgáló vízi-út, 133 kl. hosszú usztató csatorna és patak, 2 kőből épített vízfogó, 10 fából épített vízfogó, 11 állandó gereb. A termelt faanyag feldolgozására szolgál 6 gőzfűrész 15 kereszttel. Az erdőigazgatóságnál alkalmazva van: 45 erdőtiszt, 89 altiszt és 17 szolga. Az erdőigazgatóságnál foglalkozásra szegődött kincstári erdőmunkások száma 912.

Mintacsemetekert hazai és honosított külföldi csemetékkel. Vizmosás beerdősítésének mintája a tajajkötési móddal. A kopárok beerdősítésére adományozott csemeték grafikus kimutatása. Csemetecsomagolási módok mintái. Csemetekert-kerítések mintái. Különbözőféle vetési és ültetési módok költségeinek grafikus kitüntetése. A csemeték beföldelésének módja. Gyökerek torzképződése rossz ültetés mellett. Abnormitások csemeték, suhángok és felnőtt fák törzsén és ágain. Különböző talajon nőtt csemeték gyökér- és törzsnövekvésének összehasonlítása. A mihálytelki magpergető mintája. A természetes uton keletkezett s a különböző csemetetermelési mód szerint nevelt csemeték gyökérképződésének összehasonlítása.

3 drb. luczfenyő árbocza 41–43 m. h., 60–73 cm. dús átmérővel (felállítva), luczfenyő szálfa 45 és 43 m. h., jegenyefenyő szálfa 32

m. h., 65 cm. k. atm., vörösfenyő szláfa 19 m. h., erdei fenyőszálfa 19 m. h., kocsantalan tölgyszálfa 10,4 m. h., 36 cm. k. atm., kőris szálfa 20 m. h., 51 cm. k. atm., lucz-, jegenye-, kocsános tölgy, kőrisfa, erdeis zilfa, fürtös juhar és korai juhar rönkö, luczfenyő-állvány és evezőrudak, tölgy távirópóznák, luczfenyő létrarudak, mogyoró és luczfenyő bab és borsókarók, luczfenyő szőlőpózna és szőlőkarók különféle hosszban, gyümölcsfapózna, abroncskarók mogyorófaból, kerítéskarók különféle fanemekből, botok és esernyőnyelek természetes görbülettel som- és mogyorófaból, szerszámnyelek, pipaszárak különféle fanemekből, kerítésvessző fűz- és luczfenyőfaból, kosárfonó vessző fűzfából nyers és hántott állapotban, kőrisfából hasítva, kőris műhasáb és mūdorongfa, bükk tüzihasáb és tüzidorongfa, tölgy vasuti talpfák, ácsolt tölgy kerítésoszlopok, nyírfaf kocsirudak, abroncsok kész és hasított állapotban, luczfenyő donga és zszindely, jegenyefenyő szőlőkaró, luczfenyő szita- és dobozkáva lemezek, kerékagy, keréktalp és küllő bükk, gyertyán- és kőrisfából, gazdasági eszközök és faedények, faszéngyűjtemény 50-féle fanemből, cserzőkéreg tölgy- és luczfenyőből, gubacs, kőrisfa, gyertyán, fürtösjuhar, lucz és erdei fenyőmag, quarczkő, quarczhomok és építőhomok, quarczkő pörkölt és zuzott állapotban, quarczhomokkő-koczkák, favágó, famegmunkáló eszközök, faszállítás segédeszközei, csusztatás és usztatás segédeszközei.

Csiby-féle egytetemes felrakó műszer, Csiby-féle félkörű szögfelrakó Csiby-féle felrakó készülék, Csiby-féle összeadó-gép, fatermési és a növekvési táblák, körpróbák eredményeinek összehasonlító adatai, üzemterv, üzemnyilvántartás, gazdasági és átnézeti térképek, a rezsó-parti erdőgondnokság domborművű térképei, közetek, fanemek, a korosztályok jelen és a szabályos állapot szerinti kitüntetésével, szolgálati szervezésre vonatkozó utasítás.

Tüzifauszató csatornák táplálására szolgáló vízgyűjtő mintája vízszintes szerkezetű csapos elzárással. A tűzifa usztatásra használt patak medrében elhelyezett zsilipes bukógát mintája. Erdőgondnoki lakóház tervrajzai és költségvetése mintája. Erdőőri lakóház és melléképületeinek mintája, tervrajzai és költségvetése. Erdőház mintája munkástanyával és szállószobával. Erdőmunkások ételmezési raktárának és benne elhelyezett raktárőrilaknak mintája, tervrajzai és költségvetése. Kegyuri iskola s a benne elhelyezett tanítói lak mintája, tervrajzai és költségvetése. Kegyuri iskolaterem mintája, tervrajza és költségvetése.

Egy 10-es szarvasagancs, tíz pár őzagancs, 9 drb kitömött különféle madár, egy kitömött hiuz, egy szélpuska, három drb vadorzóktól elvett gyever, nyírfajdkakasok és tyúkok kitömve.

15. Bibel János műépítész és vállalkozó, Oravicza, Krassó-Szörény vm.

Erdőüzlete van az orsovai m. kir. erdőhivatalhoz tartozó Pojána Mörul, Ponyászka és Gura-Golumbului nevű kincstári erdőkb, melyeknek fatermését tövön vásárolja meg.

Pojána Mörulban évenként mintegy 20.000 m² lucz- és jegenye fenyőfát termel és dolgozik fel kis részben zszindelyre, nagyobb részben épületfára és fűrészarura, a kincstártól bérelt fűrésztelepen, hova a nyers anyagot vasuton szállítja.

Ponyászkán évenként mintegy 3000 m³ jegenye fenyőfát termel és értékeül Guru-Golumbulujban pedig évenként 40 hold bükkerdő fakészletét dolgozza fel dongára, taliga részekre, gazdasági eszközökre, ászokfára és nagy részben tűzifára és faszénre. Értékesíti ezenkívül mind a három helyen, a kisebb mennyiségben előforduló juhar, kőris, hárs és másféle faneműeket is.

A fadöntést többnyire olasz munkásokkal végezteti, a többit pedig helybeliakkal.

Munkásai számára Pojána Mörulban és Ponyászkán külön vállalati betegsegélyző pénztárt tart fenn.

Ácsolt és fűrészelt fenyő-épületfa; vasuti kocsí ászokfa bükkből; lucz-fenyődeszka és padló; juhar-, hárs-, kőris- és bükkdeszkák részben gyalulva és fényezve; egy csomag luczfenyő-deszka bolgár szokás szerint összeállítva; fedőléc, egy csomag tavoletti; bükkhordó-donga, hangszerfahasáb; taliga-alkatrészek; hólapát, seprő- és fejszenyél; burkolat-koczkák; vasuti vesszőseprő; kulacsok, tálak.

16. Bogdán Zoltán, Kovászna.

Taplóból készült virágállvány.

17. Bokor Róbert, Morovics.

Kitömött réti sas.

18. Bossányi Lajos, Szecs, Nyitra vm.

Erdei alomlomb, lombtakarmány, nyirfaseprű.

19. Böhm József épületfa- és fenyőcserkéreg-kereskedő, Budapest.

Nyers és törött fenyőcserző-kéreg és tölgysegély-deszkák.

20. Bohutinszky Károly, Munkács.

Kitömött vidra.

21. Özv. Brandenburg Ferenczné, Selmezbánya.

Selmezi faátlatlók.

22. Bustyaházai m. kir. erdőhivatal.

Területe 194.757 kat. hold, melyet 8 erdőgondnokság kezel. Előforduló fanemek: a lúcz-, jegenye-, erdei-, havasi fenyő, a tölgy, juhar, kőris, bükk. Évenként 1.056 kat. holdnyi hozamterületről átlagosan 65.7+9 tm.³ műfa és 115.562 tm³ tűzifa használatik ki. Az erdei főutak 162-, az erdei mellékutak 192-, keskenyvágányu vaspályák 1-, vízes csuszatók 1-, száraz csuszatók 14-, usztatásra berendezett víziutak 14-, usztatás- és tutajozásra berendezett víziutak 274 kl. hosszúságban állanak rendelkezésre. A szállítási berendezéseket kiegészíti 21 vízfogó és 1 gerb. Az erdőhivatalnál 27 erdőtiszt, 82 altiszt és 155 szegődött kincstári erdőmunkás van alkalmazva.

Élő facsemeték a csemetekertben. Egy csemetekert mintája. A *Tomcsányi Gusztáv*-féle makkteleltető mintája. Erdőművelési szerszámok. Erdei magvak.

1 drb 4*20 m. h. 60 cm. vastag kőrisrönkö kéregben; 2 drb havasifenyő-rönkö; usztatott és tengelyen szállított bükkhasáb-tűzifa. Tutajevező. Fenyőszindely és dráncza. A taracsvölgyi és talaborvölgyi

egy talpból álló tutajok mintája. Faedények és kosarak. Erdőhasználati számszámok. Tutajozási eszközök és számszámok.

A Mokránka és Bruszturánka patakok összefolyásánál lévő folyószakasz s a rajta létesített folyószabályozási és partvédő művek mintája. Önmagától nyíló ütőkapuszerkezetnek két mintája egy szekrényműves usztató gáton, *Horbász Vincze* kincstári szegődött munkás által szerkesztve és sajátkezűleg összeállítva. A tereselpataki tűzifa termelésre és szállításra létesített berendezéseknek tervrajzai, költségvetései és költségsszámadás. Grafikus táblázatok: 1. A Taracz folyón 10 év alatt letutajozott anyagról. 2. A Taracz folyó 10 évi szabályozási költségeiről. 3. Az évenként 1 km. folyószakaszra eső szabályozási költségekről. 4. Az évenként egy m³ leszállított faanyagra eső folyószabályozási költségekről. 5. Egy m³ leszállított faanyagra évenként és kilométerenként eső folyószabályozási költségekről.

23. Crausz Géza erdőrendező, Fogaras.

Üzemterv és hozzátartozó térkép.

24. Cs. és kir. családi uradalom, Holics.

Vadkacsafogó-minta.

25. Debreczen szabad kir. város.

Erdei vasut fényképei. A város erdőgazdasági viszonyainak ismertetése; fényképek annak bemutatására, hogy minő hatása van a legeltetésnek és kaszálásnak a fatörzs növekvésére. Különböző fatörzs-szelvények.

26. Dobry József, Túrócz-Szkleno.

Csemete átiskolázó készülék.

27. Egerváry Gyula, Budapest.

Salonkacsalád kitömve. Fülebagoly. Vadászati szakmunkák.

28. Ifj. Eichenwald Ede fagyapot-gyár tulajdonos, Csácza.

Különléle minőségű fagyapot.

29. Első magyar mogyorófa-, sörtisztító- háncs- és hordódugó-gyár (Freyer és Frost) Alsó-Hraboniceza.

A gyár nyersanyagát a gróf Schönborn-Buchheim Ervin munkács-szt.-miklósi uradalmából szerzi be. Állandóan 14 munkagéppel dolgozik, melyek hajtására 40 lóerőt használ; 36 férfi és nő munkást foglalkoztat; átlagos évi termelése 45—50 kocsirakomány mogyorófa sörtisztító forgács, 2 millió darab amerikai módszer szerint préselt és 450.000 darab esztergályozott hordó-dugó, 800—1000 méter-mázsa bükkfa eczetforgács.

A mogyorófa sörtisztító forgácsot a gyár majdnem kizárólag Poroszországba, Amerikába, Hollandiába, Dániába szállítja ki s csak részben értékesíti az osztrák-magyar monarchiában.

Mogyorófa rudak kéregben és beosztva a sörtisztító forgács készítésének különböző stadiumai szerint és kész sörtisztító forgács, úgy csomagolva amint forgalomba kerül. Hordódugó készítésre fölhasznált bükk, nyír, éger és nyárfatönkök, a dugókészítés különböző stadiumait feltüntető állapotban és ezekből előállított kész hordódugók. Hárs,

éger, nyír és nyárfatörzsek felső végeiből amerikai módszer szerint préselt hordódugók. Ecetforgács készítésre szánt bükk padlódarabok és kész ecetforgács.

30. Első szászrégeni tutajkereskedő társulat, Szászrégen.

Lucz- és jegenyefenyő szálfá hántva és kéregben; különféle méretű fenyődeszka és padló, fűrészelt épületfa, lécz stb. gyalulva és gyalulatlan; talpfák, zszindely, felfűrészelt és ismét összeállított mintatönkök.

31. Engel Adolf és fiai fakereskedő cég, Pécs.

2 fűrésztonk tölgyfából felmetszve és újból egy egésszé összeállítva, úgy, hogy a tönkből termelt fa és a mellékreszei is láthatók; 1 tönk szegélyezett pallóra és deszkára felmetszve; nyolczszögletes parquettaszlop, mely minden oldalon külön parquettamintát és külön szegélyezési mintát mutat.

32. Erdélyi róm. kath. alapítványi uradalom erdőhivatala, Kolozsmonostor.

Kiterjedése 4.170 kat. hold 7 üzemosztályban; 3,026 kat. hold szálerdő 100 éves vágásforgással, 1.144 kat. hold sarjerdő 30–40 éves vágásforgással. Uralkodó fanem a tölgy, cser és bükk. Évi vágásterület 66 kat. hold. Fahozam átlag 213 m^3 épületi fa és 6.366 m^3 tűzifa. Személyzet: 1 erdőtiszt és 13 erdőőr.

Statisztikai adatok a kocsános tölgy, kocsántalan tölgy, cser. bükk gyertyán, mezgés éger, nyír, törékeny fűz, kecskefűz, rezgőnyár, feketenyár, kanadai nyár, jegenyenyár, eper, mezei szil, vadkörte, vadalma, barkócza-berkenye, közönséges szilva, cseresnye, meggy, zelnice meggy, akác, dió, korai, fürtös és mezei juhar, büdös kőris, vadgesztenye és kislevelű hársfa fajsúlyára vonatkozólag.

33. Erdélyi erdőipar részvénytársaság, Budapest.

A részvénytársaság székhelye Budapest, sas-utca 14; 65.000 kat. holdnyi erdejében a fenyő 70%/o-al, a bükk és egyéb fanemek ellenben 30%/o-al vannak képviselve; 3 gyártelepen 24 fűrészkerettel, 4 gyalugéppel és faiparcsikkék készítésére berendezett különböző gépekkel dolgoztat.

Az erdei munkánál mintegy 2–3000 munkást foglalkoztat; az évi termelés körülbelül 150.000 m^3 fűrészelt anyag, 100.000 db telített bükkfalpa, 300.000 db donga, azonkívül subbiák és különböző hangszeranyag.

A döntött fa hozatala körülbelül 100 kilométernyi, vas-sinű mezei vasuton és 57 kmeter gőzmozdonyu vasuton történik. A kész anyagot 100 vasuti kocsiban 6 gőzgép s azonkívül s 1253·7 m. hosszúságu síkló szállítja a vasuti állomáshoz.

Hivatalnokai és munkásai részére a részvénytársaság mintegy 140 lakóházat építettett cottage-rendszerhen.

Egy körülbelül 40 m. fatörzs rönkökbe vágva; kőris-, szil- és korai juhar-metszetek; gyalult és gyalulatlan luczfenyő padló és deszka; zszindely; bükkfakaró, komlórud, hangszerdeszka; telített és telítetlen bükkfadarab; telített és telítetlen bükk vasuti talpfa; a gyulafalvi síkló szerkezetének mintája.

34. Esterházy Mihály gróf, Budapest.

Két medvebőr. — Szarvasagancs.

35. Esterházy Miklós Móricz gróf, Csákvár.

30 pár szarvasagancs, 30 pár őzagancs, 2 drb. kitömött szarvasbika-fej agancscsal, 1 drb. szarvastehén-fej agancscsal, 2 drb. kitömött vadkan-fej, 30 drb. kitömött madár, 1 sas, 1 fehér keselyű. Tojás és fészekgyűjtemény, nagy vadbefogó minta, új rendszerű nyalató nagy és őzvad számára (minta), szarvascsapa és hullatékminták. Egy foglyhordozó kosár, futó fácánbefogóhálók és vadriasztó zsinetek, 2 vadlövési táblázat keretben.

36. Eszterházy Károly gróf, Szent-Ábrahám.

Fácános minta, 8 drb. különféle faju kitömött fácán, 2 drb. fácánfej, (abnormitás), 8 drb. különféle kitömött madár, egy drb. agancscsal bíró őz-sutafej kitömve, 3 pár szarvasagancs, 12 pár őzagancs.

37. Esterházy Pál herceg alsó-lendva-nemphyi uradalma.

A 42.837 kat. holdnyi erdőterülettel bíró alsó-lendva-nemphyi uradalomban a mezgés éger (*alnus glutinosa*) legszebb példányai az 1.789 k. holdnyi »Mura-erdő« nevű üzemosztályban találhatók.

A »Mura-erdő« kitünő mély áradvány talaján és az alkalmazott 100 éves forda mellett a mezgés éger kiváló fejlődést ér el s kivált ritka szép műfát szolgáltat. Dacára azonban kiváló tulajdonságainak, az égerfa, mint műfa, ez idő szerint még nem igen nyer alkalmazást.

Az éger műfa ára az erdőben 5 frt 50 kr. — 7 frt; szállítása az alsó-lendvai, mura-szerdahelyi és a csáktornyai vasuti állomásokig m.³-ként 2 frt 50 kr. — 4 frtba kerül.

Mezgés éger, szállfa 18 méter hosszú, 35 cm. középmérvével. Mezgés égerszálla 15 méter hosszú, 35 cm. középmérvével.

38. Farkas M., Marosvásárhely.

Különféle méretű fenyődeszka nyersen és gyalulva, fűrészelt épület-fa, lécz, zsindey.

39. Festetits Tasziló gróf, Keszthely.

Szarvasfej agancscsal, 14 pár szarvasagancs, 10 pár őzagancs.

40. Filep János, Korond (Udvarhely vm.)

Bükkfa gombatapló (hajógyarak és méhészek részére, sebészeti célokra és pipere tárgyaknak), iparczikkek kikészített bükkfa gombataplóból.

41. Fischle Frigyes, Pilis-Maróth.

Rendellenes szarvasagancs, parókás őzagancs.

42. Fischer Ede, Örmező.

Kitömött madarak.

43. Gróf Forgách-féle iparművek (Böhm József és társa, Kokova.

Fagyapot alomra való, csomagolásra szolgáló és kórházakban tépésnek használt minőségben; nap- és esernyő-nyelek és fogantyuk.

44. Forgách Károly gróf, Ghymes.

Moufflon-család (két kos, egy juh, egy bárány) kitömve. — 10 drb. moufflon-szarv.

45. Földmivelésügyi m. kir. miniszterium erdészeti főosztálya.

A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása című statisztikai mű; a magyar állam erdőségeinek fanemek szerinti eloszlását kitüntető térkép és az ugyancsak erre vonatkozó dombormű; az erdőfelügyelőségi kerületeket a magyar állam erdőségeinek az egyes vármegyék szerinti $\%$ arányát, az erdőségek birtok minőség szerinti eloszlását, az állami kezelés alatt álló erdők arányát, az üzemterv szerint kezelendő erdők eloszlását, és a rendszeres üzemtervek szerint már tényleg kezelt erdők arányát, az állami kezelésbe átvett községi és urbéres erdőket kitüntető térképek; az 1885–1894 évi fabehozatalt és kivitelt feltüntető grafikus ábrázolás, régi erdészeti térképek és erdőleírások. Fényképek az erdőgazdaság köréből és a nyaraló telepekről.

46. Friedmann Livius, Alkenyér.

Két kitömött farkas.

47. Frűhm Tamás, Jaad.

Tölgydeszka különböző méretekben; fournier különböző méretekben. nyers parquet.

48. Fűlöp-Szász-Coburg-Góthai herczeg, Bécs.

4 pár szarvasagancs, 2 pár dāmvdalapát. 4 pár őzaganacs.

49. Gábor Sándor, Besztercze.

Ültető bot.

50. Gaul Károly, Budapest.

«A gőzölésnek hatása a bükkfa némely műszaki tulajdonságaira» című grafikai táblázat.

51. Gesztes Lajos, Felső-Tárkány.

Kitömött vadmacska.

52. Gödöllői m. kir. erdőhivatal.

A 34.902 kat. holdnyi erdőbirtokot 7 erdőgondnokság és 1 faraktárgondnokság kezeli. Uralkodó fanemek: a tölgy, cser, bükk és akác. Alárendelt szerepet visznek: a köris, juhar, szil, hárs, bálványfa, eperfa, platán, éger, topolya, erdeifenyő és feketefenyő. Az erdők legnagyobb része szálterdő üzemmódban kezeltetik. Az évi vágásterület 290 kat. holdat, az évi fahozam pedig átlagosan 47.000 m³-t teszi ki, mely utóbbiból 26% épületi-, 74% pedig tűzifa. Termelés házilag. A kizárólag tengelyen történő szállításhoz szükséges fuvarerő szerződésekkal biztosítatik; a szállítás előmozdítására 38 kl. hosszúságban erdei fűutak-, 438 kl. hosszúságban pedig erdei mellékutak építetttek. Az erdei termékek kizárólag a fatárakban adatk el. A holdankinti átlagos tiszta jövedelem 1 frt. A budapesti fatárban 1 gőzfavágó gép működik. Személyzete: 14 erdőtiszt és 54 erdőőr.

Csemetekert vágásból szedett és kertben nevelt csemetékkel. A csemeték gyökérképződésének bemutatása. Csemetekert kerítések.

2 darab szelid gesztenyefa minta korong. Akácza kerítésoszlop. Akácza szőlőkaró gömbölyű és hasított állapotban. Sétabot különböző fanemekből. Kalapácsnyél somfából, akác, tüzi hasábfa és tüzi dorongfa.

Akácza korongok, törzselemzési eredményeket tartalmazó leírás.

Nagy vadbefogó. Szarvas etetőjászol. Őz-etetőjászol. Szarvas és őznyalató. Fácán etető és befogó. Fácánkamra. Bagoly kunyhó. Karóvas. Héjakosár. Ládacsapda. Hóeke.

53. Görgény-szentimrei m. k. erdőőri szakiskola.

A csemetenövekedés grafikus kitüntetése. Szabadban nőtt és csemetekerti csemeték szárítva. A szakiskola épületének alap-, metszet-, nézet- és helyszín rajza. A szakiskola törzskönyve.

54. Gyergyó-szent-miklósi m. kir. erdőrendezőség.

A Csík vármegye gyergyó-szent-miklósi és tölgyesi járásaiban fekvő vármegyei és községi erdők kiterjedése 182,000 k. hold, melynek 90⁰/o-át fenyvesek, 10⁰/o-át bükkösök képezik. Az évi vágásterület 1483 hold, 170,000 m³ müfa és 234,000 tűzifa évi faterméssel. Az eladásra szánt fakészletet a birtokosok tövön árverés útján értékesítik, s a vevők részint szálfa alakjában a Maroson letutajozva Zámon adják el, részint deszkára és padlóra (duláp) felfűrészelve felteherként szállítják a Maros alsóbb vidékeire, vagy pedig deszkatutajba kötve, Romániába és Bulgáriába viszik ki. A fűrészek vízierőre berendezett egy keretes faszerkezetű fűrészek, csak a Békás völgyben van egy sok pengéjű műfűrész, a melynek padlódeszka termelvényei egy 30 kilométer hosszú usztató csatornán szállítatnak le Romániába. Személyzet: 4 erdőtiszt, 21 felesketett hatóság-erdőőr és 16 erdőszolga.

Lucz- és jegenyefenyő korongok egy-egy törzsből különböző magasságokban kivágva, szitakáva tekercesek, fűrészelt és gyalult hangfenékfa, össze- ragasztott hangfenékfa, a hangfenékfa csomagolásának mintája, deszka és tönk usztató csatorna mintája, lazakötésű tutajminta, feszes kötésű tutajminta gömbölyű és faragott szálfából, padlódeszka tutaj mintája, egy erdőrésztel domborművű térképe a fűrésztelek termelésének, szállításának és felfűrészelésének, továbbá a deszka leosztatásának, felrakásának és tutajba kötésének bemutatásával.

Krippel Mór-cz-féle felhordókészülék és felmérési könyv, Csík megye erdészeti viszonyainak elirása, Csík megye átnézeti térképe.

Vízszintes tengelyű, radiális turbinával hajtott egypengéjű kereszt-fűrész mintája. Egy sziklaszoroson átvezetett függő usztatócsatorna mintája.

55. Haas Adolf, Budapest.

Luczfenyő cserkéreg; tanninkivonat luczkéregből.

56. A gróf Hadik-Barkóczy hitbizományi uradalom, Varannó.

A 23.089 kat. holdnyi erdőbirtok 5 erdőgondnokság kerületébe van beosztva. Bükk 62⁰/o, a tölgy 20⁰/o, éger, fűz és nyír 10⁰/o és a fenyő 80⁰/o. Évi vágásterület 280 kat hold, 39.200 m³ átlagos fahozammal, melyből 25⁰/o müfa, 75⁰/o pedig tűzifa. Szállítás tengelyen. Személyzet: 7 erdőtiszt, 7 altiszt és 31 erdőlegény.

Erdőalakok fényképfelvétele. Kopár és vízmosásos terület beerdősítésének fényképe. Ültetési szerszámok.

Tölgy, kőris- és szilfadeszka; tölgy, kőris, szil, erdeifenyő és bükk-tönkök; tölgyfapadló, erdeifenyő vasuti talpfa.

Szarvasbika, őzbak, vadkan, vidra, nyest, két fácán, két császármadár mindannyi kitömött állapotban. 15 pár őzaganacs közös táblán. Kutya csapda.

57. Harezy Mihály csutora-esztergályos, Veszprém.

25-féle csutora juhar és diófából.

58. Háromszékvármegye.

Gyűjteményes kiállítás, melyben részt vesznek:

1. Bajkó Barabás, Papolcz.
2. Erdélyi erdőiparrészvénytársaság, Kovászna.
3. Gelencze község.
4. Haraly község.
5. Kőrös «
6. Nagy Károly, Kilyén.
7. Zabola község.
8. Zágoni erdők zárgondnoksága.

Luczfenyő fűrésztonkók, bükk vasuti talpfa telítve és telítetlen, bükkpadló telítve és telítetlen, bükk hordódonga, fenyőzsindely, fenyődeszka, fűrészelt hangfenékfa, seprőnyél, burkolati koczka bükkfából telített és telítetlen. (Kiállító: az «Erdélyi erdőipar-részvénytársaság».) Tölgy vasuti talpfa, tölgypadló és tölgy-műfa. (Kiállító: Nagy Károly.) Szitakáva-lemez spirálalakban hajlítva. (Kiállító: Bajkó Barabás.) Teknők, kanalak, gyuródeszkák, nyujtófák, orsók, jármok. (Kiállító: Gelencze község.) Szitakáva-lemez, fanyereg, fakanalak és fonóorsók. (Kiállító: a Zágoni erdők zárgondnoksága.) Gazdasági favillák, szekérrud. (Kiállító: Zabola község.) Fatalak és faedények. (Kiállító: Haraly község.) Fasziták, (Kiállító: Kőrös község.)

59. Helm Ervin, Vizesrét.

Kitömött nyuszt.

60. Csetei Herczog Péter, Budapest.

Egy pár szarvasaganacs. Régi fegyverek. Pisztolyok. Lőportartók. Vadászkiürt.

61. Hold András kaptafa-készítő, Ujpest.

Különféle kaptafa, huszáresizma sámfa lábfejjel, bakaneskaptafa.

62. Hoyos József gróf, Bécs.

Szarvasaganacs.

63. M. kir. erdőgondnokság, Hosszúfaluban.

Brassó vármegyében az ugynevezett hétfalusi erdők (Hosszúfalu, Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Zajzon, Pürkerecz, Tatrang) kiterjedése 35146 kat. hold. Bükk (65%) jegenye és luczfenyő (35%). Kihaszználható évenként összesen 352 kat. hold, mintegy 61,021 m³ évi fahozammal. 1 állami és 4 községi csemetekért. Évenként beerdősített mesterséges uton mintegy 374 kat. hold. Az erdőbirtokokhoz csatolt 1000 kat. holdnyi kopár, kőgörgetes, vizmosásos közlegelőknél a beerdősítés már

befejeztetett. Az erdőket 2 erdőtiszt kezeli és 7 vizsgázott erdőőr 8 erdőszolgával őrzi. Az állami kezelésért a birtokosok évenként 3000 frtot fizetnek, miből egy kat. holdra 8·5 kr. esik.

A hétfalusi községek beerdősített kopárainak fényképei.

Az erdőgondnokság átnézeti térképe, üzemterv és hozzátartozó térképek.

64. Hunyad vármegye.

Gyűjteményes kiállítás:

Erdei magvak és gyümölcsök; faszén; cserzőkéreg; nyersgyanta; hársháncs, gubacs; favágó és famegmunkáló eszközök; erdőbirtokok rajzai; fűrésztönkők; fűrészáru, bükkfahasítvány, zsindegy; malomorsó; egy abnormis bükkfatörzs; vasúti talpfa, dorongfa, padló, deszka, kerékagy s a hozzávaló talpfa; kocsirud; szekéroldalhoz való fa, lőcs.

4 medvebőr, 2 hiuzbőr, 3 farkasbőr, 1 vaddisznóbőr, 1 vadmacskabőr, 3 medvekoponya, 3 farkaskoponya, 2 vaddisznókoponya, 1 róka koponya, 1 nyulkoponya, 2 zergekoponya, 1 kitömött vadkan, 1 kitömött róka, 1 pár kitömött fogoly, 1 pár kitömött tőkés kacska, 1 pár sárszalonka. 1 kitömött vizityuk, 2 kitömött siketfajdkakas, 1 siketfajdkakas-fej, 3 vadkacsafej, 2 erdei szalonkafej, egy fűrjfej, egy kitömött barna keselyű; 5 pár szarvasagancs, 2 pár zergekampó, 12 pár őzagancs, 22 pár levetett szarvasagancs. Egy hegyi vadász felszerelése. A Retyezát és Pareng tájképe.

65. Hunyady Károly gróf, Soborsin.

Medvebőr. Kitömött borz. Kitömött vadmacska.

66. Huzella Elek, Budapest.

Fegyverek és vadászati felszerelések.

67. Imecs Béla, Borsód-Apátfalva.

Fehér őz.

68. Inkey Antal, Malomviz.

Zergecsalád (bak, kecske és gida).

69. Jászói prépostság.

Az Abauj-Torna, Gömör és Kishont, Zemplén, Ung, Szabolcs és Bihar vármegyékben fekvő 18.983 kataszteri holdnyi erdőt a jászói erdőhivatal alá tartozó három erdőgondnokság (a jászói, a leleszi és a pecze-szent-mártoni) kezeli 25 üzemosztályban. 68⁰/₀ szálerdő üzemmódról van berendezve; uralkodó fánemek: a tölgy 74⁰/₀, a bükk 19⁰/₀ és a jegenyefenyő 7⁰/₀. A 318 kataszteri holdnyi évi vágásterület mintegy 40.900 tm³-nyi, leginkább tűzifa, részben szénfa és részben műfa választékokat szolgáltat. Ugy a termelést, mint a szállítást a közel falvakban lakó munkások és fuvarosok teljesítik. A vágatás bére 1 m³ tűzifa után átlag 19·5 krajczár. Jászón működik egy kétkeretű gőzfűrész, mely évenként mintegy 3.300 m³ tölgyfát dolgoz fel; ugyanott van továbbá egy téglá- és egy alagesőgyár, mely évenként 2000 m³ tűzifát, és egy kályhagyár, mely évenként 500 m³ tűzifát fogyaszt. Van még a prépostságnak az erdő közepén egy vasolvasztója és 2 hámorja, melyek a termelt faszenet fogyasztják. Személyzet 4 erdőtiszt, 1 fűrészgondnok, 2 irodatiszt és 31 erdőőr.

Tölgy- és bükkparquett; tölgy-, bükk-, nyír- és jegenyefenyő szén; nyárfa, teknő, somfabot; ültető kapa; csemetefuró ültetővas; tűzálló agyag, 2 koczka fekete márvány.

70. Jeney József földbirtokos, Mező-Csávás.

Gyékény nádból fonott, házi iparilag előállított kosárcák és egyéb tárgyak.

71. József Ágost főherczeg Ő csász. és kir. Fensége. Máramarosmegyében felvett vadcsapák.

72. A gróf Károlyi Alajos-féle hitbizományi uradalom, Erdőd.

A 31.958 kat. hold erdőt Szatmár vármegyében az uradalmi erdőhivatal alá tartozó hat erdőgondnokság kezeli. Uralkodó fánemek a kocsányos és kocsánytalan tölgy, valamint a bükk. Az évi hozamterület 245 kat. hold, mintegy 38.816 tm^3 -nyi fahozammal. Ezenkívül előhasználatképen évenként még 22.647 tm^3 faanyag termeltetik. A fahozamból 80% épületi és műfa, 92% pedig tűzifa. Az épületi és egyéb haszonfa tövön értékesítetik. A tűzifa termelése a vidékbeli munkásokkal végeztetik üm^3 -ként 20—25 krért. A tűzifa a fővölgyekbe csuszatókon bocsájtatik le s innen tengelyen szállítatik tovább a vasuti állomásokig. Ugy a csusztatás, mint a fuvarozás üm^3 -kint és kl.-kint 7 krba kerül. A tűzifatermelés a vidék szükségletét fölmulja s ezért a tűzifa részben a budapesti piacon értékesítetik, részben a vidéki gőzmalmoknak, részben pedig az uradalom zelestyei üveg-gyáranak adatik el. A kezelést 9 erdőtiszt, védelmét pedig 4 erdőőr és 28 erdőszolga teljesíti.

Bükk- és cserhasábtűzifa; szerszámfa; kerékagy, küllő és talp; lőcs; favilla; falapát; sövény és szőlőkaró; nyírfarud; fagombák és taplók; kőzetek u. m. anderyt, antracyt, quarcz, homokkő; tölgy- és bükkzsindey.

73. Károlyi Lajos gróf, Budapest.

Kitömött tuzok.

74. Kassa szab. kir. város.

A 29.876 kat. hold erdő részint Abauj-Torna (18.054 kat. hold), részint Sáros (11.822 kat. hold) vármegyében a központi (Kassa), a szent-istváni, a miszlókai és a kis-ladnai erdőgondnokságok kerületébe van osztva és 14 szálerdő-, valamint 2 sarjerdőre berendezett üzemosztályban kezeltek; 51% bükk-, 31% tölgy-, 18% jegenyefenyő. Évenként 309 kat. holdnyi hozamterületen, összesen 48.363 tm^3 faanyag (17% épület- és műfára, 83% tűzifára). Az épület- és műfa tm^3 -ként tövön értékesítetik s termeléséről és szállításáról is vevők tartoznak gondoskodni. A tűzifa termelését és a kassai városi fatárba való beszállítását a szomszédos községek lakói végzik; vágatás költsége üm^3 -kint 25—30 kr.; a fuvarbér pedig a távolságok szerint 50 kr. — 1 frt 25 krig. Az erdők kat. holdja — a lefolyt 10 év alatt — átlagosan 2 frt tiszta jövedelmet adott.

Jegenyefenyő, kocsántalan tölgy, bükkfa, körisfa, jókori és fürtös juhar, szilfa, égerfa és lisztes berkenyetonkók kéregben. Nyírfa szekérrud, jegenyefenyő állványrud, létrarud és evező rud; tölgy-távirapózna. Bab-

és borsókaró; nyir- és mogyorófa abroncsrud; köris-, bükk- és gyertyánfa szerszám nyél; kámpós sétatot nyers állapotban; jegenyefenyő- és bükkfa, seprőnyél nyers állapotban. Tölgy- és jegenyefenyő műhasábfa; tölgy-, bükk- és nyírhasáb- és dorong tűzifa; jegenyefenyőhasáb tűzifa. Jegenyefenyő és tölgyfa gerendák; vasuti-, viczinális- és bányatálpfák; tölgy mőfa; Jegenyefenyő- és tölgy-épületfa; jegenyefenyő-, tölgy- és bükkpadló; jegenyefenyő kötőfa; jegenyefenyő, tölgy, juhar, köris, szil és bükk-deszkák; fenyőléczek; bükk-butorlécz; kézi- és gépszindely; szőlőkaró, kaptafa, szóró és egyenes lapát, teknő, szakajtó, fakanalak, gereblye, favilla, parquetta az előállítás menetében a nyers fahasítványtól a kész parquettáig; seprő-, fejsze- és kalapácsnyél. Kőcsockák különféle kőzetekből; agyag és homok üvegekben.

75. Kende Dániel, Horgospatak.

Nyirfajok kitömve. Nyest és őz biológiai csoportosításban. Császármadár, szürke harkály.

76. Kern Lipót fakereskedő Budapest.

Különböző dongafák, francia donga, vasuti talpfa.

77. Keszey Mihály, Székesfehérvár.

Tömören hajlított fából összeállított kocsi, részben kidolgozott kocsi-alkatrészek, hajlított szántalpak és szánrészek, hajlított keréktalpak, kész kerekek, kocsirud és különféle tömören hajlított fák.

78. Királyhalmi m. kir. erdőőri szakiskola, Királyhalma.

Nyulak, pajodok, egerek által okozott károsítás. Az intézet csemetekertjének üzemi térképe. Az intézet fennállása óta termelt csemetemennyiség kimutatása. Csemetekert homokban nevelt csemetékkel. Futóhomokon nevelt csemeték szárított példányai. Öt csomag homokon nevelt nemes fűz. Gyökértorzsképződés helytelen átiskolázás következtében. Ágellaposodás különféle fanemeken.

A szegedvidéki futóhomok csapadékviszonyait kitüntető grafikus térkép.

A szakiskola ismertetője s épületének és növénykertjének mintája. A szakiskola erdejének üzemterve s a futóhomokfajok bemutatása. Növendékek rajz- és írásfüzetei.

79. Kirscher János kulacsesztergályos, Szászrégen.

A görgényi kincstári erdőkből származó juharfát dolgozik fel 11 segéddel. Kulacsait részben Romániában értékesíti.

Különféle kulacsok, fapoharak, fatalak, faedények különféle nagyságban és kiállításban kivétel nélkül juharfából.

80. Kohn Bódog, Chocholna.

Thermoplasztikai készítmények.

81. Kollerich Pál és fia, Budapest.

Vadaskertek bekerítésére szolgáló sodronyfonat minták.

82. Kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság.

A 223.889 kat. hold erdő főfane 52⁰/₀-al a luczfenyő, 42⁰/₀-al a bükk és 6⁰/₀-al a tölgy. Az évi vágásterületen (2317 kat. hold) nagyobb részben tűzifa (70⁰/₀) termeltetik; a kihasznált fatömeg kisebb része (30⁰/₀) alkalmas csak épületi és műfára. Az átlagos évi fahozam 392.000 m³. Az épületi és műfa tövön adatik el; évenként 50.000 drb vasuti bükk-talpa termeltetik. A tűzifa legnagyobb része az állandó fatárakban adatik el; egy része (évenként 25.000 üm³) mint cellulose-fa értékesítetik, egy része pedig a mészégetésnél használtatik fel. Ugy az épületi és műfa, mint a tűzifa termelése és szállítása vállalat útján biztosítatik. A szállítás lebonyolítására csuszatók és uszatócsatornák, erdei vas-pálya állanak rendelkezésre, továbbá kisebb-nagyobb vízfogókkal táplált és óriási tutajozásra berendezett víziutak. Az átlagos termelési és szállítási költség az épületifánál m³-kint 2 frt 32 kr., a tűzifánál üm³-kint 1 frt 15 kr. Az átlagos holdankénti tiszta jövedelem 38 kr. Az erdőigazgatóság kerülete 14 erdőgondnokságra van beosztva, személyzetéhez tartozik 37 erdőtiszt és 90 erdőőr.

Luczfenyő-szálfá 40·5 m. h. 86 cm. átmérővel; fenyő-, juhar- és tölgyfa, deszka; bükkfa-donga, fenyőfadonga, faedények; éger-, köris-, tölgy-jegenyefenyő, luczfenyő, nyár-, szil-, gyertyán-, nyir-, bükk- és juharfakoczkák kereskedelmi célokra; óriástutaj mintája felszereléssel menetközben és mészkemence mintá.

A tordai gereb és fűrésztelep tervrajzai, a kolozsvári erdőigazgatóság épület tervrajzai az ezen építkezésre vonatkozó kiviteli költségvetés költségszámadás, a műszaki felülvizsgálatról szóló jegyzőkönyv és végleszámolás másolatai, a bélesi erdőgondnoki, a detonatai erdőőri, illetve turista lak, a pietrászai szállószobával bíró erdőőri lak, a reketői szállószobával bíró erdőőri lak és a laposnyai szállószobával bíró erdőőri lak tervrajza és költségvetése. A magurai nyaralótelepnek helyszíni rajza és a telep keletkezésének leírása, közvetlen környékének, kirándulási helyeinek, nevezetességeinek stb. ismertetése; a tordai faraktár-gondnoki, a faraktárőri és gerebőri lak tervrajzai.

83. Komárom vármegyei.

Gyűjteményes kiállítás, melyben részt vesznek: *gróf Esterházy Mikló, tatai erdőhivatala, a klosterneuburgi kanonok-rend* duna-almási uradalma és *a komáromvármegyei fűztelepek.*

Tölgytönkök felfűrészelve, tölgyparquetta, tölgydeszka, tölgykorongok, tölgykoczkák, tölgyszőlőkaró, fagyapot, faforgács (kiállító a tatai uradalom); bogárnfa, donga (kiállító a duna-almási uradalom); fűzvesszők (kiállítók a megyei fűztelepek).

84. Kondor Vilmos m. kir főerdész, Balassa-Gyarmat.

Egy csomag akáczesemete, lombfacsemeték csomagolásának újabb módja mintában, ágellaposodás luczfenyőnél, bálványfánál és akácznál, kocsánytalan tölgycesmeték gyökérképződése.

85. Königsseg Irma grófnő, Kopó.

Egy drb 50 60 cm. átmérőjű, 18 m. hosszú veresfenyő szálfá kéreggel.

86. Kopasz Illés, Almakerék.

Kitömött fülesbagoly.

87. Kosztolányi László földbirtokos, **Nemes-Kosztolány,**
Bars vm.

Tölgyszinkéreg.

88. Körmöczbánya sz. kir. főbányaváros.

Magpergető minta, csemetekertkerítések mintái, Fekete-féle vetőgép használata mellett nevelt csemeték.

A József gőzfűrész villamos siklóval, (a fűrész berendezésétés beosztását szemléltető dombormű).

A város erdőbirtokának átnézeti térképe.

89. Krug Henrik, Nagy-Kanizsa.

Kocsányos tölgylevelek keretben.

90. Kuzma Gyula m. kir. erdőmester, Zágráb.

A karstvidéki őserdők főfanemeinek és a Száva-menti tölgyfáknak növekvési menetét mutató rajz. Bükkfatömeg tábla. Kőböző átlaló.

91. Gróf Latour Károly hosszusói uradalma.

A 4919 kat. hold erdő főfaneme a tölgy, cser és bükk: elszórta előfordul benne a juhar, hárs és nyár; az egész birtok 3 kerületre van beosztva; az erdőből évenként 62 kat. hold taroltatik le, melyen mintegy 9000 m³ tűzifa termelhető; a termelt faanyag a Marospartig tengelyen, onnan pedig hajóval szállítatik a fogyasztási helyekre. A fatermelést, továbbá fuvarozását az uradalmi községek lakossága végzi. Az uradalom füzeseiből kosárfonóvessző termeltek; a kosárfonást a kelmáki és hosszusói lakosok végzik. Az erdők kezelését az uradalmi intéző vezetése mellett két erdész teljesíti s az erdőknél 13 altszta van alkalmazva.

Utazó, fa, papír, kenyér, gyümölcs, kézi, süteményes kosarak, faczipő, favilla, donga, zsinóly, teknő, falapát, fapohár, főzőkanál, járom, lócs, épületkő, cser, bükk- és kocsánostölgy-korong.

92. Leitinger J. és O. faárugyár és fűrészüzlet, Brassó.

Többféle minőségű fagyapot egy csomagban, többnemű gyufasodrony egy csomagban összeállítva.

93. Leitner János magkereskedő, Körmend.

Egy nyolczszögletes szekrényben 22-féle tűlevelű és 24-féle lomblevelű faveetőmag, többféle hazai és amerikai fenyőtoboz.

94. Lippai m. kir. főerdőhivatal.

A főerdőhivatal kerületébe beosztott 118.232 kat. hold erdőbirtokon uralkodó fanemek: a kocsányos, kocsánytalan, magyar és csertölgy, valamint a bükk. Az évi hozamterület 1.315 kat. hold. Az évi fahozam mintegy 143.070 m³, melyből 5% épületi és szerzőszámfa, 95% tűzifa. A vágásterületek, nyilvános árverésen, tövön adatként el; egyes vágásterületek kihasználható fatömege törzsenként értékesítetik. A faanyagok a vágásterületekről részint erdei utakon, részint lóvonatu pályákon szállítatnak ki; az utóbbiak összes hosszúsága 19 klm. A főerdőhivatalnál alkalmazva van: 31 erdőtszta és 107 erdőőr.

Csemetecsomagolási mód mintája. Gyökérképződés különféle csemetenevelési módok mellett. Abnormitások a fák ágain. A *Cerambix heros* károsítása fametszetekben.

Dongának való tölgytönk, zsendelynek való bükktrönk, tölgy távirópóznák és kerítésoszlopok, bükk szekérrud és kocsitengely, tölgy kerítéskaró, gyertyán sövényvessző; hántott és hántatlan nemes fűzvessző, faragott tölgy épületfa, tölgy vasuti talpfa, tölgy donga, tölgy szőlőkaró, kerékagy csertölgyből, tölgy keréktalp és kerékküllő, kőris szántalp, kocsános és kocsantalan tölgy, magyar tölgy, juhar, szil, feketenyár és kőrisfapadló, kapanyél, falapátok, favilla, járom, teknők különféle fanemekből, fejsze és kalapácsnyelek, mészke és építőkövek.

A hivatal kerületéhez tartozó erdők átnézeti térképe, a lippai erdőgondnokság egy részletének üzemterve, üzemátvizsgálási munkálata, nyilvántartási könyve és térképei, egy üzemosztály korosztályainak és fanemének fokozatos átalakulása, a hivatal évi használati és felújítási előirányzatai, a hivatal kerületében 1886—1895. évadban eladott erdőtermények adatainak grafikus ábrázolása, ugyanily ábrázolás az előhasználatokra és felújításokra nézve, régi erdészeti okmányok és azokhoz térkép, urbéri munkálatok összes tartozékai, urbéri kihatási asztallap, urbéri kihatási térkép a belsősegekre és külsősegekre.

95. Liphay Frigyes báró, Perjámos.

Ózagancsok.

96. Liptóújvári m. kir. főerdőhivatal.

A 113.481 kat. holdnyi kincstári erdőbirtok 8 m. kir. erdőgazdálkodásra van felosztva; luczfenyő (75⁰/o), bükk és szórványos n. a szil, kőris, juhar (11⁰/o), a jegenyefenyő (10⁰/o), vörös, erdei, havasi és feketefenyő (4⁰/o). Évi vágásterület 809 kat. hold, melyen az elmúlt 5 év alatt évenként átlag 56.720 m³ fenyőtrönk-, 18.900 m³ fenyőszálfa-, 14.990 fenyőtűzifa-, 8.530 bükkűzifa-anyag, összesen tehát 99.140 m³ faanyag termeltetett. A tarvágás útján nyert fatömeg az erdei farakodókon feldolgoztatik, s ezután a rendelkezésre álló 121 klm. hosszú erdei főutakon, 189 klm. hosszú erdei mellékutakon, 188 klm. hosszú berendezett víziutakon szállítatik a fafogyasztó helyekre. A vizen való szállításra 11 vízfogó, 18 gereb és 4 usztató csatorna (5 klm. hosszú) szolgál. A faanyagok feldolgozására a 3 vízi műfűrész és 2 gőzfűrész, összesen 215 lőerővel, 14 fűrészkerettel és 10 körfűrészszel áll rendelkezésre. Az évi fahozam haszonfa része és a luczfenyő-kéreg szerződéses vállalkozónak van eladva; a tűzifa a kincstár és a magánosok részére tartatott fenn. Személyzet: 22 erdőtiszt, 1 orvos, 52 erdőőr, 8 erdőlegény és 9 erdőszolga.

Élő faesmeték a csemetekertben. Abnormis növesű luczfenyőtrönkök. Gyógynövények. Emlős állatok által okozott károsítások. Gombabetegségek gyűjtéményei. Erdei fenyőszálfa 20 m. h. 28 cm. középtátmérővel, vörösfenyőszálfa 30 m. h, 40 cm. középtátmérővel, lucz-, erdei-, vörös- és havasi fenyőtrönkök; erdei fenyőkuteső; lucz-, vörös-, erdei és havasi-fenyő növekvését feltüntető mintakorongok; puha tűzifa; zsendely; vörösfenyő hidgerenda; erdei-, havasi- és vörös fenyőtrönkő; fenyő evezőrud; bükkfa tutajszeg; havasi- és luczfenyőtoboz; havasi- és luczfenyőmag; két havasifenyő trönkő, mely 40—50 év óta a földön feküdt, egyiken egy mintegy 15 éves luczfenyő másikon egy 16—18 éves havasifenyő előfácska; havasifenyő tuskó, rajta egy fiatal havasifenyő; favágó eszközök; a termelt anyag számbavételéhez szükséges eszközök; fafeldolgozási eszközök; száraz- és vizes csusztató mintája, féltutaj, kötött tutaj mintája; a lipptóújvári gereb és csatorna főrészeinek mintája. A teplieskai erdők történeti leírása 1858. évből, ugyanazon erdők

üzemrendezési munkálatai 1864. és 1895. évekből, az 1895. évi üzemátvizsgálási munkálat és az ezen munkálatokhoz tartozó térképek. Az erdőgondnokságot ábrázoló régi térképek 1728., 1807. és 1832. évekből. Teplicska falut ábrázoló térképek, a zsdjári vízfogót ábrázoló térkép. Az ipolticzai hajlított vörösfenyőfából készült függő szerkezettel bíró hid mintája. A tátralomniczi és fenyőházi nyaralótelepek tervrajzai és leírásai. A feketevági csertörő mintája a hozzávezető csatornával, felülcsapó vizikerék, ezzel összefüggésben a hajtómű és csertörő készülékkel. Csiszolatlan és csiszolt kárpáti homokkő, gránit és darázkő. Liptói kályha mintája a füstvezeték kitüntetése céljából a magasság felében metszve.

97. Liptóujvári m. kir. erdőőri szakiskola.

Száritott csemeték, hornyoló- és sorjelölő henger. Eck-féle lyukasztó, csemetecsomagolási láda stb. A szakiskola telepének térképe és erdejének üzemterve. Növendékek rajzai.

98. Lónyai Margit grófnő, Farkadin.

Farkasbőr.

99. Lorencz Viktor magángépészmérnök, Budapest.

24"-es működő keretfűrész $1/5$ nagyságban. Működő körfűrész $1/5$ nagyságban. Rönköszállító erdei pályának mintája. Fűrésztelepek tervei és fényképei.

100. Lőcse sz. kir. város.

3 darab 65—75 cm. átmérőjű vörösfenyőtönk kéreggel.

101. Löwy Bernhárd és fia, Ó-Besztercze, Trencsén vm.

Gömbölyű szőlőkaró, létrárud, komlórud, dohánypózna, zsindelyhasításra előkészített tönk; ácsolt erdei lécz luczfenyőből, lucz- és jegenyefenyődeszkák, építőlécz, hasított szőlőkaró, bükkdeszka, padló és butorlécz, fenyőzsindely.

102. Lugosi m. kir. erdőigazgatóság.

A 88.535 kat. holdnyi kincstári erdőbirtok 13 erdőgondnokságra oszlik. 74% tölgy, 25% bükk és egyéb lombfaják, 1% fenyő. Az erdők legnagyobb része szálerdő üzemmódban kezelik. Az évenként kihasznált terület 1.855 kat. holdat tesz ki, 34.331 épületi és szerszámfa, 143.079 tűzifa hozammal. A fa szállítását 81 klm. hosszú főút, 544 klm. hosszú mellékút és 72 klm. hosszú usztató csatorna közvetíti; utóbbin a fa kifogását 2 gereblye teszi lehetővé. Alkalmazva van: 34 erdőtiszt, 1 irodatiszt, 109 altiszt és 2 szolga.

Csemetecsomagolási mód mintája. A *Quercus couferta* Kit. rügyei, különféle alaku levelei és virágja. Különféle magasságban, fekvésben és talajon nőtt magyar tölgycsemeték.

Deszkák és padlók magyartölgyből különféle méretekben; kocsános tölgyzálfá 23 m. h. 41 cm. alsó átmérővel; kocsános tölgyrönkő; magyar tölgyrönkő és távirópózna; kerítésoszlop; kocsánostölgyből nyert korongok 98—173 cm. átmérővel.

100 éves kocsányos tölgyerdő növekvési viszonyait kitüntető rajz.

103. Mándi Samu, Baranya-Szt.-Lőrincz.

4 drb. szarvasgancs.

104. Máramaros-szigeti m. kir. erdőigazgatóság.

A 295.500 kat. holdnyi kincstári erdőbirtokot, 13 m. kir. erdőgondnokság kezeli; bükk 36⁰/₀, fenyő 62⁰/₀ és a tölgy 2⁰/₀. Üzemmód a szálerdő 100—120 éves yágásforgással. Évi hozamterület 2044 kat. hold, mely átlagosan 514.175 m³ fahozamot nyújt; ebből 63⁰/₀ műfa, 37⁰/₀ pedig tűzifa. A termelés tarvágás útján, a szállítás a fenyőműfánál csusztatás, vontatás és tutajozás, a tűzifánál pedig usztatás útján és tengelyen történik. A yizen való szállítás előmozdítására szolgál 17 vízfogó és 1 gereb, továbbá a különféle folyó szabályozási művek, surrantók. A fenyőműfa egy cégnek van eladva. A bükk faanyag egy részét a bocskói szódagyár, egy részét a trebusai üveghuta használja fel, egy része pedig mint tűzifa értékesítetik. Személyzete: 44 erdőtiszt, 4 orvos, 99 altiszt és 435 szegődött kincstári erdőmunkás.

Vetéshez és ültetéshez használt szerszámok. Állatok által okozott, nemkülönben a szervesetlen természetből eredő károsítások gyűjteménye. Gombák által megtámadott fák. Rendellenességek a fák növekedésében. A bogdáni magpergető mintája. Csemetekert-minta. Csemetekerti kerítés-szerkezetek. Száritott erdei facsemeték. Vörösfenyő korongok. Magról és sarjról kelt csemeték összehasonlítása. Fenyő és tölgy, gubacs és gubó.

Luczfenyő szálfá 16 m. h. 42 cm. középátmérővel rönkökre felvágva; 4 drb. 4 m. h. különféle vastagságu luczfenyőrönkő; Juharszálfá 6 m. h. rönkökre felvágva; 2 drb. 4 m. h. juharrönkő; 1 drb. 1¹/₂ m. h. törpefenyő rönkő. 1 szál tiszafa 1¹/₂ m. h. 12 cm. vastag rönkőben 1 drb. 4 m. h. kőrisrönkő, 2 drb. 6—7 m. h. tutajjevező rud, 3 drb. 5 m. h. tutajheveder; fenyőkómórud; szőlőkaró; 6 drb. hajóheveder fenyőrud; 3 drb. hajóbókony. Kutfuró rudak nyers és esztergált állapotban; zsindey; dráncza; egy 50 cm. h. zsindeyre felhasított és összekötött luczfenyőrönkő; egy kötés foszlány; tölgyfadeszkák és padlók, gyertyán- és kőrispadlók; kőris- és szilfadeszkák; juharfa, bükk- és fenyőpadlók; fényezett törpefenyő deszka; a favágatásnál és szállításnál használt szerszámok és eszközök; szállmérésnél használt szerszámok; tutajfelszerelési eszközök; erdei házi iparczikkek; fadények.

Bükkfatorzs lecsusztatott fenyőszálfá által keresztül ütve.

A sztudenai, apsinecki, sztebnai és kozmesceki vízfogóknak tervrajza és költségvetései. A makerlói vízfogóknak tervrajza és költségvetése. Malomgába épített, lánczczal kötött, mozgó zárógerendákban bíró tutajsurrantó mintája. Lecsapoló zsilip mintája, három Abrudbányai-féle emeltyűs forgó zárókapuval. A makerlói vízfogóknak alapozás és felfalazásához szükséges előkészületeknek és segédépítményeknek (vízfogó, kockakő elhelyező állványok stb.) mintája. A makerlói vízfogóknak szédszedhető mintája. Máramarosi vízfogó-minta Abrudbányai-féle vasból készített zárókapuval. Máramarosi vízfogó-minta az itt alkalmazásban lévő ütőkapuval és Pfalcz Károly-féle ujszerkezetű a kapuhoz vezető lépcsővel. Vízfogó-minta kétszárnyu kapuval és zárható tutajáterszszel. A Sziget-kamarai gőzfűrés és a hozzátartozó rakodóhelyek tervrajza és költségvetései. A bogdáni magpergető tervrajza és költségvetése. Erdőház és erdőörilak tervrajza és költségvetése. A rahói munkás-élelmezési raktár tervrajza.

105. Mattanovich Károly, Bács.

Legegyszerűbb szerkezetű rókacsapda.

106. Milkó Vilmos és flai, Szeged.

Lucz és jegenyefenyő-szálfa 2—6 méteres szakaszokban a máramarosi kincstári erdőségekből. Marosvidéki lucz és jegenyefenyő-szálfa erdélyi magán-erdőségekből lehántva 2—6 méteres szakaszokban. Cser. bükk, gyertyán-tüzifa a petrisi uradalmi erdőségből. Lucz és jegenyefenyő deszka és padló és épületfa különféle méretekben. Gyalult deszka hézagolva, ékelve és hornyolva. Lécz. Kézi gyártmányu zsindey, gyufa-sodrony.

107. Moldrik Adolf, Szent-Endre.

Szabadalmazott makkültető készülék. Fenyőmag-ültető készülék. Vágott cserháj különböző minőségben és különböző időben hántva. Egy pár egyetlen 22-es szarvas-agancs.

108. Molnár Lajos, Gödöllő.

Két kitömött ölyv és egy bagoly.

109. Montenuovo Alfréd herceg, Bécs.

Egy pár 22-es szarvas-agancs.

110. Mozog István, Fiume.

3 drb. szirti fogoly.

111. Nadrági vasipartársulat erdészeti és gazdasági hivatala.

Erdő területe 20286 k. hold, 2 gondnoksági kerületben és 3 üzemosztályban, 5 vágás sorozattal. 78⁰/₀ bükk, 14⁰/₀ jegenye-, lucz-, vörös- és fekete fenyő, 5⁰/₀ tölgy és 3⁰/₀ éger hárs, szil, kóris juhar és nyár. Az évi vágás terület 240 kat. hold, átlag 54.934 m³ fahozammal, minek 21⁰/₀-a műfa, 79⁰/₀-a pedig tűzifa. A fatermést majdnem teljesen a társulat nadrági vasgyára használja fel s csak csekély része értékesítettik mint fűrészáru eladás útján. A fatermelésnél és szállításánál mintegy 350 munkás nyer foglalkozást, kik részben Horvátországból szegődtek, részben helybeliek. A tűzifa termelési költségei ürméterenként 30—42·5 krajczárt tesznek. A tűzifa részben csuszatókon jut el a szénitő helyekre, részben a Cornet vízén usztattatik le, melyen erre a célra 3 vízfogó és 3 gereb van berendezve. Az erdészeti személyzet 5 erdőtisztből és 12 erdő-őrből áll.

Douglasfenyő erdősítés ismertetése (leírás). Douglasfenyő élő cseméje. Rügy és maggyűjtemény.

Atropa Belladonna gyökér, trachit-koczkák, márványlevél-nehezékek és tőzeg. 0·5 méter hosszú tönkök különféle fanemből, vasuti falpfák, egy köteg zsindey, faszén, szénitő eszközök, fatermelő eszközök, faszállító eszközök.

A társaság erdeinek gazdasági üzemterve és térképe.

Egy felfogó gereb, egy vízfogó rajza, egy erdei vaspálya tervei; fényképek és egyéb rajzok.

12 drb. őzaganacs, 1 drb. kitömött barát keselyű, egy farkas, egy vadkan, 1 vadmacska és 2 róka koponya.

112. Nagybányai m. kir. főerdőhivatal.

Öt erdőgondnoksági kerületben, Szatmár, Máramaros és Szolnok-Doboka vármegyékben 92.492 kat. hold erdőt kezel. A síkságon, közép-és-magas hegyégen elterülő erdők szálerdő üzem módban, 80–120 éves vágásfordulókkal, összesen 25 üzemosztályban kezeltetnek; főfanemük: tölgy (7⁰/o), bükk (87⁰/o), fenyők (6⁰/o). A legutolsó évben kihasználtatott 604 kat. holdon 124.793m³ 25⁰/o-ban épületi- és műfát, 75⁰/o-ban pedig tűzifát szolgáltatató fatömeg. A tűzifa legnagyobb része szenné égettetik. A fatermelés és szállítás házilag történik. A termelt faanyagot és faszenet leginkább a m. kir. bányász-és kohóművek, valamint a m. kir. államvasutak használják fel, kis mértékben a magánosok. A fának szállítása száraz csuszatókon és tengelyen történik; csak a fernezélyi m. kir. erdőgondnokság kerületében termelt tűzifa kerül először uszató csatornába s azokból a vízfogóval táplált, 6 kl. hosszú uszató patakba. A fűrészárak előállítására szolgál 5, egykeretű vízfűrész. Be van osztva: 14 erdőtiszt, 1 irodatiszt, 1 famester, 47 erdőőr és 350 szegődött kincstári erdőmunkás.

Korai és fürtös juhar, mezgés éger, kőris, szelidgesztenye, bükk, kocsános és kocsánytalan tölgy, luczfenyő, jegenyefenyő, veresfenyő, erdefenyő, vadalma és vadkörte fanemekből 4 m. hosszú 30–45 cm. szélességű deszkák, nyírfaszekérűd, nyár és nyírfaszindely, szénvónó gereblye, szénlapát, faczipó, hasítófurkó, bükkfaék, fejszényelek, sütőlapátok, lucz és jegenyefenyő botok fonással, mogyoró és somfabotok, lucz és jegenyefenyő pipaszár és szipkák, különféle fanemekből készült különféle faedények, mogyoró vesszőből készült kosarak és 6 mtr. szőnyeg Usnea barbatából. Fausztató csatorna mintája.

113. Nagy-Enyed r. tan. város.

2.162 kat. hold erdeje 3 üzemosztályban kezeltetik. Az egyik 100 éves vágásforduló alapján berendezett tiszta tölgy szálerdő, a másik 2 üzemosztály pedig tölgy sarjerdő kevés gyertyánnal, 20 éves vágásforduló és 5–5 évi szünetelés mellett, cserkéreg termelésre berendezve. A 112 kat. hold évi vágás-terület a cserkéreg kívül mintegy 650 m³ épületi fat és 4200 üm³ tűzifát ad. A fatermékek részint a város szükségletére használtatnak fel, részint eladatnak. Szállítás tengelyen. A kezelést 1 erdőtiszt, védelmet pedig 1 erdőőr és 7 erdőcsősz teljesíti.

Tölgy cserkéreg.

114. Nádasdy Ferencz gróf, Budapest.

Viaskodó szarvasok, 16 pár szarvasagancs, 8 pár virginiai szarvasagancs, 3 pár dämvadlapát, 14 pár ózagancs, 8 pár zergekampó, 14 pár vadkanagyar, 9 szarvasfej, egy vadkanfej, egy siketfajd.

115. Nádasdy Tamás gróf, Budapest.

Medvebőr.

116. Navratil J Beszterczébánya..

Szivarszipkák boróka fából.

117. Nemeskéri Kiss Miklós, Végghes.

9 önálló üzemosztályban kezelt, 32.384 kat. holdnyi erdőbirtok. Fanemek: bükk (62⁰/o), luczfenyő (20⁰/o), jegenye-fenyő (15⁰/o) kocsánytalan tölgy (1⁰/o), veresfenyő (1⁰/o), nyírfa (1⁰/o). Az erdőbirtok 100 éves vágásforduló mellett, szálerdő üzem módban kezeltetik; az évi vágás-terület 320 kat. hold, az évi fahozam átlag 96.282 m³, mely-

nek 50⁰/o-a fűrészrönkő, 50⁰/o-a tűzifa. Termelés, feldolgozás és értékesítés házilag. Szállítás tengelyen. Az uradalomnak van 2 gőzfűrész 130 lőerővel, 9 keret, 2 hasító-fűrész, 12 körfűrész, 1 seprőnyél-eszterga és 1 gyufahuzal-gyalúval. Feldolgozott az 1895 évben 35.800 m³ fenyő- és 10.180 m³ keményfa-rönköt. A gyufahuzal-gyalu előállít évenként 400 köteg (1000 mille) huzalt. 2 oláh vízfűrész a nagyméretű fenyőrönköket dolgozza fel. A tűzifát részben az uradalom herencsvölgyi üvegyára dolgozza fel. Az igazgatás 1 jószágigazgatóra van bízva, ki mellé egy okleveles erdőtiszt van beosztva; az erdők kezelését 9 erdészeti középiskolát végzett erdész teljesíti, védelmét pedig 1 minősített és 33 minősítetlen erdőőr.

Jegenyefenyő, juhar-, köris- és szilfa-rönkők, jegenyefenyő deszkák, juhar- és köris-hasítványok, bükkhasábfa, bükk-tavoletti, szegletes és gömbölyű gyufahuzal, jegenyefenyő-zsindely, jegenyefenyő szőlőkaró és épületfa, granit- és kristályos kovakő.

118. Nemzeti Kaszinó, Budapest.

Hazai vadászati irodalom termékei; egy 18-as szarvasagancs.

119. Neuburger testvérek Jászberény.

Egy 12 m. hosszú luczfenyő-törzs, egy csomag szitakéreg, három csomag tojásláda, 5 csomag zsindely.

120. Neuschlosz Károly és fia, Budapest.

Gőzfűrészrei vannak: Bodokán, Alsó-Gereben és Gyaluban; erdőkezelés Göllniczbányán. Feldolgoz: 70.000 köbméter gömbölyű fát. Állandó munkásainak száma 6–800, (nem értve bele a nem állandó, sokkal nagyobb számú erdőmunkásokat.) Előállít: Lúcz-, erdei- és jegenyefenyőfa félgyártmányokat és pedig épülettű, padlót, deszkát, léczet, szarűfát és egyéb czikkeket. Továbbá mindenféle gyalult és faonozott faanyagokat, ládákat, fakoczkákat, metszett tölgyfaanyagokat, hidgerendákat, padlókat és deszkákat, szőlőkarót, padozat-deszkákat stb.

Lucz-, erdei és jegenyefából: minta-rönkszelvények, kerítéskarók, zsindely- és puhafagerenda, szarufa, székláb, padlók és félpadlók, deszkák, léczek, puhafaboriték-lemezek (fournire), ablaklécz erdei fenyőből, kátránylemezlécz, bádoglécz, gyalulatlan ágmentes seprő- és meszelőnyél, hegyezetlen szőlőkaró, telítetlen puhafaburkolat-koczkák. Gyalult luczfenyő-árak és pedig: horony- és feszléczcel ellátott egyoldalt meggyalult hajópadló, toll- és vésettél ellátott kétoldalt meggyalult kabin, burkolat-deszka, ferdén szélezett hajópadló, hornyolt burkolat-deszkák, eresztett padozat hézagléczcel, hornyolt és hegyezett szádpallók, székléczek, kész ládadeszkácskák a la infusához való deszkák, katonagy deszkagaritúrák. Tölgyfa-anyagok és pedig: épülettűk, műfák, padlók, deszkák, padozat, deszkácskák (friesek), léczek, fűrészelt tölgy-szőlőkarók.

121. Nopcsa Elek báró, Szacsal.

Kitömött szakállas keselyű, 12 pár zergekampó (Retyezát).

122. Orlovsky Gyula, Zernest.

Zergefej, 45 pár zergekampó (Királykő).

123. Orosz Endre, Apahida.

Két kitömött fiatal vidra.

124. Orsovai magy. kir. erdőhivatal.

A 332.295 kat. holdnyi kincstári erdőbirtokon a tölgy 8⁰/₀-al, a bükk és egyéb lombfanemek 81⁰/₀-al, a fenyőfélék 11⁰/₀-al fordulnak elő. Előfordul ezenkívül ritkaságképen a török-mogyoró-, a virágoskőris-, a keleti gyertyán-, a sajmegy-, a dió- és a tiszafa, a havasi- és a törpe-fenyő. Az évi vágások összes területe átlagosan 1251 kat. hold, fahozama pedig mintegy 186.149 tm³, melyből 27⁰/₀ az épületi fára, 73⁰/₀ pedig a tűzifára esik. Az évi fahozam főleg egyes vállalkozóknak való eladás útján értékesítetik. A termelt faanyag az ohaba-bisztrai m. kir. erdőgondnokság kerületében száraz és vízi csusztatókon, usztatópatakokon és erdei görgőpályán, egyebütt pedig tengelyen szállítatik. Az erdőhivatal 9 erdőgondnokságra oszlik; személyzete 29 erdőtiszt, 93 altiszt.

A deliblati futóhomok megkötésének mintája. A futóhomokba ültetett csemeték gyökérképződése. 0.5 m³ különféle futóhomok a deliblati pusztáról.

Somfabotok, esernyőnyél, furott és furatlan sajmeggy-pipaszár, furott törökmogyoró-pipaszár, törökmogyoró-szálfá 17 m. hosszú, luczfenyő hangszerfa-hasítvány, boróka, tiszafa, czirbolyafenyő, sajmeggy- és keleti gyertyánfarönkő; két darab ezüsthársszálfá 25 m. hosszban, feketefenyő, kőris, szil- és juhar-deszka és padló, ablakrámaléc, dránicza, törökmogyorófa-deszka, luczfenyő-hangfenék, kész, sétatot és esernyőnyél somfából, vízvezeteki cső kénkő-lerakodással, feketefenyő vízvezeteki cső, gazdasági eszközök és faedények, feketefenyőtörzs 21.5 m. h. 6 darab rönkőben.

A herkulesfürdői erdőgondnokság D. és E. üzemosztályának üzemerterve és a hozzátartozó térkép. A Pojana-Mörüli duzzasztónak és erdei pályának tervrajza és kiviteli költségvetése, az ugyanottani vízi műfűrész tervrajza és az erre vonatkozó kiviteli költségvetés, továbbá az ottani csatorna kiviteli költségvetése, a kettős munkáslak tervrajzai és az erre vonatkozó költségvetés.

125. Országos erdészeti egyesület, Budapest.

Alakult 1866-ban. Feladatát képezi Magyarország erdőgazdasági érdekeinek társadalmi uton való előmozdítása, a magyar erdészeti irodalom fejlesztése, a hasznos erdészeti ismeretek terjesztése, az egyesületi tagok érdekeinek előmozdítása; elhunyt magyar erdőtisztek özvegyeinek és árváinak segélyezése stb. Tagjainak száma 2046. Állandó irodalmi vállalatai: Az Erdészeti Lapok, Erdészeti Zsebnaptár, Erdészeti Rendeleték tára, Erdészeti ponyvairodalmi füzetek. Szakmunkák megírására pályadíjakat tűz ki, s a jutalmazott és más jelesebb munkákat a szerző javára kiadja.

Az Erdészet-történet Okmánytára című munka. A magyar erdészetre vonatkozó magyar és idegen nyelvű szakirodalom termékei.

126. Országos magyar vadászati védegyelet, Budapest.

Hazai vadászati szakművek.

127. Otocsaczi kir. erdőhivatal.

Összes erdőterülete 167.916 k. hold; ebből 1⁰/₀-ot a tölgy, 26⁰/₀-ot a fenyő és 73⁰/₀-ot a bükk és más fanemek foglalnak el. Évi hozamterülete 1413 hold 77.000 m³ fatermással, miből 28⁰/₀ a haszonfára,

72% a tűzifára esik. A fatermés tövön adatik el, a termelést a vevők végzik. A 9 erdőgondnoksági kerület személyzete 23 erdőtiszt és 90 erdőőr és erdőszolga.

Jegenye, lucz, feketefenyő és bükkfából 2 m. hosszú fahasábok; különféle házi és mezőgazdasági eszközök, fodrosszövetű juharfa; hasított hangfák juharfából; gyenge minőségű hangfenékfa; kidolgozott és félig kidolgozott evezőrudak juhar és bükkfából; bükk és jegenyefenyő deszkák és léczek, luczfenyő és bükkfadongák. Fanövekvési tábla. A plitviczai tavak körüli nyaralótelep helyszíni-, tér- és tervezési, a telepnek és közvetlen környékének, kiránduló helyeinek és nevezetességeinek ismertetése. A plitviczai alsó tavak domboru képe a Kozjak tótól a Korana eredetéig. Készítette: **Márton György** kir. erdész.

128. Pannonhalmi főapátság.

Győr, Veszprém, Komárom és Pozsony vármegyék 29 községének határában szétszórva egészben 9'846 kat. hold erdő és 16 önálló, tűzifagazdaságra berendezett üzemsztyálba beosztva a Ravazdon (Győr vármegye) székelő főapátsági erdőtiszt által kezelve. Tölgy, cser, akác, nyár, erdei és feketefenyő tenyésztetnek. A 136 kat. holdnyi évi vágásterület átlagosan 7'353 m^3 -nyi és tulnyomó részben tűzifát szolgáltató fahozamot ad; termelési költség m^3 -kint 16—25 krt., szállítás tengelyen. Az erdővédelmet 4 fővadász ellenőrzése mellett 23 erdőőr és 1 erdőlegény teljesíti.

A főapátság erdeiben szersző összes fanemek fájának, lombjainak és rügeinek gyűjteménye.

A Weisz-féle szabadalmazott abroncsokban tűzifa felaprítva és pedig: 4 abroncsban 1 m. h. hasábfá 2, 3 és 4-felé fűrészelve.

2 kitömött őzfej, 1 vaddisznófej, 1 praeparált szürke vadmalacz és 1 nyest, 4 pár szarvasagancs és 30 pár őzagancs.

129. Herczeg Pálffy Miklós erdészeti hivatala, Malaczkán.

Malaczka-detrekő-dévényi uradalmához összesen 51.334 kat. hold kiterjedésű erdő tartozik, melyet 11 erdőgondnokság kezel. A Morva folyó mentén fekvő siksági és ligeti erdők 97% erdei fenyő, 2% tölgy és 1% éger. A hegységi erdők tiszta bükkösök. A ligeti erdők sarjerdő üzemmódban, 40 éves vágásfordulóval, a többi erdők szálerdő üzemmódban, 80—120 éves vágásfordulóval kezeltetnek. Az évi hozamterület 508 kat. hold, 74.379 m^3 évi fahozammal, melyből a siksági erdőknél 45% műfára, 55% tűzifára, a hegységi erdőkben pedig 12% műfára, 88% tűzifára esik. Évenként termeltetik átlag: 900 hl. fekete szurok, 28 hl. kátrány, 25 kl. kátrányolaj, 50 hl. nyers terpentin, 25 hl. finomított terpentin, 2.100 hl. faszén, 20.000 drb burkoló fakoczká, 800.000 drb erdei fenyőzszindely, 60.000 drb vasuti talpfa, 640.000 drb hasított erdei fenyőszőlőkaró, 1.000.000 drb fűrésztelt erdei fenyőszőlőkaró és 25.000 drb tölgyeszőlőkaró. Alkalmazva van: 13 erdőtiszt (9 nem bir törvényes minősítéssel), 64 altiszt, 20 erdőcsősz és 125 állandó munkás.

Bükk és erdeifenyő vasuti talpfa; tölgyhidfa; erdeifenyő, bükk, tölgytönk különböző méretű deszkára felfűrészelve; fűrészelt gerenda; fűrészelt zszindely; szőlőkaró; különféle méretű bükkbutorléczek; erdeifenyő és bükk építőléc; erdeifenyő és bükk gyalufűrészesdeszka; fűrészelejtől tűzifaköteg; erdeifenyő hasított zszindely; erdei fenyő

és tölgy szőlőkaró; erdeifenyő és tölgy burkolatkoczká; parquet-tábla és tölgy parquetkeret; erdeifenyő és bükkfaszén; leszárnyazott deifenyőmag és toboz; kátrány, szurok; közönséges és finomított terpentinelaj; egy szurokkemencze; takarmányvilla-gereblye, lapát, targonca; bükk keréktalp; termelés és feldolgozás eszközei; két darab erdei vasut mintája tűzifa és szálfá szállításra; erdei vasut mozdonyának alaprajza; a malaczkai faraktár fényképe; a Malaczka-rohrbach-i erdei vasut tervrajzai és fényképei, végállomásának mintája vágánnyal és váltóval; gőzfűrészt tervrajzai, költségvetése és fényképe.

130. Perczel Lajos, Kis-Kajdacs.

Vaddisznófej.

131. Peták János kaptafavágó és pékkosárkészítő, Vác.

Hat pár kaptafa, négy darab hátkosár.

132. Pettera Hubert, Gödöllő.

Kitömött vadmacska.

133. Pozsony szab. kir. város.

5.091 kat. hold erdőből 4.055 kat. hold (80⁰/0) hegységi erdő, 1.036 kat. hold ligeti erdő; fajok: tölgy, bükk, juhar, éger, nyár, gyertyán, kőris, szil és gleditschia. A tölgy szálfalakjában, mint épületi fa, 1,6 m. hosszú rönkökben pedig szőlőkarók készítésére használatik fel. A bükk, juhar, éger és nyárfát kiváltké a kefégyarak, a gyertyánfát az esztergályosok, a kőris, szil és gleditschiát a kocsi-gyártók dolgozzák fel.

Csemetekert hazai és külföldi túlevelű csemetékkel. Rügygyűjtemény. Bükk, tölgy, kőris, szil, juhar, nyár és fűz műhasábfá; gyertyán és mezzés éger gömbölyű fa és egy 4 m. hosszú 58 cm. alsó átmérőjű gleditschia törzs.

A város erdeinek gazdasági üzemterve és térképe.

134. Puntzmann Károly kádár, Zsupánjén (Szlavonia).

Négyféle, hordókészítésnél használt saját találmányu gép $\frac{1}{6}$ természetes nagyságban készült mintákban, és különféle hordódongák és kézi hordók, melyek az eredeti gépekkel munkáltattak meg és készítették el. A mintában bemutatott gépek a kiállítónál megrendelhetők.

135. Révay Gyula báró, Kis-Selmecz.

3 pár szarvasagancs, megkövesült szarvasagancs, 21 pár őzagancs, egy pár vaddisznó-agyar, 3 drb sas és túzok praeparálva.

136. Révay Simon báró, Tajna.

5 pár őzagancs.

137. Rizek Albin Leányfalu.

Hordozható magas állás, dörong csapda.

138. Roessemann és Kühnemann, Budapest.

Egy erdei vasut üzemben.

139. Rotter Samu tölgykéreg-termelő és kereskedő, **Eger.**

Egy 12, 15, 20 és 25 éves tölgyfa rudakból összeállított asztalon, négyféle tölgy-cserzőkéreg tekercsekben, vágott állapotban és örölve.

140. Rowland Róbert, Zakamene.

Őz agancsok.

141. Rozsonovszky Frigyes, Budapest.

Viaskodó sasok, farkas a vasban s a szintén általa készített sziklás hegyvidék utánzaton több madár és emlős.

142. Schmidt József, Szepes-Igló.

Gyógyszerkenőcs- és labdaesdobozok.

143. Schmidt Ferencz erdőmester, Szegszárdon.

Tiszafadeszkák, egy fatál, egy képkeret és egy tükörkeret tiszafából,

144. Schönborn-Buchheim gróf munkács-szt.-miklósi uradalma.

Az uradalom összes területének 80⁰/₀-a, vagyis 182.954 kat. hold erdőből áll, amely 6 erdőgondnoksági kerületre van beosztva. Az erdőterület 11⁰/₀-át tisztán a tölgy-, 4⁰/₀-át a tölgy a bükkal keverve-78⁰/₀-át tisztán a bükk, 1⁰/₀-át tisztán a luczfenyő és 6⁰/₀-át a jegenye, fenyő a bükkal keverve foglalja el. Elnyírtan előfordul még a gyertyán, kőris, szil, juhar, éger és hársfa. Az évi vágásterület 1010 kat. hold, az évi fahozam pedig mintegy 224.195 m³., utóbbiból 33⁰/₀ a hasznofára, 67⁰/₀ pedig a tűzifára esik. A tölgy és fenyőhaszonfa tövön adatik el; házilag csak a tűzifa, a faszén és a zsendely termeltetik. A szállítás részben tengelyen, részben vizen történik. A szállítást közvetítik: erdei utak, szánutak, közlekedési utak, a m. á. v. Munkács-Lavocznei vonalrész, a zsdenyovai völgyben egy gőzpálya, a Szinyák patakknak 13 km.-nyi és a Vizince patakknak 29 km.-nyi usztatásra berendezett része, a Latorcza folyó tutajozható része, és mintegy 6 km. hosszú vízicsuszatók. A termelt fa-anyag feldolgozására szolgál: 1 gőzfűrész 4 kerettel és 3 körfűrészszel, 1 vízfűrész 1 kerettel és 1 körfűrészszel. Az uradalom területén fátfogasztó ipar-telepek: 1 sörfőző, 2 gazdasági szeszgyár, 1 furnierfűrész, 1 gépgyár, 1 kapahámor, 1 kupola-pest, 1 üvegyár, 3 múmalom, 62 őrlőmalom, 3 mészégető-kemence, 1 hamuzsir-gyár. Az erdészeti teendőket az uradalmi igazgatóság kormányzása mellett: 15 erdőtiszt, 1 irodatiszt, 13 altiszt, 106 erdő-őr, és 3 őr látja el. A kihasználáshoz szükséges munka-erőt az uradalom területén levő 7 munkás-telepítvény szolgáltatja.

Csiráztató készülék. Tölgymakk áttelelő verem mintája. Magvető és átiskolázó gép. Ültető szerszámok. Felszegzett csemeték gyűjteménye. Aterdőlési eszközök. Mag-gyűjtemény. Gyökerek torzképződései. Abnormitások csemeték, suhángok és felnőtt fák törzsén és ágain. A szervetlen természetből eredő károsítások. Állatok által okozott károsítások. Növények által okozott károsítások.

Korongok, luczfenyő, jegenyefenyő, tölgy, kőris, szil, gyertyán, nyír, éger hárs és bükkfából. Egy gula komlórud, egy köteg sövénykaró, egy köteg babkaró, egy köteg gömbölyű és hasított abroncs, két köteg sétabot nyers állapotban. Egy gyűjtemény bükkfadonga és fenékfa, három köteg hornyolt és

hasított jegenyefa, tölgy és bükkzsindely, egy köteg gyalult bükkzsindely. Egy köteg hasított tölgy szőlőkaró, egy gyűjtemény kerékagy, keréktalp és küllő. Freyer és Frost cég első magyar sörtisztító hánca és hordódugó-gyárának készítménye nyers és kidolgozott alakban, mintája egy ottani gör. kath. templomtoronynak ékalaku zsindelyekkel és látható fedélszerkezettel. Faczipó, fanyereg, járom, lapátgyűjtemény, gazdasági eszközök, fa-edények, bükk, tölgy jegenyefenyő, nyár és mogyorófa-szén, bükkfagomba, mészkő, márvány, hamuszir nyersen és meszeltetve, cipészkeféregyalu mintája, tutajminta.

20 pár szarvasagancs, husz pár őzagancs, egy kitömött hiuz, egy szarvasfej, egy vadkanfej, egy medvebőr, egy szarvasbőr, egy vad-disznóbőr. Szarvas és disznó befogó minta.

145. Schulz és Pollák, Budapest.

A cég 1832 óta foglalkozik fenyőfa-árak termelésével. Tíz évvel ezelőtt megkezdte a ládadeszkák nagyban való előállítását és most már jelentékeny mennyiséget visz ki e cikkből Olaszországba, Németországba, Hollandiába és tengerentuli piacokra is, különösen cukor-, csokoládé-, szappan-, margarin-, porcellán-, üveg- és vaslemezgyárak részére, de szállít petroleum-kazetták, déligyümölcs, szalmakalap s hasonló cikkek csomagolására szánt láda-alkatrészeket is. A nyers deszkaanyagot erre a célra mesterségesen szárítja a thuranyi gőzfűrészen berendezett Ungár-féle szárítóban, honnan öt, sőt három nap alatt teljesen száradtan kerülnek ki, anélkül, hogy külsejükre vagy minőségükre megváltoznának. A cégnek Máramarosban, Batizán 7.000 hold saját erdeje van, melynek 2/3 része bükkös. Ennek terméséből a cég butorléczet és mindenféle bükkfűrészárut állít elő. E bükkfűrészárut a cég egy Gaul Károly tanár utmutatásai szerint berendezett szárítótelepen előbb gőzöli és azután szárítja. Az ekként konzervált bükkfa-parkettára és butorgyártásra, de egyébire is kitűnően használható. Gőzölt bükkparkettát kisebb mennyiségben már Délnémetországba és Svájcba is szállít.

A batizai uradalom térképe. A turányi és batizai szorítók rajza. Fenyőfából: padló, 1 tétel láda (10 drb láda egymásba rakva), teljesen felszerelt szilvaláda, pléhláda (lemezsomagolásra szolgáló láda), láda-alkatrészek sodronnyal csomagolva és léczkeretben. Bükkfából: butorlécz nyersen, esztergályozva és hajlitva, gőzölt és mesterségesen szárított deszkák, páczott deszkák, gőzölt és szárított parkett-deszkák, bükk- és juharfa-seprőnyelek. Egy régi szerkezetű vízfűrész mintája.

146. Selmezbányai m. kir. erdészeti akadémia.

Tanesszközök, gyűjtemények a növénytan és erdőtenyésztés köréből, állattanból; az erdőtenyésztésnél, kihasználásnál, faipari feldolgozásnál, szállításnál használt szerszámok, eszközök és minták; erdőbecsélési és erdőrendezési, földmérő- és építészeti eszközök és műszerek. Fegyvergyűjtemény; agancs-, illetve kampófejlődésnek bemutatása az őznél, dāmvdánál, szarvasnál, zergénél. Vadászati és haltenyésztő eszközök. Az erdész-akadémiai tanbirtok üzemeterve, térképei. Előadásoknál használt rajzok. A hallgatók által készített különféle rajzok. Fényképalbum a gyűjtemények, épületek, botanikus kertek és a kisibyei birtokról. «Az erdészeti akadémia története» írta: Vadas Jenő.

147. Sennyey Béla báró, Bély.

Medvebőr.

148. Sepsi-szentgyörgyi m. kir. erdőhivatal.

344 községi stb. erdőbirtokot kezel, melyeknek összes területe 280.893 kat. hold. Uralkodó fánem: a terület 70⁰/o-án a bükk, 17⁰/o-an a lucz- és jegenyefenyő, 13⁰/o-án a kocsányos- és kocsánytalan tölgy. Az összes évi vagásterület 2.828 kat. hold 318.333 m³ fahozammal. Évenként mintegy 1.300 kat. hold erdősitteik be a vármegyében telepített 2 állami és 62 községi csemeterkertben nevelt facsemetékkel. A kezelést 6 erdőgondnokság teljesíti; az egész személyzet 11 állami erdőtisztből áll. Az erdővédelmet 37 szakvizsgázott erdőőr és 203 erdőszolga gyakorolja. Az erdőbirtokosok az állami kezelésért évenként összesen 13.500 forint fizetnek, miből egy holdra 48 kr. esik.

Háromszék vármegye erdőségeinek átnézeti térképe; üzemterv és üzemátvizsgálási munkálat.

149. Soóvári m. kir. erdőhivatal.

A 11 m. kir. erdőgondnoksági kerületben 16 üzemosztályba beosztva 83.949 kat. hold kiterjedésű kincstári erdőbirtokot kezel. Uralkodó fánemek: a luczfenyő 5⁰/o, a jegenye-fenyő 13⁰/o, az erdei és vörösfenyő 1⁰/o, a tölgy és cser 37⁰/o, a bükk 41⁰/o, a juhar, kőris, szil 3⁰/o. Alkalmazást talál tulnyomó részben a szál-erdő-, alárendelten a szálaló- és a középerdő-üzemmód. A 791 kat. holdnyi évi hozamterületen termeltetik átlagosan 37.123 tm³ épületi fa, 115.096 tm³ tűzifa, összesen tehát 152.219 tm³ faanyag. Szállítás tengelyen; csak a kakasfalvi erdőgondnokság kerületében van egy 11 km. hosszú usztató-csatorna. Az évi fahozamok teljesen értékesítettnek, részben árverések, részben pedig kis elárúsítás útján. A műfa feldolgozására rendelkezésre áll: 2 fűrész 3 kerettel, 2 gőzfűrész 6 kerettel. 36.600 m³ faanyag. Személyzet: 29 erdőtiszt és 67 altiszt.

Kopárok befásítására kádott csemeték kimutatása; talajnemek és kőzetek; lucztörzs-abnormitás.

Jegenyefenyő és hársfarönkö, 4 m. h.; kislevelű hársszálf, 18 m. h.; különféle fánemű rudak és póznák; mogyorófa-babkaró; tölgy-szőlőkaró; somfabotok; kalapácsnyelek; bükk gyertyán, tölgy, cser, hasáb- és dorongfa; tölgy és bükk vasuti talpfa; hasított bükk- és jegenyefenyő zsindely; kőris- és cserfa keréktalp; kerékküllő; gazdasági eszközök; bükk- és jegenyefenyő-szén; gubacs; mészkö; egyéb erdei melléktermékek; a faszállítás, termelés és feldolgozás eszközei.

A soóvár-szigordi fauszató-csatorna rajzai s annak leírása; a lillafüredi nyaralótelep helyszíni-, tér- és tervrajzai; a telepnek és közvetlen környékének, kiránduló helyeinek és nevezetességeinek kalauzszerű ismertetése és leírása.

150. Streisinger Albert, Balassa-Gyarmat.

Tölgy szincserző kéreg.

151. Sümegh Vilmos, Mocsolyás.

Két pár 14-es szarvasagancs.

152. Szabadka sz. kir. város.

3 drb. legszebb és 3 drb. legsilányabb 10 éves akácfa-törzs a város Deszkás nevű futóhomokon álló erdejéből. 3 drb. 11 éves nyárfa-törzs a városnak legeltetés alatt állott erdejében és 3 drb. ugyanilyen törzs a városnak nem legeltetett erdejéből.

A legeltetési károk bemutatása csemeték által.

1/10 kataszt. hold 30 éves, futóhomok megkötésre inséges munkával mesterséges uton telepített akáczerdőnek letarolt és szokásos módon szállfává, hasábfává, dorongfává és rőzsére feldolgozott anyaga.

A város erdeinek gazdasági üzemterve és térképe; az erdészeti viszonyok leírásai és az erdőkről létező régi térképek.

153. Szapáry Péter gróf, Budapest.

Fehér szarvastehénfej, 4 őzfej agancsossal, zergefej, 14-es szarvas-agancs, két pár dämvadlapát, 34 pár őzaganacs.

154. Szászsebesi m. kir. erdőhivatal.

Területe 200.071 kat. hold (175.841 kat. hold erdő, 24.230 kat. hold pedig egyéb művelésben). 8 erdőgondnokság és 1 fatárgondnokság. 9⁰/₀ tölgy, 34⁰/₀ fenyő, 57⁰/₀ bükk. Az 1819 kat. holdnyi évi hozamterület átlag 323.978 m³-nyi fatömeget szolgáltat (13⁰/₀ épületfa 87⁰/₀-nyi; tűzifa) az átlagos holdankénti tiszta jövedelem 49 kr. A vágás területeken termelt faanyagot kis részben szénre égetik, nagyobb részben előzetes közelítés után, usztatás és tutajozás útján szállítják. A közelítésre 55 kl. hosszú csusztatócsatorna és 2 kl. hosszú usztatócsatorna áll rendelkezésre; az usztatópatakok berendezett része 312 kl. hosszú; az usztatást 9 vizfogó segíti elő; az erdei fő- és mellékutak hosszúsága 327 kl. Az erdőhivatal személyzete 23 erdőtiszt és 71 erdőőr.

Minta csemetekert. A kerületében levő csemetekertekben nevelt, ugyszintén epilobium által elnyomott csemeték szárított példányai. Kopár területek befásítására adományozott csemeték kimutatása. Csemetekert kerítésszerkezet. Tölgy-fajok rügy-, levél-, virág- és mag, gyűjteménye. Bükkváfajok törzse, rügye, levele, virágai és termése-Fanövekvési abnormitások.

Fatermelés, szállítás és erdei szénitésnél használt különféle szerszámok, erdei házi ipar-termékek, egyszerű parasztfűrész mintája, a szászvárosi erdőgondnokság kerületében divó raktári szenelés mintája, különféle fanemekből égetett szén, tőzeg minták, félmerev kötésű tutajminta-guzs, a zalatnai erdőgondnokság erdei szenelésének mintája, papirgyártásra ággöcsöktől megtisztított és őrlésre előkészített luczfenyőhasáb, durva és finom papiranyag, zsindey, gyufaszálka gyártásra előkészített luczfenyő darabok és különféle gyufaszálkák, gömbölyű luczfenyőkarók, usztatások és patakakarításoknál használt kecskebőr lábvédők, lábszánkó (ski) a hozzá való botokkal, szövőszék, kosarak, nyers kaolin és gipsz.

A krakkói erdők erdőgazdasági térképei 1810. évből; a volt orlathi 1. számú határőri ezred kezelése alatt állott erdők általános leírása 1822–1831. évekből; a történelmi nevezetességű czebei tölgyfa fényképe.

A magyarai vízgyűjtő és környékének mintája, a vízgyűjtőt megkerülő usztató csatorna részlettel. A szászsebesi elterelő gerebek mintája beeresztő és árapasztó csatorna részlettel. A szászsebesi gőzfűrész tervrajza. A bisztrai kettős munkaház tervrajzai és költségvetése.

155. Szeged szab. kir. város.

Az állami kezelésbe vett 6.584 kat. holdnyi erdőt a szegedi m. kir. erdőgondnokság kezeli 2 erdőtisztből álló személyzetével; az erdővédelmet 5 erdőőr teljesíti. Az erdőbirtok 11 vágássorozatot magában foglaló 6 üzemosztályra van felosztva. Fanemek: akác 37⁰/₀, nyárfa (kevés tölgygyel, szillel, fekete fenyővel, fűzzel és tamariszkával keverve) 63⁰/₀. Az évi vágásterület 222 kat. hold, átlag 3170 tm³, 14⁰/₀-ban a műfához, 86⁰/₀-ban pedig a tűzifához tartozó fa-terméssel. A termelést részes munkások végzik. Szállítás tengelyen. A szerszámfa tm³-kinti ára 5 frt; a tűzifának üm³-kinti tőára 95 kr. — 1 frt 45 kr.

Futóhomok beerdősítésére használt csemeték. Egy 2 m² területű domborművön a futóhomok alkotása, domborulati viszonyai, befásítása, stb. bemutatva. Homoktalajok bemutatása. Rajzok a homok domborulati viszonyairól. Élő facsemeték a csemetekertben. *Lecanium robiniarum* (akác paizstetű) és *Lina populi* által megrágott élő akác és fehéryanárfa. Zsombék.

Akáczzsálfa 17 m. h., 22—26 cm. mellmagasságu átmérővel; fehéryanár 15 m. h., 26 cm. átmérővel; csomorosnyár 15 m. h., 26 cm. mellmag. átmérővel; akáczrönkő; csomoros nyárfa korong és deszka; előhasználatképen nyerhető rózse; gömbölyű szőlőkaró; rudfa; akáczkorong, 7 egészséges és 7 drb. akác paizstetű által megtámadva.

156. Széchenyi Sándor gróf, Nagy-Dorog.

Kitömött hattyu.

157. Széchenyi Pál gróf, Lábod.

Félágu szarvasagancs, őzfej agancscsal.

158. Székely György püsp. uradalmi erdőmester, Lutilla.

Két darab szabadalmazott »gyaluló fűrészpenge« (saját találmány) és ezekkel metszett különféle fűrészáru, u. m.: 10-féle fanemből 50 darab mintadeszka, egy oldalon közönséges pengével, másik oldalon a gyalulófűrész pengével metszve; deszkakerítés részlet a bemutatott gyaluló fűrészpengével metszett anyagból, felerészben olaj festékekkel befestve, felerészben festetlen; áblakkeret a gyaluló fűrészpengével metszett anyagból, felerészben festve, felerészben festetlen; tölgy parketta az illesztés helyén kézzel utángyalulva, felületén azonban csak a gyaluló fűrész pengével metszve. A találmány rendelkezése, hogy a kevésbé finom munkákra közvetlenül (gyalulás nélkül) felhasználható anyagot nyújtson, finom munkákra felhasznált fűrészanyagnál pedig az első gyalulást feleslegessé tegye; továbbá, hogy a keretből kikerülő fűrészanyag választékolását könnyűvé és megbízhatóvá tegye és kiszáradását elősegítse, hogy a szabadban való alkalmazásra (kerítések, deszkafalak készítésére) kevés nedvességet magába vevő, könnyen megszáradó és így tartós anyagot szolgáltatson s végül, hogy a fűrészelésnél a beszáradásra és durva gyalulásra számított túlméret egyrésznének megtakarítását lehetővé tegye.

159. Szelezky Gyula, Budapest.

Szarvasfej, őz, szarvas, és dámszarvas agancs.

160. Szinek Gábor, Dinnyéshát.

Fekete róka (melanizmus).

161. Szondi János, Gödöllő.

Számozó- és jelző-készülék; tömeges hengerfakötöző.

162. Szöllösy Géza, Gárdony.

Kitömött kékesőrü kacsá.

163. Szvaty Béla, Tapoleza.

18-as szarvasagancs.

164. Szmrecsányi Sarola, Alsó-Kubin.

Ózagancs, beletörött idegen agancs-ággal.

165. Swoboda Károly utódai, Zólyom.

Különféle kerti butorok (kerti pad, asztal, szék) juharfából.

166. Takács Ede, Zólyom.

Borókafenyő, megyfa, cseresznyefa, violafa, pipaszárak nyers állapotban, félig kidolgozva és teljesen elkészítve. Tölgyfa pipa-zárak festve ébenfaszínben stb. Szivarszipkák boróka-, viola-, megy- és cseresznyefából.

167. Teleky Árpád gróf Erdély.

Zergekampó.

168. Terény Sándor, m. kir. erdész, Pécska.

Önszintező mérő-műszer. (Saját találmány.)

169. Thieme és társa, Rakottyáson.

Egy 2 m. hosszú hangszertőke egészben; egy hangszertőke négy részbe felfürészelve, ebből két rész hangszerfának felvágva; hangszerdeszka meggyalulva; egy gyalulatlan, enyvezett hangszerfenék; egy meggyalult hangszerfenék; egy gyalulatlan billentyű és egy enyvezett és gyalult tábla.

170. Tisza Lajos gróf, Budapest.

Egy pár vadkanagyar.

171. Ujlaki-Hirschler és fia, Bustyaháza.

Luczfenyőrönkök hasábokra és fűrészárakra felmetszve és ismét összeillesztve.

172. Ujvidék sz. kir. város.

Erdőbirtoka 1140 kat. hold, melyből 800 holdat mesterségesen megtelepített fiatal tölgy ültetvények, a többi fűz- és nyárfaerdők képezik. Kisebb területen eperfa és egy 12 holdas telepen a nemes fűz; az erdő többi részén szünetel a használat. Ujvidék sz. kir. város ezen erdőbirtokát 1886. óta szerződés alapján az állam kezeli. Az e végből szervezett ujvidéki m. kir. erdőgondnokság személyzete 1 erdőtisztből és 2 erdőőről áll.

5 kéve különfajú kosárfonó fűz természetes állapotban és ugyanannyi hantva; fűz építő- és tüzelőrzse; fűz- és nyár tüzi hasábfa; 1—1 kéve nád, gyékény és kaka.

173. M. kir. főerdőhivatal, Ungvár.

(Gyűjteményes kiállítás, melyben résztvesz mint vállalkozó: **A Bantlin-féle vegyigyár-részvénytársaság.**)

Összes erdőterülete, 6 erdő gondnoksági kerületre beosztva, 167,712 kat. hold, melyből mintegy 6% tölgy, 18% fenyő és 76% bükk és más lombfa. Evenként kihasználtatik átlag 1800 k. holdon mintegy 212,000 m³ fatömeg, melyből 30% épület- és műfa 70% tűzifa. A fatermés egy része az Ungvizén usztattatik le az ó-kemencei gerebre és onnan egy nagy szabású vízi csatornán Ungvárra, többi része erdei vaspályákon és tengelyen az ungvölgyi vasuti állomásokra, vagy a fogyasztási helyekre szállítottatik.

A bükk fatermésből évenként 250—300,000 drb vasuti talpfa készül, a termés többi része hasáb és dorongfára dolgoztatik fel, melyből 75,000 m³-t a perecsenyi vegyigyár fogyaszt el, a többi mint tűzifa értékesítettik.

Személyzet: 20 erdőtiszt, 31 erdőőr, 4 faraktárőr, 2 gépmester, 1 famester.

Honosítás alatt álló külföldi csemeték a csemetekertben.

Jegenyefenyő árbozcafa; Pinus ponderosa törzs; juhar-, kőris- és szilfarönkök; bükkörzsek; fodros juhadarabok hangfenékfának; szitakáva; lapát-gyűjtemény; bükkaltalpfagyűjtemény; lapát- és talpfagyártó eszközök; faszén; a Bantlin-féle vegyigyár összes terményei; erdei vasuti tervek, rajzok, tabellák, statisztikai kimutatások.

174. Vancsó Gyula dr., Budapest.

Tarka vaddisznófej.

175. M. kir. erdőőri szakiskola, Vadászerdő.

Mintacsemetekert a termelt összes fajok csemetéivel. A tölgyfák eltartásának mintája Vadas Jenő módszere szerint. Török Sándor csemeteszedő ekéje. Rügy-, levél- és virággűjtemény. A vadászerdei erdőtalaj elemzése. Tőremetszett és magról kelt csemeték összehasonlítása szárított példányokkal.

A szakiskola kezelése alatt álló erdők plasztikai térképe.

Taneszközök, nevezetesen a használt tankönyvek, csemetenevelésnél használt szerszámok, csemetecsomagolási módok mintái, stb. A szakiskola erdőjének üzemterve, térképei; rajzok a szakiskola épületéről, csemete és növénytan kertjéről. A szakiskola története, szabályzata, házszabálya, törzskönyve. Táblázatos és grafikus kimutatások és leírások a csiráztatási és egyéb kísérletekről, a kopárok beerdősítésére nevelt és kiadott csemetékről s azok kerü-költségeiről. A növendékek előmenetele, írásai és rajzai.

176. Várnay Ödön, Visegrád.

Szarvasagancsok.

177. Vinkovezei kir. főerdőhivatal.

Gyűjteményes kiállítás, melyben mint fővásárló részt vesz: a **Szlovéniai tölgyfakihasználási vállalat Tüköry Alajos és Társai Verbanje-czég is.** Területe 124.960 kat. hold, melyből 86% tölgy-, 14% bükk- és más lombfa. Évi hozam területe 1064 k. hold, 232.000 m³ faterméssel, melynek 38%₀-a haszonfa, 62%₀-a tűzifa. A fatermés nagyrésze tővön adatik el, egy kis része pedig házilag dolgoztatik fel bükk vasuti talpfára és tűzifára. A főerdőhivatal 9 erdőgondnoksági területre van beosztva. Személyzete 22 erdőtisztból és 70 erdőőrből és erdőszolgából áll.

A főerdőhivatal és a Szlavoniai tölgyfakihászálási vállalat együttesen: 3 drb. egy—egy köbméter köbtartalmu tölgyfa-koczká, 4 drb. vagon-építéshez való tölgyfapadló, 1 drb. fűrészárura felmetszett tölgyrönkő; 9 drb. a tölgyfának nemét és francia dongára való feldolgozását feltüntető, munkába vett tölgyrönkő, egy munkás kunyhó és szerszámok, különböző méretű kész német és francia donga, a tölgyfa növekvésének menetét feltüntető korongok. A főerdőhivatal külön: 2 drb. tölgyladik, egy gula bognárfa; különböző faabnormitások.

178. Vuk M. és fiai, Budapest.

Tölgyfűrész anyagok; közönséges, német, spanyol, portugál és francia dongák.

179. Wolfner S. kádárfa, talpfa, vasutifa termelő és kereskedő, Budapest.

Kádárfa és francia donga egy-egy csoport, vasuti tölgytalpfa, egy tölgytönk és tölgytönkszekrény, egy erdőkunyhó a krajnai erdőmunkások módjára készítve, szerszámmal és berendezéssel, egy erdei vasut és a hozzátartozó aczélsodronyon járó komp fényképei.

180. Zágrábi kir. erdőigazgatóság.

Gyűjteményes kiállítás, melyben résztvesznek a következő favásárló czégek:

1. Funk és Heinrich Károly, Zágráb.
2. Holzmanufaktur, Verbovsko.
3. Neuberger Bódog és fia, Fiume.
4. Slavoniai tölgyfa kihászálási vállalat, Tüköry Alajos és társai, Verbanje.

225.587 kat. hold kincstári erdőbirtokot és az országos beruházási alapoknak 30.000 kat. holdnyi erdejét kezeli; be van osztva 18 kincstári erdő-gondnokságra és 1 központi kerületre. Uralkodó fánem: bükk (76^{0/0}), jegenyefenyő (13^{0/0}), tölgy (11^{0/0}); elszórtan luczfenyő, vörös fenyő, szelidgesztenye, nyír, nyár és a juhar. Az évi hozamterület 2260 kat. hold s az évi fahozam 367.900 m³, miből 30^{0/0} haszonfa, 70^{0/0} tűzifa. Az 1894. év folyamán tényleg kihászálattott 2152 kat hold, 328.160 m³ értékcsillagított fahozammal. A fahozam tövön adatik el a termelés és szállításról a vevők gondoskodnak. Szállítás tengelyen. Az erdőigazgatóság személyzete: 42 erdőtiszt, 157 erdőőr és erdőszolga.

1. A zágrábi kir. erdőigazgatóság és a szlavonai tölgyfa kihászálási vállalat stb. cég részéről: Egy drb 26 m. h., 90 cm. közép-átmérőjű tölgytörzs. 5 drb 8 m. h., 100 cm. v. tölgyrönkő, 5 drb a tölgyfának nagyméretű fűrészárura való feldolgozását az erdőben feltüntető rönkő. 4 drb szegélyezett féltönk. 5 drb felfűrészelt tönk (boules).
2. A zágrábi kir. erdőigazgatóság és a Neuberger Bódog és fia cég részéről: egy drb 24 m. h., 76 cm. -v. karstvidéki jegenyefenyőszálfa és egy drb 18 m. h., 76 cm. v. karstvidéki bükkszálfa; egy drb 24 m. h., 60/60 cm. v. jegenyefenyőbordonále, 2 drb Pfister-féle

módszer szerint telített bükkfapadló, 2 drb karstvidéki jegenyefenyő és 2 drb karstvidéki bükkfarönkő, jegenyefenyő és bükkfűrészáru, fűrészelt és hámozott távoletti, testoni és deczimali, hasított hangszerfa fodros juharfából, evezőrudak durván és teljesen kikészítve, subiak, bükkfadonga.

3. **A zágrábi kir. erdőigazgatóság és a Funk és Heinrich cég** mint termelő részéről: Sétabotok készítésére termelt tölgy- és gesztenye-sarjak, természetes és csipdezett állapotban és kidolgozott sétabotok.
4. **A zágrábi kir. erdőigazgatóság és a Holzmanufaktur Verbovskó cég** részéről: Hámozott bükkfadeszka, bükkfaparketta, szivarládák bükkből, csomagoló hordók, kocsikenőcs és czukorládácskák, hordók hámozott éger és nyárfából.
5. **A zágrábi erdőigazgatóság külön.** A karston beerdősített terület és ehhez felhasznált csemeték grafikus kimutatása, csemetekerti eszközök. A hazai fanemek és cserjék fájának, lombjának, magjának és rügyeinek gyűjteménye. Szelid gesztenye távirdapoznák szelid gesztenye vasutitalpfák, mintakorongok a fanövekvés menetének bemutatására karstvidéki jegenyefenyő és bükkfából, gereblyék, lapátok, teknők, fapapucs, dézsa, fatalak, kanalak stb.; a jassenaki, kriviputi, mrkopalji és ogulini erdőgondnokságok úthálózatnak domborművű térképe; Góhler-féle számozókészülék.

Helyiérdekű bükk-tömlékek szálerdőben nőtt törzsek köbözésére, helyiérdekű bükk- és jegenyefenyő tömlékek szálerdőben nőtt törzsek köbözésére, a fuzinei erdőgondnokság üzemterve térképpel.

Épületkö-gyűjtemény 1 cm² nagyságban kikészített koczkákban; egy kettős erdőőri lak mintája, a plitvicei nyaralótelep tervrajza, épületek tervrajzai, fényképek. A telepnek és környékének, tavainak stb. részletes leírása, keletkezésének, fejlődésének ismertetése, a telepre és környékére vonatkozó kalauz, egy vadpaták szabályozását és a Karst felerdősítési munkálatokat feltüntető fényképek.

181. Zala-egerszegi m. kir. erdőhivatal.

Vas és Zala vármegyékben a községi stb. erdőket kezelő személyzet: 11 erdőtiszt. A Vasvármegyei államilag kezelt erdők 370 községhatárában 479 külön erdőbirtokot képeznek, 28.032 kat. hold összes kiterjedéssel. Évenként kihasználható összesen 566 kat. holdnyi vágásterület, mintegy 35.155 m³ fahozammal. Az erdősítések céljára 114 községi csemetekert van berendezve. Évenként beerdősíttetik mesterséges utón mintegy 770 kat. hold. Az erdőbirtokok területén 54⁰/₀ fenyő, 28⁰/₀ tölgy, 6⁰/₀ akác, 12⁰/₀ bükk. A kezelést három erdőgondnokság teljesíti, az erdővédelemmel pedig 18 vizsgázott erdőőr és 236 erdőszolga. Az állami kezelésért a birtokosok évenként 7000 frtot fizetnek, miből egy kat. holdra 249 krajczár esik. Zala vármegyében összesen 482 községi stb. erdőbirtok van állami kezelés alatt, melyek 366 községhatárában fekszenek és 4 m. kir. erdőgondnokság kerületébe vannak beosztva, összesen 49.155 kat. hold, évenként mintegy 1200 kat. hold erdősíttetik, facsemetékert 2 állami és 74 községi csemetekert szolgáltatja. Az évi vágásterületek 652 kat. hold; fahozam 51.733 m³. Uralkodó-fanemek: tölgy (47⁰/₀), fenyő (5⁰/₀), akác (2⁰/₀), bükk (46⁰/₀). Az erdőőrzést 30 erdőőr és 178 erdőszolga teljesíti. Az állami kezelésért a birtokosok évenként 9000 frt fizetnek, holdanként a kezelési költség 187 krajczár. Községi és volt urbéres közbirtokonági erdők üzemtervei és gazdasági térképei.

182. Gróf Zay Albert, Zay-Ugróc.

Az uradalmi erdők kiterjedése 24.400 k. hold; ebből erdei fenyves 844 k. hold, tölgyes 4964 k. hold és bükkös 14.592 k. hold.

Az erdei fenyvesek termésének egy része egy vízi erőre berendezett keretfűrészren fűrészárura dolgoztatik fel, a többi része mint épületfa értékesítettik.

A tölgyesekből 2268 hold szálerdő üzemmódban kezeltetik és részint tölgyfűrészárut, részint vasuti talpfát és távirida-póznát szolgáltat. 1817 k. holdat a molyhos tölgy foglal el és ez csak tűzifát szolgáltat, 1723 hold pedig cserkéreg termelésre van berendezve. Ezen üzemosztályból az áterdölésképen kiszedett anyag főleg mint botfoganyu az uradalmi botgyárban használtatik fel.

A bükkösök egyrésze még használaton kívül áll, a többi termelt bükkönkfát részben a botgyár, részben az üveggyár használja fel; az első esernyőnyél gyártásra, az utóbbi pedig az üvegfúváshoz szükséges minták előállítására.

A bükkösök fatermésének többi része hasáb és dorongfára dolgoztatik fel s mint tűzifa és faszén értékesítettik.

Erdői fenyő kúteső, tönköcskék zsindegyártáshoz, tölgytávirórud, nyirfarud, séta- és esernyőbot, tölgyszőlőkaró, bükk műhasábfa, tölgy- és erdei fenyőpadló, erdei fenyőzsinde, fűrészelt tölgyszőlőkaró, hasított tölgyszőlőkaró, fagyapot, bükk- és nyirfaszén, tölgykéreg, gubacs, erdei, jegenyefenyő és borókamag, faközelítésre szolgáló eszközök, empirikus adatok erdőtenyésztés, feldolgozás és kiszállításra. 24 pár dámvadlapát.

183. Zelinka N. fia, Domanizs.

Fűrészelt áru, vörösfenyő szőlőkaró, főzőkészülék szeszfőzdék részére. erjesztőkád, tartály és hordó, vörösfenyődonga és tönkök.

184. Zirezi apátság.

Az apátság erdei 6 vármegyében és 29 község határában fekszenek. A Veszprém és Vas vármegyében fekvő erdők 3 erdőgondnokság kerületébe soroztattak; a Fejér, Heves, Nógrád és Hont vármegyékben fekvő erdők azonban 5 külön üzemosztályban kezeltetnek. A 12.372 kat. hold erdők 85⁰/o-a szálerdő, 15⁰/o-a sarjerdő, 43⁰/o-a tölgy-, 32⁰/o-a bükk-, 13⁰/o-a ákác- és 12⁰/o-a erdei fenyő. Szórva-nyosan a gyertyán, juhar, kőris, szil, éger, hárs, luczfenyő, vörösfenyő, feketefenyő, jegenyefenyő, nyír, nyár és fűz. 157 kat. holdnyi évi vágásterület 17.806 m³ évi fahozamot ad, mely tűzifára, kisebb részben épületi- és szerszámfára. A fatermelés, feldolgozás házilag. A fatermés legnagyobb részét az uradalom saját szükségleteire használja fel. Szállítás tengelyen. Tiszta jövedelem kat. holdanként átlag 2 frt 62 kr. Az erdőmesteri hivatal 4 erdőtit és 25 erdőőr felett rendelkezik.

Szőlőkarófa és az ebből előállított szőlőkaró, különféle méretű donga, hordó, keréktalp bükkfából, kerékküllő cser- és kőrisfából, kocsikerék, szántalphoz való bükkfa, igásszán, bükkhasítvány, szekérodalrud, kocsirud, lőcs, ásó-csákány és kapanyél, taliga, kendertiloló, falapát, favilla, nyír- és gyertyánfa képráma, járom, bükk- és juharfából, szerszámfakészítő eszközök, kőkoczká.

185. Zsarnóczai m. kir. erdőhivatal.

Területe 57.107 kat. hold, 52% bükk, 26% jegenyefenyő, 15% kocsánytalan tölgy, 5% luczfenyő, 2% erdeifenyő. A kerület 7 erdő-gondnokságra oszlik. Az 526 kat. holdnyi évi hozamterület 97.000 m³ fahozamot nyújt, melyből épület és szerszámfa 28%, tűzifa 74%. Szállítás tengelyen. A műfa feldolgozására 1 gőzfűrés (3 kerettel) és 2 vízfűrés. 18 erdőtiszt, 59 altiszt és 152 szegődött kincstári erdőmunkás.

Csemetecsomagolási mód kecskési kosarakban. A svéd luczfenyő fejlődésének összehasonlító bemutatása szabadban.

Bükk- és boróka-szálfá, bükk-rönkök, evezőrud, létrarud, luczfenyői szőlőkaró, juhar, köris, tölgy, szil és égerdeszka, bükk butorléc, jegenyefenyőzsindely és hasított szőlőkaró, hasított tölgytámfa, tölgy- és jegenyefenyő gömbölyű bányatámpa és ereglyekaró; hasított tölgy bánya-béllésfa. Járom, falapát, gereblye, favilla, fatányér, teknők, fapoharak és kanalak. Jegenyefenyő, bükk, tölgy, éger, nyír, juhar és kőrisfaszén. Luczfenyő kéreg. Mészke, quarcz és trachytkoczkák. Quarcz és trachytmalomkő durván kidolgozva. Földi bodza, boróka, vadkörte és vadalma, málnaszesz. Szenítési eszközök: lapát, gereblye, létra, kosár, vízfordóhorog és vízfordókupa. Kézi szán.

Adatok a próbakörök közönséges és törzsenkénti kiszámlálás után nyert fatömegbecslési eredmények összehasonlításához, a zsarnóczai erdőhivatal kerületéhez tartozó erdők gazdasági viszonyainak ismeretése, szolgálati utasítás, a selmecz-saskő-revistyei uradalomhoz tartozó erdők bányászati célokra alkalmas fakészletének becslése 1763—1766 évekből és az ezen becslésekhez tartozó térkép, a volt körmöczbányai es. kir. erdőhivatal protokollumai, a revistyei uradalom előírásai az 1801 évről.

A madarasaljai patak usztatási berendezésének tervei és költségvetései. Az alsó-zsadányi hid tervrajza és költségvetése. Normál méretű téglá. Égetett mész. A zsarnóczai erdőhivatali épületnek és a bródi erdői laknak kiviteli terve és költségvetése.

186. Zsoldos Ferencz Szentés.

Különféle fenyődeszka és fenyőzsindely.

II. A mezőgazdasági csarnokban.**187. Báró Baratta Draganó Alajos, Poltár.**

Kocsányos, kocsánytalan és csertölgy makk. Vaddisznófej, őzaganesok.

188. Borhy György, Gyöngyös.

Gazdasági szerszámfák, tölgy cserzőkéreg, gubacs, faszén, tölgy-makk, fák torzképződményei.

189. Gróf Erdődi Ferencz Somlóvár.

Erdőgazdasági üzemtervek, régi és új erdészeti térképek, erdei magvak, rügygyűjtemény, gubacs, aganesok, preparált vadpéldányok.

190. **Gróf Karácsonyi Jenő, Budapest.**
Erdői termékek.
191. **Kunfy Adolf, Kaposvár.**
Gazdasági szerszámfa, dorongfa.
192. **Márffy Emil, Bárdi-Bükk.**
Különféle agancsok.
193. **Melki apátság uradalma, Margitta.**
Tölgy, cser, gyertyánfa hasábfá, botfa, tölgyemakk, gubacs, dorongfa, hasított szőlőkaró, tölgypadló, kerékagy, talpfa és küllő, faragott fa.
194. **Mezőgazdasági ipar részvénytársaság uradalma, Kaposvár.**
Erdészeti térképek és statisztikai táblázatok.
195. **Nógrád vármegyei gazdasági egyesület, Balassa-Gyarmat.**
Nógrád vármegye térképe az erdészeti és vadászati területekkel.
196. **Gróf Somssich Adolf, Kivadar.**
Erdészeti és vadászati tárgyak.
197. **Somssich Andor, Saárd.**
Erdészeti és vadászati tárgyak.
198. **Gróf Somssich Imre, Hetes.**
Erdészeti és vadászati tárgyak.
199. **Özv. gróf Somssich Imréné, Mike.**
Erdészeti és vadászati tárgyak.
200. **Báró Steiger Albert, Szeptencz-Ujfalu.**
Vadászati statisztikai térkép.
201. **Gróf Teleky Arvéd, Drassó.**
Erdészeti termékek.
202. **Temes vármegye gazdasági helyi bizottsága, Temesvár.**
Temesvármegye régi és új erdészeti térképe; a kocsányos, kocsánytalan és magyar tölgy törzselemzése; statisztikai adatokat tartalmazó táblázat; mintaerdő gazdaságának állapot térképe; fánemek gyűjteménye; maggyűjtemény; a megyében előforduló tölgyváfajok makkjai; káros rovarok; Temesvár-vadászterdei és verseczi erdőtalaj (elemzéssel); mintaerdő gazdaságának üzemterve; makk eltartási modell, csemete csomagolási minták; erdőmivelési szerszámok; erdőgazdasági és erdőkihasználási szerszámok.
203. **Báró Wodiáner Albert, Komjáth.**
Erdészeti és vadászati tárgyak.

204. Gróf Zedtwitz Curt, Moraván.

Kerékgyártó fák u. m. hasított és gömbölyű rudak, tengelyfa, kocsiallók, kerékaltalpak, küllők, lócsők, faszén, tölgy cserzőkéreg.

205. Zoltán József, Kis-Korpad.

Erdészeti és vadászati tárgyak.

III. Saját csarnokaikban.

206. Gróf Batthyány József.

Pyramys fából, fenyő körlapok, fekete fenyő és vörös fenyő körlap, deszkavégek, hordódongák, parquettek, fehérfüz- és nyárfatónk, nyárfatáblák, nyárfa dobozok, kőrisfa és szilfa körlap, mogyorópálcák, mogyorófa butor, gyökeres iszalag, surlók, somfa-kalapács és ostor-nyelek, szemölcsomba kosárfüz.

207. Fülöp Szász Coburg Gothai kir. herceg ö fensége.
(Külön katalogus).**208. Frigyes főherceg Ö cs. és kir. Fensége.**

A belyei uradalom nevezetesebb növényei; az uradalomban állandóan előforduló rovarok; tölgyültetvény növekvésének kitüntetése tekintettel a talajviszonyokra; a nyárfa növekvése tekintettel a fekvésre és a vizállásra; törzselemzések és a növedék kitüntetése; vadászati kiállítás; halászati eszközök; a halászatra nézve káros madarak.

209. Heves vármegye; gyűjteményes kiállítás, melyben résztvesznek:

1. Gróf Károlyi Mihály debrői hitbiz. uradalma: Erdei termékek
2. Egri érseki uradalom: Erdészeti termékek és tárgyak.
3. Egri főkáptalani uradalom: Erdészeti cikkek és műfák.

210. József főherceg Ö cs. és kir. fensége.

Erdői famagvak és levelek gyűjteménye, különféle erdei fák növekedésének átlagai a különböző uradalmakból, tölgyfatörzsek mű és szerszámfák, szőlőkarók, hordódongák, szarvas és őzágancsok, kitömött madarak.

211. Lord és Társa, Budapest.

Fűrészelt mindenféle méretű tölgy és lombfaanyagok, vagon- és hajóépítésre, asztalos- és bognármunkákhoz. Kivitel Francia-, Német-, Olaszországba, Belgium és Hollandiába.

212. Munk H. és fiai, Maros-Szlatina. (Arad vm.)

Törzsek és törzskorongok tölgy, bükk és másféle fanemekből. Deszkák, padlók, szegélydeszkák gyalulva és nyersen; fűrészelt szőlőkaró, gömbölyű nyelek, fagyapot, tisztítóforgács, eczetforgács, nyers botok, tűzifa. Erdei pályák és fűrésztelepek fényképei.

213. **Osztrák-magyar szabadalmazott államvasut-társaság.** (Külön katalogus.)

214. **Rima-murány-salgó-tarjáni vasmű-részvénytársaság.**

Különféle koru fenyő és tölgyeseméték, erdőmivelési szerszámok.

Bánya, tám- és rovatfa, faragott mûfa; gömbölyü bükk, tölgy- és fenyő bányatámfa; bánya- és vasuti talpfák, faragott tölgyfa; bükk-fenyő és tölgy rovatfa; favágatási szerszámok; szenítő rakás; ural, kodó és alárendelt fanemek szene; szenítésnél használt szerszámok; házi faipar cikkek és az azok előállításánál használt szerszámok.

Őzcsoport, medve, vaddisznó, siket és nyirfajdok, róka, vadmacskanyestek, görények, éneklő és ragadozó madarak, őz és szarvas, agancsok.

213 Osztrák-magyar szabványozási állományról

214 Kinn-murány-sziget-társulat

215 Kinn-murány-sziget-társulat

216 Kinn-murány-sziget-társulat

217 Kinn-murány-sziget-társulat

218 Kinn-murány-sziget-társulat

219 Kinn-murány-sziget-társulat

220 Kinn-murány-sziget-társulat

221 Kinn-murány-sziget-társulat

222 Kinn-murány-sziget-társulat

223 Kinn-murány-sziget-társulat

224 Kinn-murány-sziget-társulat

225 Kinn-murány-sziget-társulat

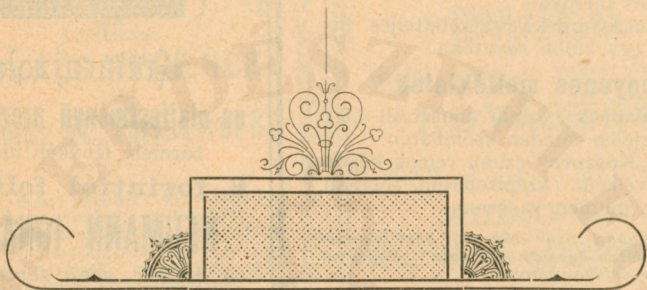
226 Kinn-murány-sziget-társulat

227 Kinn-murány-sziget-társulat

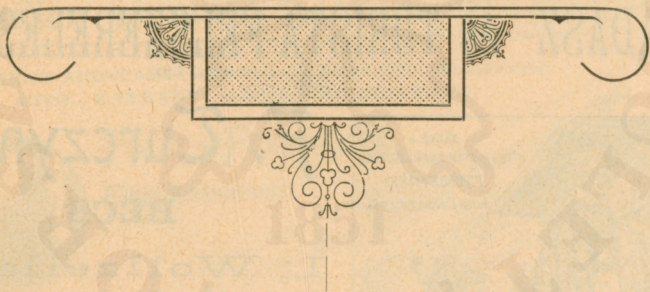
228 Kinn-murány-sziget-társulat

229 Kinn-murány-sziget-társulat

230 Kinn-murány-sziget-társulat

HIRDETÉSEK

SZABAD SZÓ.

A világsajtóban unikum.
Radikális irányu, elevenen szerkesztett, közkedve tségü politikai napilap.

A «Szabad Szó» kepeinek ragyogó koloritje és mesteri rajza külföldön is bámuló elismerést arattak.

Érdekes hirrovat.

A munkás érdekek szeretetteljes tárgyalása egy külön rovatban.

Ingyenes mellékletek :

I. „Kalapács“ czimü illusztrált éleztap, megjelen minden szombaton.

II. A „Koszoru“ czimü remek képeken bővelkedő szépirodalmi hetilap, megjelen minden vasárnap.

A „Szabad Szó“ előfizetői közt kisorsol minden héten egy-egy „Fő sziv“ sorsjegyet s egy-egy értékes könyvet.

Előfizetési ár :

Budapesten évenként ... 10 forint.
Vidéken évenként ... 12 forint.

Krétarajzok

és olajfestményü arc képek

bármely fénykép után

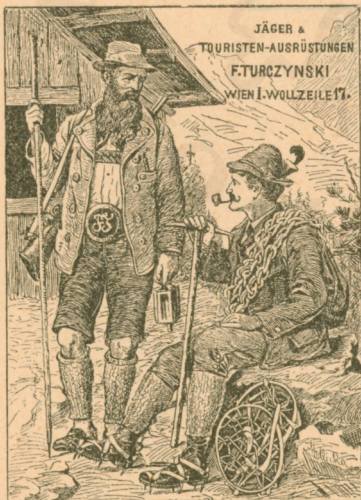
6 forinttól felfelé.

NEUMANN IGNÁCZ

cs. és kir. szab. festészeti
műintézete és fényirdája

Budapest, Váci-körút 7. sz.

VADÁSZ- és TURISTA-FELSZERELÉSEK.

F. Turczynski

BÉCS

I., Wollzeile 17.

Speczialista

vadász-és sport-felszerelésekben.

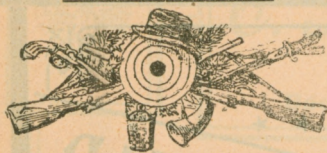
Ajánlatok

a csász. és kir. udvari vadászatok vezetőségétől, az osztrák alpesi egyesülettől és a vadászatvédő társaságtól.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Alapított 1865.

Skaba Károly *h.*

képvisele:

KOVÁCS FERENCZ

által

Budapest, VI., Váci-körút 33.

Ajánlja dusan felszerelt gyári raktárát mindennemű vadász-, ezélővészeti-, ismétlő- és szalon-fegyverekben; löfegyver-k, revolverek, pisztolyok, kardok, fegyver-alkatrészek, sarkantyuk, vadászati-, vivő- és sport-czikkek.

Legújabb árjegyzékünk legolcsóbb árakkal kívánatra ingyen küldetik.

ERDÉLYI ERDŐIPAR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Gyártelepek és gőzfürészek:

GYULAFALVA.

Utolsó posta és vasuti állomás:

KOVÁSZNA.

Központi iroda:

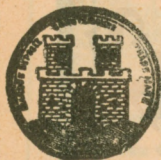
BUDAPEST,

V., Sas-utcza 14.

Minden járműtulajdonos részére fontos!

I. WIENER-NEUSTADTI GYANTA-TERPENTIN-, OLAJFINO
MITÓ-, KÁTRÁNY- és ZSIRNEMÜEK-GYÁRA

Bejegyzett védjegy

Franc v. Furtenbach

Wiener-Neustadtban.

Uj különleges tengelykenőcs
Eddig el nem ért kenőképeség.
olajjal vagy félojjal kenhető tengelyek számára.

Nem fagy meg,
nem csurog le s kizárja
a menésközben való áthé-
lést, nélkülözhetlen már használt
tengelyek számára, bármely mód szerinti
kenésre alkalmas.

Vegyileg megvizsgálva!

Praktikusan kipróbált!

* SAVMENTES. * VIZMENTES. * GYANTAMENTES. *

Csakis 5 kilogrammos eredeti dobozokban küldhető szét.

EGY DOBOZ ÁRA:

Ausztria-Magyarországban díjmentesen minden postaállomásra	2 frt 50 kr.
Bosznia és Hercegovinában díjmentesen minden postaállomásra	2 „ 75 „
Külföldre a bécsujhelyi állomástól	2 „ 25 „

ELSŐ MAGYAR * * *

GAZDASÁGI GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT
BUDAPESTEN.

Összes gazdasági gépek.

Különlegességek

talajmivelő eszközökben,

szigoruan

a magyar gazdasági viszonyokhoz alkalmazott

hazai gyártmányok.

Gőzcséplők, malmok

és minden egyéb

gőzerőre berendezett gépekre nézve külön,

részletes költségvetéssel és szakbavágó

felvilágosítással, valamint

teljes árjegyzékünkkel díjmentesen szolgálunk.

Gyártelep: Külső váczi-ut 7.

Csász. és kir. udvari fényképészek

C. Angerer & Göschl

Műintézet

Bécs, XVII. Ottakringerstrasse 49.

Ajánlják magukat

Chemigraphiák, phototypek
AUTOTYPEK

photolithográfiák és photochromiák

elkészítésére.

Rajzanyagok gyártása

mint

Szabadalmazott roz- és vakarópapír, kréta, tus, stb.

Kívánatra próbanyomtatványok, papírminták és árjegyzékek ingyen.

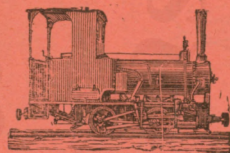
BUDAPEST

Gyár:

Külső váczi-ut 1529.

Városi iroda.

Erzsébet-tér 10. sz.

ROESSEMANN ÉS KÜHNEMANN

GÉPGYÁRA

Különlegességeit képezik:

I. Koppel Artur-féle keskenyvágányu vasutak

mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari, építkezési és egyéb czélokra, kézi-, ló-, gőz- és villamos üzemre.

A kiállítási körúton közlekedő villamos vasut a cég gyártmánya, a villamos berendezés Ganz és társa cégé.

II. Sodronykötél-, függő- és sikló-pályák.

saját szabadalmazott rendszerünk szerint.

Képes jegyzékek és költségvetések ingyen szolgáltatnak.

Munkácsy Mihály
ECCE HOMO

czimü óriási festménye, melyel a nagy mester a Krisztus képsorozatot immár befejezte és a mely eddigelé sehol kiállítva nem volt

naponként reggeli 8 órától esti 11-ig

látható az e czélra épült csarnokban

Andrássy-ut 127. szám alatt, szemben az orsz.
kiállítás I. főkapujával. (Belle-Ōue telek.)